

DET KONGELIGE
FREDERIKS HOSPITALS
APOTEKERE

HISTORISKE MEDDELELSER

AF

C. NYROP



UDGIVNE AF APOTEKETS NUVÆRENDE INDEHAVER
APOTEKER NICOLAI BJERRE
PAA 25-AARSDAGEN FOR
DEN PHARMACEVTISKE LÆREANSTALTS
AABNING 1. NOVEMBER 1917

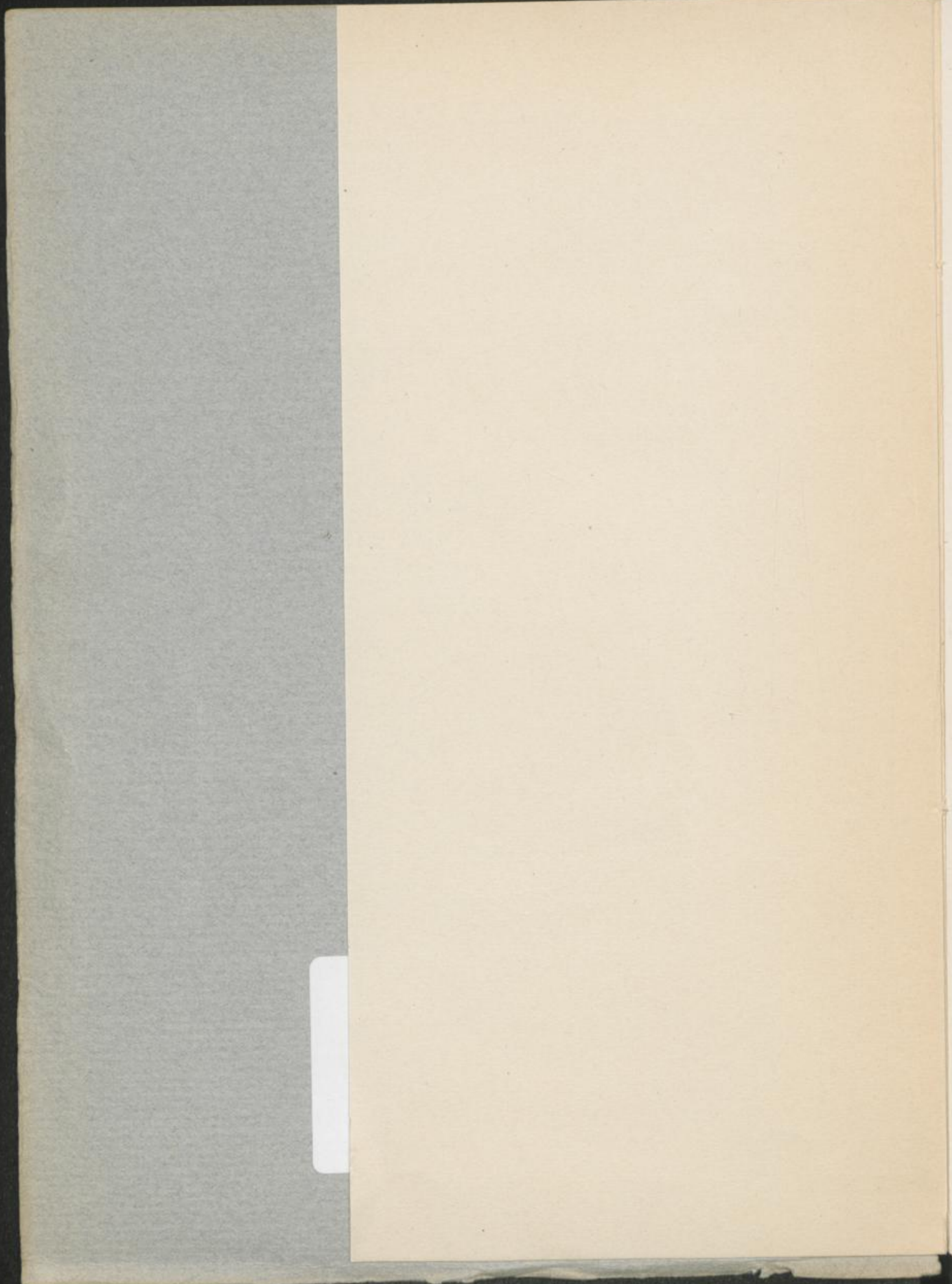
Dv 2889

ULB Düsseldorf

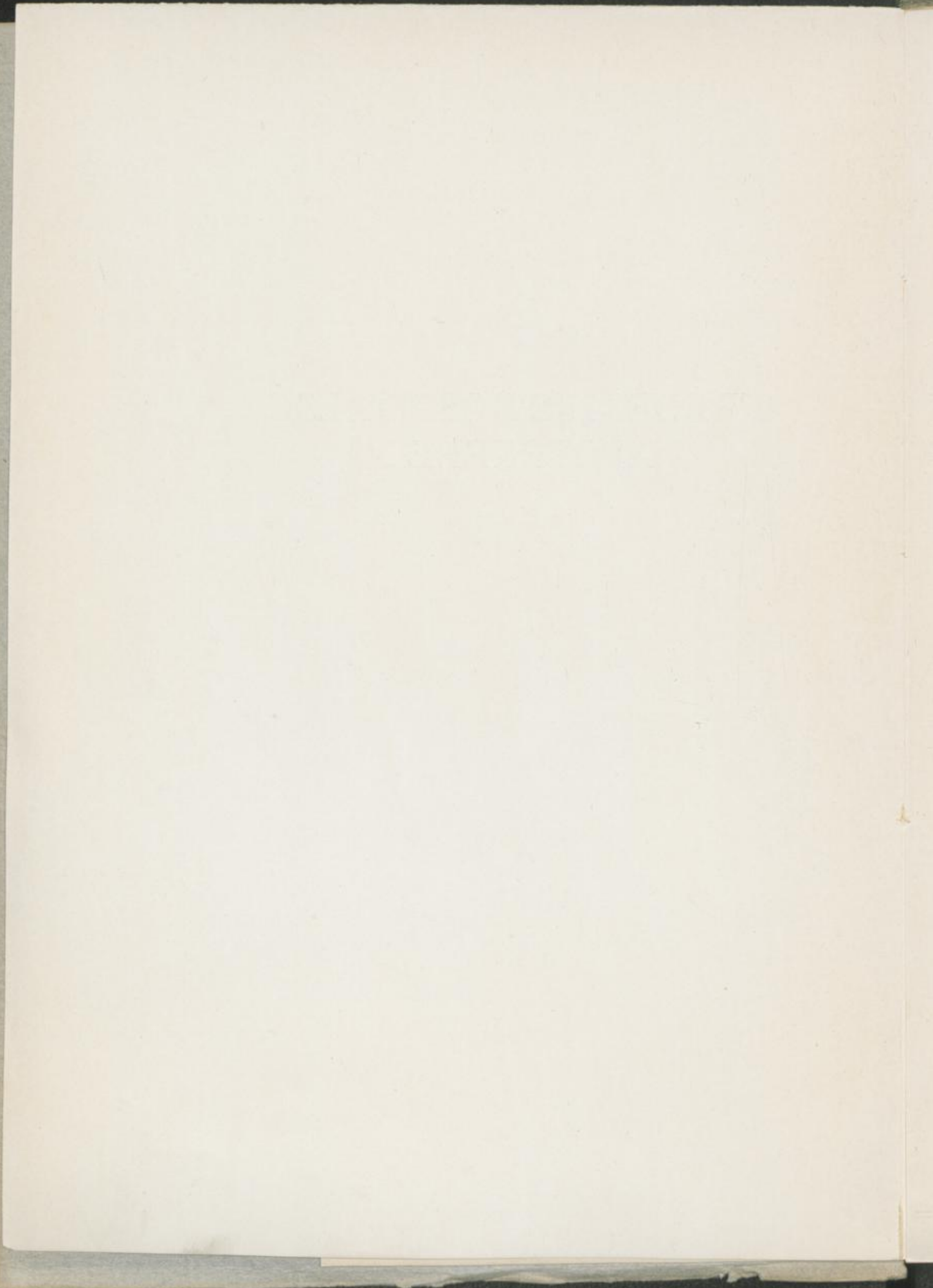


+3009 641 01

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
- Medizin. Abt. -
DUSSELDORF
V 3339



FREDERIKS HOSPITALS
APOTEKERE



*H. Forfatter Andrus W. Holm
vennskabet til
Nicolai Bjerre.*

DET KONGELIGE
FREDERIKS HOSPITALS
APOTEKERE

HISTORISKE MEDDELELSER

AF

C. NYROP

UDGIVNE AF APOTEKETS NUVÆRENDE INDEHAVER
APOTEKER NICOLAI BJERRE



MDCCCXVII
KJØBENHAVN 1. NOVEMBER

TRYKT I 300 NUMEREREDE EXEMPLARER

№ 158

F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONS-ATELIER
NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKJER)

*DENNE BOG
TILEGNER JEG MINDET OM
APOTEKEREN
ETATSRAAD CHR. D. A. HANSEN
DEN PHARMACEVTISKE LEREANSTALTS
FUNDATOR*

NICOLAI BJERRE

KORT Tid efter at jeg den 1 Maj 1904 havde overtaget det kongelige Frederiks Hospitals Apotek, opstod den Tanke hos mig at faa Apotekets Historie skreven, hvorfor jeg allerede da begyndte at samle det Billedstof, der skulde vise kommende Slægter, hvorledes Apoteket tidligere havde set ud.

Da Apoteket i 1908 fejrede sit 150 Aars Bestaaen, kunde Udgivelsen af dets Historie synes passende, men da dets Forhold til Hospitalet paa dette Tidspunkt endnu ikke var endelig ordnet, og da navnlig Muligheden af at flytte det til en anden Bygning, som jo ogsaa senere skete, ikke var udelukket, fandt jeg, at Realisationen af min Tanke burde opsættes, til Apoteket var rykket ind i dets nye Hjem.

Nu bringer jeg min Hustrus Farbroder Professor Camillus Nyrop min hjærtelige Tak for den Bog, han efter min Opfordring har skabt, og som giver saa gode og fyldige Meddelelser om, hvorledes Apotekets Liv under de forskjellige Apotekere har formet sig. Som det ovenfor vil ses, har det været mig en Trang at vie den til Mindet om den Mand, som Nutidens Pharmacie i Danmark skylder mest; den udsendes den 1 November 1917, 25-Aarsdagen for den pharmaceutiske Læreanstalts Aabning.

N. B.



FREDERIK DEN FEMTE.
Maleri af Pilo, stukket af Preisler.



Frederiks Hospitals Façade mod Bredgade.
Efter Thuras Tegning i den utrykte Del af »Den danske Vitruvius».

JOACHIM DIETRICH CAPPEL

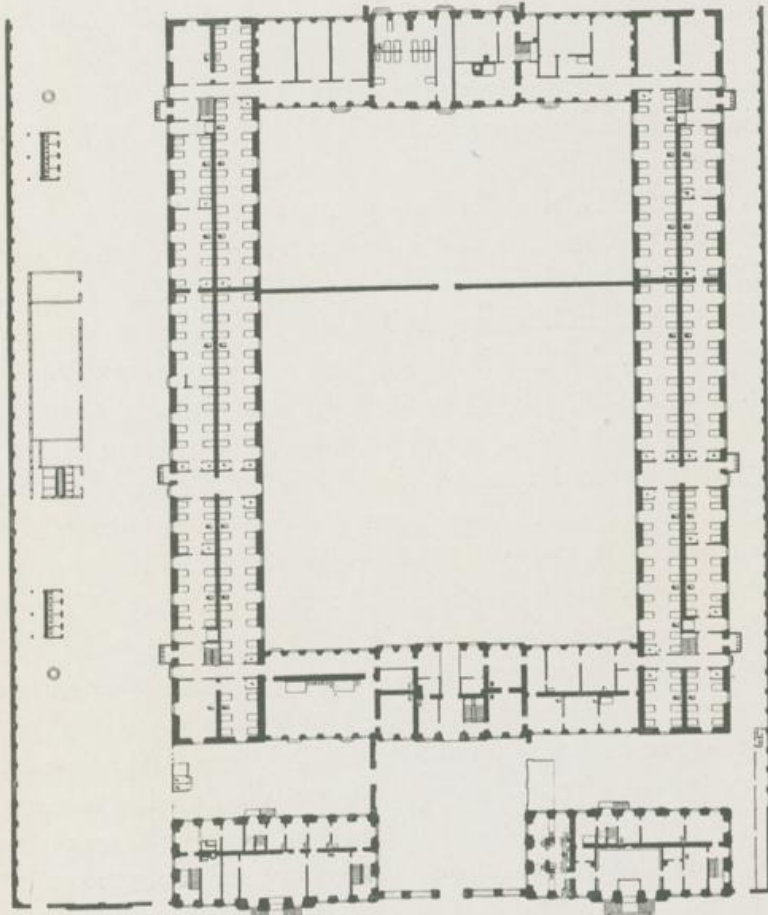
DA Frederik V fuld af ungdommeligt Livsmod og Letsind i 1746 blev Enevoldskonge i Danmark, hilstes han med forventningsfuld Glæde, og det er ejendommeligt at se, hvorledes den almindelige Tilslutning, hans Optræden hurtigt samlede om ham, holdt sig, skjönt han langtfra var den deri liggende Hyldest værdig. Den gav sig højlydt tilkjende endog længe efter hans Død. 1785 kalder Tyge Rothe ham »Frederik den Femte, den Gode« og opregner de mange Velgjerninger, han viste sit Folk; Rothe siger, at han bl. A. »med en Sjæls blide Lyst« vilde, »at Kjøbenhavn, denne vore Kongers gode og med Rette kjære Stad skulde blive skjön blandt Evropas Stæder«. I September 1749 skjænkede Kongen det nedbrændte Amalienborgs store Have til Anlæggelsen af en ny Bydel efter forud tilrettelagte Planer og Tegninger fra Hof-Bygmester Oberst Nikolaj Eigtveds Haand. Her rejste sig lidt efter lidt den anselige »Frederiksstad« med de brede Gader og smukke adelige »Hoteller«; Kongen selv stod som Bygherre for det arkitektonisk fortrinlige »Frederiks Hospital«, hvis Bygningers skjønne Forhold dog vel væsentlig skyldes Arkitekten, Generalmajor Laurids Thura; Eigtved døde i Juni 1754.

Løverdags den 29 Juni 1752 »behagede det allernaadigst Hans kongelige Majestæt at lægge Grundstenen til Kirkebygningen ved det store Hospital, som paa Amalienborg Plads bliver opført. Monarken lagde med egne allerhøjeste

Hænder i den dertil udhulede Sten adskillige Guldstykker tilligemed en forgyldt Kobberplade«, der var forsynet med den fornødne Indskrift. Dette skete selvfølgelig med al kongelig Pomp og Pragt, og den 31 Marts 1757, paa Hans Majestæts »allerhöjst glædelige« Fødselsdag, »i hans velsignede 35 Aar«, fik Hospitalet sine første Patienter, efterat det Dagen för »efter allernaadigst Befaling« var blevet indviet af den første Hof-Prædikant »udi mange höje og fornemme Ministres Nærværelse«.

Herefter skulde man tro alle höjofficielle Festligheder endte. Men nej, der kom een endnu. Den angik Apoteket, og efter Datidens Beretninger synes den at have været næsten anseligere end de andre. Det hedder, at Tirsdag den 10. April 1758 »behagede det allernaadigst Deres kongelige Majestæt at tage det nye opbyggede og nu med alle sine Indretninger ganske færdige kongelige Frederiks Hospitals Apotek udi egen allerhöjeste Öjesyn. Deres kongelige Majestæt, som allerunderdanigst ledsaget af Hospitalets Oberdirektion Deres höjgrevelige Excellence Hr. Ober-Hofmarskal Greve Moltke, Deres Excellence Hr. Gehejmeraad og Ober-Kammerjunker von der Lühe og Deres höjgrevelige Excellence Hr. Generallöjtnant Greve Ahlefeldt, gav med en særdeles allernaadigst Behagelighed sin allerhöjeste Fornøjelse tilkjende over den meget skjønne og rare Indretning, som fandtes saavel i Apoteket selv, dets Urte- og Pakkamre som i Besynderlighed dets Laboratorium, hvilket alt er inventeret af Hospitalets Apoteker Hr. Cappel selv og efter hans Anordning saaledes indrettet og istandbragt, at det af Skjønnere eragtes ikke at have sin Lige i disse Riger enten i Henseende til Smukhed eller bekvemmelig og nyttig Indretning, hvilket og enhver af de øvrige tilstedeværende höje Ministre og Herrer gav deres fulde Fornøjelse tilkjende over.« De paa-gjældende höje Herrer nævnes derpaa, og saa hedder det

videre: »Efterat Deres kongelige Majestæt saaledes havde vist sin allernaadigste Behag over Apotekets Indretning og samme nu befandtes i fuldkommen Stand og vel forsynet



Plan af Frederiks Hospital.

Efter Thuras Tegning i den utrykte Del af »Den danske Vitruvius«.

med gode og friske Medikamenter, blev allernaadigst for godt befundet og befalet, at Apoteket skulde aabnes, paa det Enhver saavel her i Staden som paa Landet, der maatte finde Behag udi derfra at lade hente eller forskrive nogen af dets

gode og friske Medikamenter, dermed kunde vorde forsynet. Hvorefter Deres kongelige Majestæt med sin høje Suite re-tournerede til Residensslottet Christiansborg. Og blev saa Dagen derpaa Hospitalets Apotek aabnet og Begyndelsen gjort med at sælge Medikamenter derfra.

Det er et for Datiden saare karakteristisk Stykke Journalistik, en Blanding af en højofficiel Meddelelse om den kongelige Eneherskers allernaadigste Forgodtbefindender og en virksom Reklame for det nye Apotek. Det findes i »Kjøbenhavnske Danske Post-Tidender« for Fredag den 14 April 1758, et lille Blad, der senere udvikledes til den Berlingske Tidende, og man kommer uvilkaarligt til at spørge, om Apotekeren »Hr. Cappel« ikke har haft en Finger med i Spillet her. Som Forskjelligt tyder paa, har han ikke alene været en dygtig Apoteker og Kemiker, men tillige en praktisk og, som hans Portræt synes at vise, jovial Mand.

Joachim Dietrich Cappel var født den 13 Februar 1717 i Wismar og altsaa tysk af Fødsel, hvad ikke kan forundre. Dansk og Tysk gik paa den Tid i mange Maader Side om Side her i Landet, ja Tysk var ofte endog det Fornemste, og særlig Apotekervæsenet var jo kommet til os sydfra. Frederiks Hospitals Apotek var det syvende i Rækken i Kjøbenhavn, og se vi, hvem der var de sex forudgaaende Apotekers første Indehavere, pegede deres Navne uden Undtagelse sydpaa, skjøndt det for et Par af de Paagjældende kan oplyses, at de vare fødte indenfor det danske Monarkis Grænser. 1536 oprettedes Svaneapoteket af Vilhelm von Unna, c. 1606 Løveapoteket af Mathias Kalchof, 1658 Kong Salomons Apotek af Johan Kirchhof, 1659 Elefant (eller Hof)apoteket af Johan Gottfried Becker (født i den slesvigske By Husum), 1707 Kristianshavns Apotek af B. F. Küblich (født i Kjøbenhavn som Søn af en sikkert tyskfødt Guldsmed) og 1734 (eller 1736) Vajsenhus Apoteket af Avgust Günther.

Cappel var som nævnt født i Wismar, hvor Faderen var Kjøbmand, han lærte imidlertid ikke paa noget Apotek i sin



Joachim Dietrich Cappel.
Efter Maleri i Rigshospitalet.

Fødeby, men i Riga, og efterat være udlært kom han endnu længere bort, han blev Provisor ved det kejserslige Apotek i Petrograd, hvor han skaffede sig et saa godt Navn, at man tilbød ham at gaa som Feltapoteker til Finland. Han fore-

trak imidlertid en Plads i Halberstadt, hvorfra han i 1742 blev forskreven af Apoteker Bernhard Hagen paa Kong Salomons Apotek i Kjøbenhavn, og her fandt han sit blivende Sted. Da Apoteker Hagen i November 1747 døde efter et Slagtilfælde, blev Cappel af Arvingerne udset til at styre Apoteket som Provisor, hvorfor han den 18 December s. A. underkastede sig den i saa Henseende efter Lovgivningen fornødne Examen ved det medicinske Fakultet. Der foreligger en paa Tysk affattet Erklæring herom, underskrevet af Professorerne B. J. v. Buchwald og C. Lodberg Friis samt Apotekerne C. Herfordt Mangor og A. Günther, hvori de efter en kort Udsigt over hans tidligere Liv bevidne, at de have forelagt ham forskjellige Spørgsmaal »sowohl in Pharmaceuticis als in Chymicis, darauf er sehr vernunftig und solide geantwortet, so dasz wir Unterschriebene billige Ursache haben seine profectus in Pharmaceuticis et Chymicis zu loben und ihn hiedurch habil genug erklähen nicht allein obgenante Apothec als Provisor zu besorgen sondern auch bey vorkommender Gelegenheit eine Officin als Principal selbst vorzustehen«.

Cappel maa i det Hele ikke alene have haft omfattende Kundskaber, men have været en paa Grundlag heraf bekjendt og vel anset Mand. Den vidt berejste Apoteker i Nykjøbing paa Falster Claus Seidelin siger i sine Optegnelser, at han strax efter sin Søn Hans' Konfirmation i 1753 sendte ham til Kjøbenhavn »udi Disciplin paa de Hagenske Arvingers Apotek paa Østergade under den beröimte Provisor Cappel«. Denne »beröimte« Mand var da ogsaa ærgjerrig nok til hellere at ville være selvstændig Apoteker end Provisor. Da Apoteker Avgust Günthers Forpagtning af Vajsenhus-Apoteket udløb i 1752 — han gav 1000 Rd. i aarlig Afgift af det og fri Medicin til alle i Vajsenhuset boende — blev en fortsat Forpagtning udbudt paa avktionsmæssig Maade, og her

var Cappel Byder. Han bød 1500 Rd. i aarlig Afgift, men blev ikke den Højstbydende, hvad han muligvis kan være glad ved, ti den, der fik Apoteket, Jacob Buus, gik det kun galt. Og fik Cappel ikke Vajsenhus-Apoteket, fik han nogle Aar senere det helt nye Frederiks Hospitals Apotek. § 35 i Hospitalets ret vidtløftige kongelige Fundats af 6 August 1756 angaar Apoteket og lyder saaledes: »Hospitalet ville Vi allernaadigst forunde, ligesom Vi og herved allernaadigst forunde, Frihed at holde eller lade holde i Hospitalet et eget Apotek, hvilket skal have og nyde lige Frihed og Privilegier med de andre privilegerede Apoteker i bemeldte Vores kongelige Residens-Stad Kjøbenhavn nu og i Fremtiden uden Hinder i nogen optænkelig Maade af hvem det maatte være«.

Det var et Aktiv, som Frederik V herved skjænkede Hospitalet, ti selvfølgelig maatte dette kunne fordre en Afgift af den, der fik Apoteket, men til at begynde med kunde denne Afgift ikke blive stor. Apoteket laa langt ude og endda i en Bydel, der først var ved at blive til. Det fremgaar tydeligt af Forholdet mellem Hospitalet og Cappel, saaledes som vi nu skulle gaa over til nærmere at se det, idet vi som Udgangspunkt tage hans (ndfr. gjengivne) Ansøgning om at blive Hospitalets Apoteker. Den er dateret den 27 Sept. 1756, er rettet til Kongen og viser, at Cappel allerede i noget over to Aar havde været beskæftiget ved Apotekets Opførelse og Indretning. Den begynder nemlig saaledes: »Efter Deres kongelige Majestæts allernaadigste Befaling de dato den 22 Maj 1754 og den höjkongelige Naades Forsikring at blive Apoteker haver jeg med afgangne Obrist Eigtved og siden med Generalmajor Thura ved det kongelige Hospital udi Frederiks Kvarter i den til Apotek destinerede Bygning anvist alle saadanne nødvendige Logementer, Laboratoria, Kjældere m. v., som til et Apotek er behøvende, og siden ved dets Bygning haft bestandig Opsyn«, hvorefter han er »allerunderdanigst bön-

Jeg for jeg alle under den kongelige
 Magestet, at de af Kongelige Raad nedsatte
 Conferens mig og under dets Præsidium, gaa at
 den Apoteker i den bygning ved Hospitalat i
 Fredericks Quarter, som til at Apotekerne gaa
 Kongelige Indkøbsning og indskat, og at jeg den
 sille maade sigde alle de Professoren, som da under
 Adm. Apotekerne laar; og for efter alle naadigst
 maade sigde
 Forsamling af alle naadigst resolution
 for alle

Dens Kongelige Magestets

Alle indvordning for indvordning og
 ringe for Indvordning
 København d. 27 Septemb.
 1756.
 Joachim Dietrich Cappel

faldende«, at Majestæten vilde »konferere« ham og Arvinger Privilegium paa at drive Apoteket i den dertil bestemte nyopførte Bygning.

Som det af denne Ansøgning fremgaar, havde Cappel allerede i nogen Tid været i Forbindelse med det nye tilblivende Hospital. Hans bekjendte Dygtighed har selvfølgelig her banet ham Vej, men det synes, at han desuden har haft gode Forbindelser blandt de høje Styrende, muligvis — som vi senere skulle se — gjennem Kabinetssekretæren Justitsraad H. C. Esmarch. Sikkert er det i ethvert Tilfælde, at Cappels Ansøgning til Kongen af Majestædens gode Raadgiver og Ven Hofmarskallen Greve A. G. Moltke, der havde været Hospitalets væsentlige Fremmer og nu stod som Formand i dets Ober-Direktion, blev oversendt til Chefen for Danske Kancelli Greve J. L. Holstein. Den ene Greve og Excellence var her den anden højgrevelige Excellence »tjenstskyldigst anmodende« om, at »bemeldte Provisor Joachim Dietrich Cappels allerunderdanigst indgivne Ansøgning« maatte blive besørget »til allerunderdanigst Forestilling og allernaadigst Expedition«. En saadan Henvendelse bar naturligvis Frugt, og under 12 Oktober s. A. forelaa et kongeligt Privilegium for Cappel paa »at være Apoteker udi den ved ovenbemeldte Frederiks Hospital til et Apotek indrettede Bygning, udi hvilken han for sin egen Regning haver at indrette et komplet Apotek og samme i forsvarlig Stand bestandig vedligeholde« med en sædvanlig Tilføjelse om, at han skulde være »sin absolute og souveræne Arvekonge og Herre huld og tro« osv.

Nu gjaldt det om at faa Forholdet mellem Hospitalet og den kongelig udnævnte Apoteker nærmere bestemt. Og Hovedspørgsmaalet var, hvorledes det skulde forstaas, at Cappel »for egen Regning skulde indrette et komplet Apotek« i den nyopførte Bygning. Der var Uenighed herom i den Kom-

mission, som i 1755 var bleven nedsat med Hospitalets Plan og Foundation for Öje, og som bestod af Greve A. G. Moltke, Generalmajor L. Thura, Inspektør ved Vajsenhuset Justitsraad Joh. Finckenhagen, Sekretær i Tyske Kancelli Justitsraad Joachim Wasserschlebe samt Lægerne Generaldirektør for Kirurgien S. Krüger, Livmedicus Dr. J. J. von Berger og Hofkirurg H. F. Wohlert. I denne Kommission var Spørgsmaalet om Cappel og det nye Hospitals Apotek saa godt som strax kommet paa Tale, altsaa før han i 1756 gik direkte til Kongen herom. Men som vi nedenfor skulle se, var Behandlingen af denne Sag paa en underlig Maade helt gaaet istaa her.

Kommissionen blev nedsat den 15 Februar 1755. Med den største Iver holdt den strax Møde paa Møde, og allerede i dens Møde den 13 Marts kom Apoteket for. Det vedtoges at høre Cappels Mening om, hvorledes dets Drift bedst maatte kunne ordnes; hvorledes det vilde stille sig, hvis man besluttede at lade det drive for kongelig Regning, og hvorledes hvis man vedtog at lade ham faa det i privat Drift. Hans Svar lod ikke vente længe paa sig. I en lang tysk Skrivelse af 21 Marts udmaler han levende alle Vanskelighederne ved en Drift for kongelig Regning. Han nævner Udgifterne, der behøves til Indkjøb af Varer og Inventar (15 à 16,000 Rd.), de aarlige Lønninger til en Apoteker, hans Svende, Lærlinge og øvrige Folk m. m., og han stiller i Udsigt, at Driften ikke vil kunne betale sig, idet Apotekets »Abgelegenheit« her vil faa endog stor Betydning. Saa nævner han endnu ogsaa, at den kongelige Drift vil medføre et uendelig vanskeligt og besværligt Regnskab. Ja han siger: »Sollte ich für meine Person mich an Eure Hochgräfliche Excellenz' vorzügliche schatzbare Gnade bestätigt sehen und bey dieser Einrichtung agreirt werden, so würde ich einer unmöglichen Rechenschaft und Verantwortung und dabey förfal-

lende Weitläufigkeiten, wobey ich der allerredlichsten Verwaltung ungeachtet doch nicht für nachtheilige Vermuthungen sicher seyn könnte, gänzlich frei zu seyn wünschen«, og det saa meget mere som han havde Tilbud om forskjellige fordelagtige Stillinger i Udlandet, om hvilke han kun »aus unterthänigster Schuldigkeit« holdt Forhandlingerne hen, »bis dieses Vorhaben mit der Hospitals Apotheke determinirt worden«. Den bedste Ordning vilde være, at han, naar Bygningen stod helt færdig, »auf eigenen Kosten« overtog Apoteket og leverede Hospitalet de fornødne Medikamenter efter en approberet Taxt. For Brugen af Bygningen vilde han endda erlægge »eine nahmhafte Summa«. Han tvivlede endelig ikke om, at Andre kunde opstille vidtløftige Projekter, der lovede store Fordele, men bag saadanne Forslag laa formentlig »versteckte Absichten«, som hans Forslag var ganske fri for. Han vilde i den største Redelighed bestræbe sig for »die mir von Ihro Hochgräflicher Excellence zugewandten höchsten Wohlwollen nach äussersten Möglichkeit zu verdienen«.

Dette Brev, der forelaa i Kommissionens Møde den 25 Marts 1755, var ikke forgjæves. I en af Grev Moltke undertegnet dansk Skrivelse blev der givet ham Tilsagn om at faa Apoteket »paa egen Regning at holde«, naar han vilde forbinde sig til to Gange ugentligt for Vedkommende at holde et »cursum chymicum & pharmaceuticum«, til aarligt at yde Hospitalet en Erkjendtlighed paa 200 Rd. og til endelig at forsyne Hospitalet med gode og forsvarlige Medikamenter efter en »billig indrettende« Taxt. Nu manglede der kun et Svar fra Cappel paa denne Skrivelse, og han skrev et saadant den 18 April, men — i Kommissionens Protokol findes der mærkeligt nok Intet som helst om det, det er ikke nævnt med en Stavelse i den. Da Kommissionen den 17 April holdt Møde, som sædvanligt paa Kristiansborg, blev den forelø-

bigt sluttet. Den var væsentligt færdig med de Sager, den skulde forhandle, og hertil kom, »at Hs. Maj.'s Udrejse paa Landet nu forestaar og Hs. højgrevelige Excellence Hr. Oberhofmarchallen altsaa ej flere Sessioner kan bivaane«. Samtidig blev det dog endnu bestemt, at »de øvrige Herrer Committerede«, hver Gang det gjordes nødvendigt, skulde samles hos Justitsraad Finckenhagen, der fik Protokollen og de til den hørende Dokumenter overleveret, og Kommissionens »øvrige« Medlemmer holdt virkelig endog flere Gange Møde, men som sagt den Cappelske Sag nævnes ikke med et Ord, det er, som om den aldrig havde været til. Til stor Forskrækkelse for de Herrer vaagnede den dog op igjen, men det sker først i Avgust 1756, altsaa omtrent samtidig med at Cappel ved direkte Andragende til Kongen søger at faa og ogsaa faar det ønskede Privilegium.

Der foreligger en Extrakt af et saare ydmygt Brev, som Kommissionens »øvrige« Herrer den 6 Oktober 1756 have sendt til den højgrevelige Excellence, der i en Skrivelse af 18 Avgust synes at have paatalt, at han Intet havde hørt til Cappels Svar, om hvis Existens Greven altsaa ad anden Vej — direkte eller indirekte muligvis fra Cappel selv — maa have faaet Kundskab. Som der staar i Extrakten, gjør det visseligt Brevskriverne ondt, at der med Sagen saa lang Forhaling er tagen, men de haabe, at Excellencen vil holde dem uskyldige, naar han i Mildhed vil betragte, at de aldrig have været vidende om, at S^r Cappel havde indgivet det ovennævnte Svar, om hvilket endog Cappel selv aldrig havde talt til dem. Naar det har kunnet komme til at ligge ubemærket hen, sættes det i Forbindelse med, at det er af den 18 April 1755, og at Kommissionen Dagen før var bleven foreløbig afsluttet. Men strax efter Grevens Brev havde Herrerne nu faaet Sagen frem og grundigt forhandlet den, ogsaa sammen med Cappel. Nu viste det sig imidlertid, at de saa meget for-

skjelligt paa Sagen; de havde ikke kunnet naa til et enigt Resultat, hvorfor de enkelte Kommissionsmedlemmers Vota vedlagdes.

Man faar saaledes ikke meget at vide af denne Extrakt, og de i den nævnte Dokumenter synes alle tabte, men dette betyder forsaavidt ikke stort, som der foreligger en til Kongen rettet Forestilling af 26 Marts 1757 fra Hospitalets Oberdirektion med Grev Moltke i Spidsen, i hvilken alle Sagens væsentlige Punkter ere refererede, og — den Cappelske Sag gik sejrrikt fremad. Som vi ovenfor have set, opnaaede Cappel i Oktober 1756 ved Grev Moltkes betydningsfulde Støtte sit Apotekerprivilegium, og det er sikkert ved denne Lejlighed, at Greven har erfaret, at der forelaa et Svar fra Cappel paa Kommissionens Skrivelse til ham af 25 Marts Aaret før, samt at dette Svar ikke var en simpel Tiltræden af de i Skrivelsen nævnte Betingelser for hans den Gang eventuelle Overtagelse af Apoteket. Greven har da tilskrevet Kommissionen for at blive bekendt med det Cappelske Svar og efter at have modtaget det sammen med Kommissionsmedlemmernes Udtalelser, har han bragt Sagen ind for Hospitalets Oberdirektion. Det gjaldt jo nu som ovenfor nævnt om at fastslaa det nærmere Forhold mellem Hospitalet og den kongeligt udnævnte Apoteker.

Efter Alt at dømme er Cappel i sin Skrivelse gaaet ud fra, at en til Apotek indrettet Bygning ikke kunde siges at være færdig, før den stod udrustet med alt fornødent mur- og nagelfast Inventar, ligegyldigt om det bestod af Træ-, Jern- eller Kobberarbejde. Bekostningen herved kunde derfor ikke paahvile ham. Han vilde desuden, uformuende som han var, have nok at gjøre med at skaffe de nødvendige Varer og det nødvendige løse Inventar. Han havde i sin Skrivelse af 21 Marts 1755 ment, at der hertil vilde behøves 15 à 16,000 Rd., og selv om Justitsraad Finckenhagen, der gik

ud fra sit Kjendskab til Vajsenhusapoteket, skulde faa Ret, naar han satte Bekostningen til kun 12,000 Rd., var denne Sum meget stor for Cappel, der helt maatte laane sig frem til den, ja Beløbet var i hans Tanker saa enormt, at han ikke mente nogensinde at kunne faa en saa stor Gjæld afbetalt. Han maatte derfor meget ønske, at hans Privilegium, hvad han allerede havde søgt om i 1756, nu maatte kunne formes saaledes, at det kom til at lyde ikke paa ham alene, men ogsaa paa hans Arvinger. Endelig ønskede han endnu, at han, indtil Apoteket var kommet i fuldkommen Stand og i nogen Næring, maatte fritages for at betale den til 200 Rd. fastsatte aarlige Afgift.

Om alt dette kan der læses i Oberdirektionens ovennævnte Forestilling af 26 Marts 1757, i hvilken det yderligere oplyses, at nogle af Kommissionens Medlemmer mente, at det ikke var Bygherrens, men Apotekerens Sag at bekoste det mur- og nagelfaste Inventarium, samt at de to Hoflæger med et herfra helt forskjelligt Syn ønskede en Ordning, hvorefter Hospitalet skulde forsyne Apoteket ikke alene med det faste, men ogsaa med det løse Inventarium, ja med alle dets Varer, men saa ogsaa kræve en høj Afgift. Oberdirektionen fulgte dog helt igjennem Cappel. Hvad Inventariet angaar henstillede den da, at det skulde anskaffes for kongelig Regning, Cappel skulde kun vedligeholde det. Med Hensyn til Spørgsmaalet om Privilegiets Extension til Cappels Arvinger henvistes til, at Cappel i en Promemoria af 20 Februar 1757 »helligen for Gud og en frelst Samvittighed« havde bevidnet, at han ingen anden Hensigt havde hermed end redeligt og uegennyttigt at ernære sig og sine, og saa indstillede det, at Privilegiet maatte udstrækkes til en af hans Arvingers Livstid, »hvem han dertil för sin Død udnævner som et capabelt Subjectum, der havde lært Apotekkunsten og lagde Vind paa Chymien«, Alt imod at Cappel, hvis han

skulde bortdø ugift og uden Börn, og hvis hans Gjæld til den Tid var helt eller for störste Delen afgjort, efter hans eget Tilbud skulde legere Hospitalet en skikkelig Kjendelse af sin Formue. Og endelig indstilledes det endnu, at han i de første tre Aar skulde fritages for at betale den aarlige Afgift. Herefter faldt der den 29 Marts 1757 en kongelig Resolution, der ganske fulgte Oberdirektionen. Cappel staa som den ubetinget Sejrende.

Foruden den aarlige Afgift skulde han imidlertid endnu give Hospitalet en Rabat paa 25 à 30 pCt. under den almindelige Apotekertaxts Priser paa de Medikamenter, han leverede det. Og det er nu ganske ejendommeligt allerede i Oktober 1757 at se ham udtale i et Andragende til Oberdirektionen, at denne Rabat sammen med Renterne, han skal svare af sin store Gjæld, gjør ham det næsten umuligt at subsistere, særlig da Apoteket er saa langt fraliggende. Dette er imidlertid kun Udgangspunktet for en Bön fra hans Side til Oberdirektionen om, at den vil hjælpe ham til at faa Toldfrihed paa en Del udenlandske Varer, hvad den ogsaa villig gjør, da han under 5 November 1757 søger om Frihed for Told og Konsumption paa 8 Stykker Esprit og paa for 5 à 6000 Rd. Materialvarer, »hvoraf en Del allerede til Toldboden er ankommen«. Rentekammeret kunde imidlertid ikke helt gaa med hertil. Det var betænkeligt overfor de usædvanligt store Kvantiteter, og den kongelige Resolution af 29 November 1757 gav kun den ønskede Frihed for saadanne Apotekervarer, hvoraf Toldrullen paabyder 8 pCt., indtil en Værdi af 2000 Rd. samt for en aarlig Indførsel af 3 Oxehoveder fransk Brændevin, 2 Oxehoveder fransk Vin og 1 Oxehoved Vineddike, Alt til Apotekets eget Brug.

Dette var dog efter Cappels Mening et vel ringe Resultat. Han fik Sagen i Gang igjen, og det saaledes at Oberdirektionen nu søgte for ham, og heraf fulgte, at han ved konge-

lig Resolution af 18 April 1758 »til Apotekets første Indretning« endnu fik fri Indførsel af Varer til paany 2000 Rd.'s Værdi samt af 6 Stykker fransk Spiritus. Ikke at tale om, at Direktionen i 1759 yderligere skaffede Hospitalet Ret til aarlig fri Indførsel af 4 Oxehoveder fransk Spiritus, »dog at Apotekeren hver Gang sig edelig reverserer, at samme til Apotekets Laboratorium alene og ikke til noget Andet vorder brugt«. Denne forøgede Indførsel var altsaa ogsaa til Gavn for Cappel, men til Gjengjæld maatte han saa indrømme Hospitalet en højere Rabat paa de Medikamenter, han leverede det. Kun paa Emplastra og Ungventa forblev den ved de tidligere fastsatte 25 pCt., men paa Liqvida sattes den til 50 pCt. og paa alle andre Simplicia og Composita sicca til 40 pCt.; for andre særlig kostbare Medikamenter, som steg og faldt i Pris, skulde der dog saa igjen betales ham 25 pCt. over Priskuranten paa den Tid, de kjøbtes.

Omtrent samtidig viste Direktionen ham forøvrigt endnu den Tjeneste at være hans Kavtionist for et Laan paa 1200 Rd. hos Landkadet-Kassen, idet han dog samtidig for den nævnte Sum gav Hospitalet første Prioritet i alle hans »i Apoteket ejende Midler og Effekter af hvad Navn nævnes kan«. Gjældsbeviset er af 30 Marts 1759. Laanet skulde afdrages med 150 Rd. Kvartalet, hvad ogsaa skete, og det synes, som om Cappel har været særlig taknemlig for det, altsaa været særlig trængende til at faa det. Det fremgaar formentlig af en Paategning fra ham paa en Regning over en Del til Landkadetterne leverede Medikamenter; efter Taxten skulde de koste 121 Rd., men den 2 Januar 1762 kvitterede han Regningen for 59 Rd. 10 ø, Forskjellen er efter Paaskriften »wegen der Anleyhe... welche schon voriges Jahr von mir völig abgetragen worden, zum Gratial geschenket«.

Efter Alt at dømme var der saaledes det bedste Forhold mellem Hospitalets Direktion og Cappel, der sikkert ogsaa

4*

fuldt ud har passet sine Ting. Han har bl. A. nok hver Løvedag indsendt sin »Beregning« over de i Ugens Løb forskrevne Medikamenter og Rekvisiter, saaledes som det var blevet bestemt i Direktionens Møde den 10 Juni 1757. Han var ogsaa paa den Tid opmærksom paa en eventuel mindre behagelig Konkurrence mod Hospitalets Apotek. Flaadens Forsyning med Medikamenter var i 1743 bleven ordnet saaledes, at den skulde deles lige mellem alle Kjøbenhavns Apoteker, men i Begyndelsen af 1757 søgte desuagtet Mathias de Place paa Kristianshavns Apotek og J. G. Becker paa Hof-Apoteket med god Udsigt til at opnaa det Ansøgte om at faa Leverancen alene. I den Anledning skriver Cappel under 5 April 1757 til Hospitalets Oberdirektion, der igjen henvender sig til Kancelliet og gjør det opmærksomt paa Forholdet som en Sag, der, hvis den ikke blev ordnet rigtigt, »vilde geraade Hospitalet til Præjudice«. Resultatet blev herefter, at det i Juni 1757 blev bestemt, at Leverancen skulde deles saaledes, at Kristianshavns Apotek skulde have en Tredjedel af den, Hof-Apoteket og Frederiks Hospitals Apotek tilsammen den anden Tredjedel og Kjøbenhavns øvrige Apoteker den sidste Tredjedel. Cappel bår igjen en Sejr hjem.

Det har ogsaa sin Interesse at kunne gjøre opmærksom paa, at den lærde, polemisk anlagte Dr. med. Rudolph Buchhave, skjönt Læge ved Sorø Akademi (1767-76), synes at have taget sin Medicin hos Cappel, det kommer frem i en Strid mellem Buchhave og den daværende Apoteker i Sorø. Sikkert er det i ethvert Tilfælde, at Cappel arbejder sig økonomisk saa godt frem, at han bliver Ejer af »en Landgaard udenfor Østerport«, Joachimsdal, og at han muligvis i den Anledning behøver Stald og Vognremise ved Hospitalet. 1780 søger han dets Direktion om for egen Regning at maatte opføre en Bygning hertil i Hospitalets østre Side-

gaard, hvad ogsaa tillades ham paa Betingelse af, at Bygningen efter hans Død skulde tilfalde Hospitalet, og deri samtykkede han.

Aarene gik efter Alt at dømme roligt og godt for Cappel, der synligt befandt sig vel i Kjøbenhavn. 1760 bliver han Medlem af det kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab og i 1769 — hvad der er af væsentlig større Betydning — Medlem af Videnskabernes Selskab. Han blev det endda i klædelige Omgivelser, han blev optagen sammen med Professor Dr. med. C. J. Berger, Professor hist. nat. M. T. Brünnich og Professor i Sorø J. Erichsen. Det var en stor Anerkjendelse, der herved vistest ham, og den staar muligvis i Forbindelse med, at han paa fremragende Maade deltog i Udarbejdelsen af den med Længsel imødesete »Pharmacopoea Danica«, som det daværende Sundhedskollegium (Collegium medicum) endelig naaede at kunne udsende i 1772. Professor Tode veed at berette, at Hovedfortjenesten ved dette gode og nyttige Værk var Lægen Etatsraad J. J. v. Bergers, men han nævner tillige Professor C. G. Kratzenstein samt »der durch seine ausnehmende Geschichtlichkeit bekannte« Apoteker Cappel som særlig fortjente Medarbejdere. Det peger yderligere paa Anseelse, at man bl. A. henvendte sig til Cappel, da Professor C. J. Berger, der i 1770 var bleven udnævnt til Livlæge med det særlige Hverv at føre Tilsyn med Kronprins Frederiks Opdragelse, i Januar 1772 arresteredes ved Struensees Fald, og det derpaa blev bestemt, at de hos ham fundne Medikamenter skulde undersøges. Til Medlemmer af Kommissionen, som skulde foretage denne Undersøgelse, udnævntes Lægen Etatsraad J. J. v. Berger, Livlægen Hans Piper, Apoteker Cappel og Materialisten F. H. Müller. I Videnskabernes Selskabs Skrifter findes to Afhandlinger af Cappel »Om Mursalt som et naturligt Ludsalt« (læst 1769) og »Beskrivelse over tvende

Calcedonske Skuestykker fra Færøerne « (læst 1777). — Naturvidenskaberne vare den Gang i stærk Udvikling. Franklins, Linné's og Lavoisier's Navne høre Tiden til. Bl. A. begyndte Elektriciteten at lægge Beslag paa Opmærksomheden, og særligt skal det her nævnes, at en ung tysk Studerende C. G. Kratzenstein i 1744 udgav et Skrift om den nyopdagede Naturkrafts Anvendelse i Lægekunsten. Sangvinsk som han var, ventede han sig store Resultater, som dog væsentlig udeblev, men det hindrede ham ikke i at komme endog meget rask frem. Strax efter sin Doktorpromotion blev han 1746, kun 23 Aar gammel, Professor i Fysik ved Universitetet i Halle og to Aar efter Professor i Mechanik i Petrograd. Det betragtedes herefter som en stor Vinding for Danmark, at han i 1753 gik ind paa at blive Professor i Experimentalfysik og Medicin ved Kjøbenhavns Universitet, og kundskabsrig, arbejdsivrig og fuld af Gemyt som han var, samlede hans tyske Forelæsninger — rigtig Dansk lærte han aldrig — mange Tilhørere ogsaa fra højere Kredse. Hans Studier gik i snart alle Retninger. De omfattede bl. A. baade Astronomi, Navigation og Luftsejlad, ja Vejrforudsigelser, og som vi senere skulle se, havde han ogsaa en vis sangvinsk Sympati for den gamle alkymistiske Guldsmagerkunst, hvad forøvrigt ogsaa Andre paa den Tid synes at have haft her. Men inden vi komme nærmere ind herpaa, skal det nævnes, at Kratzenstein strax ved sin Ankomst hertil lærte Cappel at kjende, og at denne sexten Aar ældre Mand fik en høj Stjerne hos ham. Cappel bestyrede den Gang Kong Salomons Apotek for de Hagenske Arvinger, og den ældste af disse Arvinger, Datteren Anna Margrete Hagen (f. 1733, † 1783), blev Kratzensteins Hustru.

Cappel og Kratzenstein mødtes i en Række fælles Interesser. Det kan saaledes nævnes, at blandt de Forelæsninger, Kratzenstein holdt paa Universitetet, var flere Rækker ke-

misk-farmaceutiske Forelæsninger, om hvilke han skriver, at de hørte til hans »favorit-studia«. Vi have jo ogsaa truffet dem begge som Deltagere i Udarbejdelsen af den danske Farmakopé. De mødtes i positivt videnskabeligt Arbejde, men muligvis ogsaa i de ovenfor nævnte alkymistiske Drømme. Det gamle Rosenkreuz-Broderskab, der i sin Higen efter at forstaa Naturens hemmelige Kræfter troede paa Guldmageri og endnu højere Kunster, var paa denne Tid repræsenteret i Kjøbenhavn.

Ved Juletid 1704 fødtes i Kvarnæs Præstegaard i Trondhjems Stift en Dreng Hans Barrhov, Faderen Amund Barrhov var Præst dér og tillige Provst i Nordmøre. Drengen kom til Bogen, og Student blev han, ja han fik Navn som »dygtig Student, vittigt Hoved og god Botanikus«. Mere end Student blev han dog aldrig, men paa en eller anden Maade blev han i Stand til endog to Gange at komme ganske vidt omkring i Udlandet, og paa disse sine Rejser maa han have faaet betydningsfulde Rosenkreuz-Forbindelser, der gjorde, at den tidligere Lektor i Kemi i Jena, den Hessen-Darmstadtiske Hofraad og Livmedikus Dr. R. Schmidt i et Brev fra 1747 kalder ham »Hochzuehrender Gönner, ehrwürdiger, herzgeliebtester Bruder«. Hofraad Schmidt var Rosenkreuzer. Det fortæller Kratzenstein 1784 i Dr. L. Crells Tidsskrift »Die neuesten Entdeckungen in der Chemie«, hvor han yderligere beretter, at Schmidt havde opgivet sit Lektorat i Jena, da Arsenikdampe, han havde været udsat for, væsentlig havde ødelagt hans Stemme; derpaa havde han i Rosenkreuz-Broderskabets Tjeneste rejst rundt for at finde arabiske Haandskrifter, der kunde oplyse Naturens Hemmeligheder. Han havde bl. A. været i Fez, hvor Broderskabets formentlige Stifter i Middelalderens Dage havde erhvervet sig dybtgaaende Kundskaber i den hemmelige Magi. I Kjøbenhavn, som Schmidt ogsaa kom til, var hans Opgave den

samme. Her gjorde han bl. A. Bekjendtskab med Cappel, som han efter Kratzenstein optog i Rosenkreuzernes Broderskab.

Schmidt maa mindst to Gange have været i Kjøbenhavn, sidste Gang i 1754, og naar Kratzenstein i 1784 kommer til at fortælle saa Meget om ham, er det, fordi nogle af Hofraadens her i Aaret 1754 foretagne Experimenter i 1781 vare blevne omtalte i det ovennævnte tyske Tidsskrift, saaledes at det gav Anledning til flere stærkt polemiske Udtalelser imod dem.

1781 meddeler en anonym Brevskriver fra Kjøbenhavn, at en tysk Hofraad S. 1754 to Gange ved et Par Draaber af et kun af ham kjendt Fluidum havde forvandlet Vandet i et Glas til fast Krystal, den ene Gang i Overværelse af Apoteker Cappel, den anden Gang i Overværelse af en Etatsraad M., og Krystallet var saa haardt, hedder det, at Cappel med et Fyrstaal havde slaaet Gnister af det. Det ser mærkeligt ud, at denne 27 Aar gamle Begivenhed drages frem i en Korrespondance, og havde den ikke været bekjendt för, blev den det nu. Der blev leet af den. I »Allgemeine deutsche Bibliothek« for 1782 siger saaledes en Indsender: »Zu solchen Fabeln ist mein Glaube zu schwach«. Dette giver imidlertid Anledning til, at Kratzenstein ligesom tager den paagjældende Korrespondance paa sig. Han oplyser 1783 i Crells Tidsskrift, at Hofraad S. var Hofraad Schmidt, og at Etatsraad M. var Etatsraad Malling, samt at Schmidt, ogsaa i 1754, for Cappel viste Fremgangsmaaden ved den Proces, der radikalt kan opløse Guld, og Professoren kom endog to Gange senere tilbage til disse Begivenheder, sidste Gang i 1784. Han havde, hvad han i høj Grad beklagede, desværre ikke selv overværet de nævnte Experimenter; han var et Par Maaneder för som ny Mand kommen til Kjøbenhavn og havde været travlt optagen af at installere sig. Men han tro-

ede paa Experimenternes Rigtighed. Etatsraad Malling var en i Fysik og særlig i elektriske og mikroskopiske Forsøg øvet Mand, og det var helt utænkeligt, at Cappel skulde have ladet sig fixere ved en Taskenspillerkunst. Cappel var selv en dygtig Experimentator, han havde for en Del Aar siden i det medicinske Selskab i Kjøbenhavn vist, hvorledes man ved Behandling med Arsenik kunde gjøre Guld af Sølv, af 4 Unser Sølv havde han faaet 10 Gram Guld.

Hvad Kratzenstein saaledes meddelte, fik dog ikke Lov til at staa uimodsagt. I »Geschichte des Wachsthums und der Erfindungen in der Chemie« af J. C. Wiegleb (II, 1791) blev det Alt prøvet og fundet for let. Schmidt kaldtes »jener bekendte abentheuerliche Rosenkreuzer, der auf Unkosten leichtgläubiger Kandidaten des Rosenkreuzerordens umherzog«, og med Hensyn til Vandets Forvandling til Krystal hedder det: »dass jene Wundergeschichte damals und besonders von Cappel geglaubt worden ist, das lässt sich noch übersehen; aber dass 1783 Hr. Professor Kratzenstein in Kopenhagen diese abentheuerliche Geschichte, wobey er nicht einmal selbst gegenwärtig gewesen ist, für ein Wahrheit vertheidigt hat und durch Anführung eines neuen chemischen Abentheuers — der radicalen Auflösng des Goldes — mehr erweislich machen wollen, das beweist speciellen starken Leichtglaube«. Og saa tages tilsidst ogsaa Cappels Experiment med Sølv, der bliver til Guld, op til Behandling. Det forklares simpelthen derved, at den benyttede Arsenik har været Salzburg-Arsenik, der er guldhuldig; bruger man Joachimthal-Arsenik, der ikke er det, giver Experimentet intet Guld. »Sic transit gloria alchemistarum«, slutter Artiklen.

Schmidts hele Optræden dømmes som Taskenspilleri og Rosenkreuzeri, og at han var en fuldblods Rosenkreuzer, giver Kratzenstein et yderligere Bevis for, naar han i 1784

til de ovenfor nævnte Oplysninger om ham endnu føjer en Meddelelse om hans Begravelse. Han synes nemlig saa vidt muligt med Hensyn til den at have handlet i Overensstemmelse med den Rosenkreuzerne paahvilende Pligt at skulle skjule deres Død og Grav. I god Tid havde han kjøbt et Stykke aaben Mark, hvor hans Kiste efter hans Bestemmelse ogsaa blev sænket. Den fik imidlertid ikke Lov til at blive dér. Han havde nemlig ogsaa villet, at et af ham dertil bestemt Fluidum gjennem et Hul skulde heldes i Kisten, og da der efter nogle Dages Forløb derpaa stadig steg Dampe op gjennem Jorden, mente Bønderne, at han var en Hexemester, og vilde ikke have ham paa Marken. Kisten maatte graves op.

Her skal endnu bemærkes, at den ovenfor nævnte Etatsraad Malling ganske sikkert er den Assessor i Hofretten paa Kristiansborg (senere Hof- og Stadsretten) Fr. Chr. Malling, der i 1763 bliver Justitsraad og i 1776 Etatsraad, og som fra 1773 til 1780 fører Hammeren i Murerlogen Zorobabel til Nordstjernen. Han har altsaa næppe været Medlem af Rosenkreuz-Broderskabet, med hvilket den langt yngre og i sin Virksomhed saa vidt forskjellige Frimurerorden ikke maa sammenblandes. Denne sidste viser sig første Gang i Danmark 1743, medens her kan have været Rosenkreuzere i lange Tider, over hundrede Aar før.

Cappel og Kratzenstein staa i de her skildrede Forhold ikke absolut med Palmer i Hænderne. Men hvorledes man end vil dømme herom, er det ejendommeligt overfor den Fortællelyst, Kratzenstein viser sig i Besiddelse af med Hensyn til de gamle Schmidtske Experimenter, at et af Hofraaden ogsaa i 1754 her udført Experiment, ved hvilket han viser sig som virkelig Guldmager, slet ikke omtales, skjönt det er attesteret af Cappel i en skriftlig endnu foreliggende Erklæring. Ved det gjør der sig imidlertid særlige Forhold gjældende, som muligvis have bundet Kratzensteins Tunge.

I den nævnte Erklæring attesterer Cappel, at Schmidt den 28 Februar 1754 i hans Nærværelse af Kviksølv har fremstillet et Metal, som han efter paa alle Maader at have prøvet det maa erkjende for at være Guld. Rygtet herom gik hurtigt videre. Greve A. G. Moltke fik en Prøve af det producerede Metal til sin Mineralsamling, og han lod Meddelelsen om den interessante Begivenhed gaa videre til Kong Frederik V, hvorefter Kabinetssekretæren Justitsraad Esmarch fik Ordre til at knytte venskabelig Forbindelse med Cappel for om muligt at kunne blive bekjendt med Hofraad Schmidt. Greven mente forøvrigt at vide, at denne var kommen til Kjøbenhavn, saaledes som Esmarch senere fortæller, »um von Barrhow, den er für einen wahren adeptam gehalten, die ihm allein noch fehlende multiplication zu erlernen«. Vi staa her midt i den magiske Kunsts dybeste Hemmeligheder og samtidig overfor den tidligere nævnte Student Hans Barrhov, hvis af Mange skattede Vittighed maa have været kjendt som i forskjellig Retning ganske ondartet. Da han den 17 Maj 1754 dør i sin Bolig i Dybensgade, faar nemlig Justitsraad Esmarch og Justitsraad Professor J. C. Kallstrax ved Grev Moltke kongelig Ordre til at gjennemgaa hans Efterladenskaber og borttage Alt, hvad der maatte kunne findes anstødeligt for Staten eller fornærmeligt for Private, og Skifteforvalteren ved Universitetets Jurisdiktion Professor Chr. Horrebow sættes ogsaa i Bevægelse.

Der blev fundet »en fast utrolig Mængde Papirer og Manuskripter« efter den Afdøde, og deres Gjennemgang blev et besværligt og langsommeligt Arbejde, særlig da Barrhofs Skrift ikke alene var meget lille, men i høj Grad ulæselig. Det var, som det tydeligt ses, de to Professorer, der her maatte holde for, Kabinetssekretæren er nemlig optagen af noget ganske Andet. Han leder i Boet efter to smaa Trædaaser med en svovlgul Tinktur, som efter Schmidt skulde fin-

des dér, og som af denne var sat til en Værdi af 16 Millioner Rd. (!) Esmarch ledte ihærdigt, ledte overalt, men de vare der ikke, og det synes at være ligesom i Fortsættelse heraf, at han faar Cappel til at holde en Korrespondance i Gang med Schmidt, der to Dage efter Barrhøvs Død vendte tilbage til Tyskland. Esmarch opfordrer Cappel til stærkt at smigre Schmidt (»ihn äusserst zu cajoliren«). Det er næsten, som om man paa højere Steder har ment at kunne opnaa Noget herved. Men der kom selvfølgelig intet Resultat. Korrespondancen varede ikke længe. »Hr. Cappel kriegte nachhero die Hospitals Apotheque, reiste darauf nach Hamburg. Bey seiner Retour frug ich ihn, ob er Schmidt gesprochen, antwortete Ja, er sey tödlich krank gewesen, habe einmal bey ihm gespeist, wollte mir ein mehres nicht sagen, ob er wahre Informationen erhalten, sagte nur, er sey kurtz darauf gestorben«.

Saaledes udtaler Esmarch sig i en Skrivelse, der maa være afgaaet som Svar paa et til ham rettet Spørgsmaal om, hvorledes det i sin Tid havde forholdt sig med det Schmidtske Guldmageri. Men hvem Spørgeren er, kan ikke oplyses. Skrivelsen er kun bevaret i en Konzept, der end ikke er dateret. Den maa imidlertid være skreven i Tiden mellem Begyndelsen af 1766, den nævner nemlig Kong Frederik V som »höchstselig«, og Slutningen af 1769, da Esmarch afgik ved Døden. Muligvis er den da samtidig med en »unterthäniges Pro Memoria« af 10 Februar 1767, med hvilken han fremsender (formentlig til Greve Moltke) »die gestern erwähnte Barrhowsche Piece von seiner unerbaulichen Lebensart, die wegen der darinn vorkommenden Familien mir die Freiheit gelassen worden ins Feuer zu werfen, ich aber allen Verdacht zu meiden bishero Anstand genommen solches ins Werk zu setzen«. Ja Esmarch, der i Mellemtiden var bleven adlet og havde faaet først Etatsraads- og derpaa Konfe-

rensraadstitel, har Ret til at tale om et uopbyggeligt ført Liv, ti i den paagjældende »Piece«, der er et Stykke Selvbiografi, viser Hans Barrhov sig som et sædeligt fordærvet og helt interesseløst Menneske. Det er kun mærkeligt, at et saa smudsigt Skriftstykke ikke er blevet tilintetgjort og saa længe, efter at Professorerne Kall og Horrebow havde udtaget det mellem Boets mange Papirer, kan blive Gjenstand for Korrespondance. De øvrige paa Grund af Beslaglæggelsen bevarede Barrhavske Optegnelser er der absolut ingen Grund til at omtale, det skal kun, som paa forskjellig Maade oplysende, nævnes, at de to Professorer have fundet det rigtigt ogsaa at unddrage Boet følgende større haandskrevne Arbejder, der endnu den Dag idag findes mellem de Esmarchske Papirer i Rigsarkivet, nemlig: 1. Zoroasters Clavis artis oder chymische Schriften; 2. Pater Eberhardt vom Kloster Walckenriedt vom Elixir oder Stein der Weisen; 3. Frederici Gualdiani oder der Printzen Hulta-Zobs geheime Extasis; 4. Handleitender Schlüssel zur rechten Auslegung der Hieroglyphischen Sinnbilder in den Erfurtischen Clostern und Kirchen und von der grossen Kunst der wahren Alchymie; 5. Basillii von Valentin Schola veritatis oder wahrhafte Unterweisung der Quintessens und des gebenedigten Oleum metallorum samt Stein der weissen; 6. Rabbi Micerini geheime Unterrichtung von der grossen Magie der Egypter; 7. Basillii von Valentin Magnalia Dei vom Stein der Weissen; 8. Idem De Elaboratione, Multiplicatione etc.

Naar vi nu forlade den for hin Tid karakteristiske Schmidt-Barrhavske Episode, maa det siges, at den forsaavidt har haft endog stor Betydning for Cappel, som det kan synes at være den, der bragte ham i Forbindelse med Hofmarskallen Grev Moltke, hvorved Vejen kan være bleven banet for ham til Frederiks Hospitals Apotek. Nogen Skade har den slet ikke gjort ham. De skarpe Domme i de tyske kemiske Tids-

skrifter gik stærkest ud over Professor Kratzenstein, der endda, som vi have set, ikke undlod at forsvare Cappel. Apotekeren paa Frederiks Hospital stod stadig som den i sit Fag højt ansete Mand, saaledes som det ogsaa kan ses af et Par Begivenheder, der staa i Forbindelse med hans unge dygtige Kollega paa Kong Salomons Apotek Mathias Hagen, der

Wahrhaftes Nutsriecht
 Apom
 grossen Elixir oder Wunder = Stein
 der Wrisfen Meppen
 grossen
 von
 Pater Priore
 Johann Philippo Eberhardo
 in
 Alessi Walchensitz auf dem Gaartz
 A. 1740
 C

Titelblad fra et af de Barrhavske Manuskripter (Rigsarkivet).

i 1764, 26 Aar gammel, havde overtaget det fædrene Apotek; det var det, Cappel i en Del Aar havde styret for de Hagenske Arvinger som Provisor.

Apoteker Hagen synes at have været en ivrig og foretagssom Mand, som stærkt følte sin egen Dygtighed, der dog ikke altid ledede ham rigtigt. Han indlod sig saaledes bl. A. med en paa Kristianshavn oprettet Salpeterfabrik, som det gik saa galt, at Hagen, der var Kavtionist for en større Sum, den 6 Oktober 1773 mente at maatte opgive sit Bo. Hans Apotek blev lukket, men allerede i November s. A. blev det

ZOROASTER
 des
 Furben u. Faltis
 CLAUS - ARTS
 des
 Chymischen Schriften
 Bitter Liqueur
 von
 1796
 aus

Der Arabischen Sprache so viel möglich gewesen in teütscher Sprache über
 setzt
 Durch
 J. V. F. C. R. C.
 An dem Jahr 1736

R. C. E. A.
 Geheimen Schlüssel zu allen geheimen Arbeiten in Metallischen
 und Mineralischen, und Animalischen Reiche

⊖ • ♀ ♂
 Corpus Anima Spiritus



Die Venus hat fünfmal mehr K. als das Gold. N.

Titelblad fra et af de Barrhavske Manuskripter (Rigsarkivet).

aabnet igjen under en Provisor, for Aaret efter at blive extraderet Hagen til fri Raadighed. Kreditorerne gave deres Samtykke dertil, og her have muligvis de af Skifteretten i Boet udnævnte Revisorer Hof-Apoteker J. G. Becker og Apoteker Cappel været medvirkende. Cappel har efter sit ovennævnte Forhold til Kong Salomons Apotek sikkert staaet venligt overfor Apoteker Hagen, der jo yderligere var Svoger til Professor Kratzenstein. Som vi senere skulle se, var Hagen gjærne i Spidsen, naar det gjaldt Apotekerstandens Interesser, men det ejendommeligste Udslag af hans Foretagelse er dog, at han selv søgte om at faa Rang med Dhrr. Doctores medicinæ, og dette Skridt fra hans Side fik direkte Betydning for Cappel.

Hagens Ansøgning er af 16 August 1780, og i den paabe-raaber han sig, at han har oparbejdet sit Apotek »fra en meget forfalden Tilstand til den Kredit og Tillid, som det nu af Publico nyder« — der ligger syv à otte Aar imellem, at Cappel fratraadte som Provisor ved det og Hagen tiltraadte det — samt at han »næsten stedse og alene blandt mine Embeds-Brødre af Facultate medica ved Deres Majestæts Universitet her i Staden kaldes til Co-Examinator ved de forefaldende pharmaceutiske Examina«. Det er ikke absolut stærke Grunde, han anfører. Collegium medicum, som blev hørt om Sagen, var ham imidlertid gunstigt. Men nu kommer det mærkelige, at samtidigt med at det indstiller hans Ansøgning til at komme i Betragtning, indstiller det ogsaa Cappel, som det kalder »en Mand, der er berömt for sine Indsigter i Chymie og Pharmacie og har Fortienester for sit Bidrag til Pharmacopoea Danica, som udenrigs er saa vel antaget«. Og under 13 December 1780 udfærdigedes da de fornødne Bevillinger, efter hvilke Cappel sammen med Hagen fremtidig udi alle Samkvem skulle nyde og have Rang med Doctores medicinæ.

Det er en smuk Anerkjendelse, der herved bliver den nu 64aarige Cappel til Del fra Lægeverdenens Side, og at han ogsaa havde et godt Navn blandt de dansk-norske Apotekere, kan bl. A. ses deraf, at han fik Apotekersønner til Op-lærelse. Allerede som Provisor fik han, som tidligere nævnt, Apotekersønnen Hans Seidelin fra Nykjøbing paa Falster, senere Apotekersønnen Frantz Peckel fra Kongsberg, og i 1782 Apotekersønnen Morten Stillesen fra Drammen. Hans berømteste Disciple ere forøvrigt Slifteren af den danske Veterinærskole, Professor P. C. Abildgaard, Porcellænsfabrikens Skaber, Materialisten og Apotekeren F. H. Müller, og Forfatteren af den første danske Kemi, Apotekeren N. Tychsen, der alle, som vi skulle se, have ham adskilligt at takke for.

Af disse Tre var Peter Christian Abildgaard kortest hos Cappel, nemlig kun i c. fire Aar. Han kom til Frederiks Hospital i 1757 som sextenaarig Dreng, fuld af mange Interesser, og under Cappels og F. H. Müllers kyndige Ledelse fik han da ogsaa Interesse for Kemi. Det hedder, at han om Dagen forrettede sin Dont som Lærling, ofte brugte Natten til kemiske Forsøg og sædvanligt anvendte Morgenstunden til at fortsætte sine Kundskaber i Skolevidenskaberne. Han vandt Cappel for sig ved sin Flid, sit udmærkede Hoved og sin Munterhed samt ved sin Pensel. Han malede til Cappels store Glæde skjønne Signaturer paa Apotekets Urtekammer, hvor hans Navn endnu kunde læses paa en af Skufferne 50 Aar efter. Han kunde imidlertid ikke holde Læretidens fem Aar ud, han vilde være Student. Til lige stor Forundring for hans Fader, Arkivtegner Sören Abildgaard, og Cappel brød han i 1760 uventet af paa Apoteket, og Student blev han endnu i samme Aar. Derpaa skulle vi vende os til den ovenfor nævnte F. H. Müller, der en Tid kom til at staa Cappel meget nær, hvad ogsaa N. Tychsen gjorde.

Frantz Henrich Müller var Søn af en Materialforvalter paa Holmen, han blev 1746 sat i Lære paa Kong Salomons Apotek, og her fik dettes Provisor Cappel stor Indflydelse paa ham. Han vakte Interesse hos ham for Kemi og Mineralogi, og hvor godt Forholdet imellem dem var, kan ses deraf, at Müller efter i 1753 og 1757 paa Studiernes Vegne at have gjort Udflugter til henholdsvis Norge og Sverige begge Gange vendte tilbage til sin Læremester. Fra 1757 til 1760 var han hos Cappel paa Frederiks Hospitals Apotek, og her holdt han i Apotekets Laboratorium væsentlig af hans Principal bekostede Forelæsninger over Mineralogi, der vare af en saadan Lødighed, at den senere Professor i dette Fag M. T. Brünnich, der hørte dem, i 1771 offentlig roste dem; han regnede dem, skriver han, »til de første Grunde, jeg lagde i Mineralogien«. Den ivrige, i høj Grad koleriske og myndige Müller søgte imidlertid ud i selvstændig Stilling. 1760 blev han Guardejn ved Kurantbanken i Kjøbenhavn. Men derfor kølnedes det venskabelige Forhold mellem ham og Cappel ikke. Da hans ældste Barn i 1765 blev døbt, var Cappel en af Fadderne. Den nævnte Banks Mønt blev imidlertid i 1767 nedlagt og Müller selvfølgelig afskediget, og nu slog han ind paa en Vej, der lidt efter lidt bragte Uoverensstemmelser tilveje. Han søgte om at maatte nedsætte sig som Materialist i Kjøbenhavn, Noget, der rejste Byens Apotekere imod ham.

J. G. Becker paa Hof-Apoteket og C. H. Mangor paa Svaneapoteket udtalte sig i en Erklæring skarpt imod hans Forehavende, og Apotekernes Stemning blev ikke blidere, da han i 1768 opnaaede, hvad han søgte om, og derefter, da en gros Handelen ikke ret vilde gaa, yderligere søgte om ogsaa at maatte sælge Apotekervarer en detail. Den, der nu var særlig ivrig imod ham, var den unge Apoteker Hagen. Apotekerne holdt Møder om Sagen, og da det faldt ud til, at Müller, da han ikke fik den søgte Tilladelse, ønskede at forpagte

Vajsenhusets Apotek mod en aarlig Afgift paa 1000 Rd., bød Apotekerne 1200 Rd. Her gik imidlertid Müller, der havde flere indflydelsesrige Forbindelser, af med Sejren. Han fik i 1773 Apoteket mod en aarlig Afgift paa kun 1100 Rd., og nu kunde han, da han stadig sad inde med sit Materialist-Privilegium, sælge Apotekerverer baade en detail og en gros. Herefter ønskede Apotekerne hans Privilegium sat ud af Kraft. Men et alt forfattet Andragende til Collegium medicum om heri at støtte dem blev dog ikke indgivet, bl. A. ønskede Cappel ikke at underskrive det. Han siger i den Anledning: »Alle diese Vorstellungen nützen nichts, weil es einmal abgemacht ist, dass die Waisenhaus-Apotheke mit samt den Materialladen bey F. Müller bleibt, und weil selbiger mich für seinen ärgesten Feind hält, als will ich die Ansuchung nicht unterschreiben.«

Müllers Forhold til Cappel havde sørgeligt forandret sig, og det kunde være interessant at vide, hvorledes de stillede sig overfor hinanden, da de mødtes i Kommissionen angaaende Livlæge C. J. Bergers Medikamenter, den koleriske Müller og den mere godmodige Cappel. I Slutningen af 1772 havde Cappel forøvrigt været med til at give Müller en for ham vigtig Attest. Müller havde i længere Tid arbejdet paa at udfinde, om der her i Landet fandtes Lerarter, af hvilke der kunde gjøres Porcellæn. Han mente at have fundet saadanne paa Bornholm, og nu søgte han med Indsendelsen af nogle af den bornholmske Lerart brændte Prøver om Understøttelse til Foretagelse af videre Forsøg. Det paagjældende Collegium sendte Prøverne til Kratzensteins og Capps Erklæring, og de udtalte ikke alene, at Prøverne vare Porcellæn, men ogsaa at Müllers Bestræbelser maatte betragtes som en for Fædrelandet nyttig og vigtig Sag.

Medens Cappel altsaa formentlig var forsonlig, synes Müller at have været uforsonlig. I en Skrivelse af 26 Januar 1776

gjör Müller, der nu foruden at være Apoteker er Fabrikmester paa den Aaret för oprettede Porcellænsfabrik, der i 1779 bliver den kongelige Porcellænsfabrik, sin Bestyrelse opmærksom paa, at Apotekerne Cappel i Kjøbenhavn og Clar i Rendsborg trods Fabrikens 50-Aars Monopol gav sig af med at lave Porcellæn, og han udøser navnlig sin Vredes Skaaler over Cappel. Efter ti Aars forgjæves Spekulation havde denne efter Müllers Meddelelser opgivet sine Porcellænsforsøg, men stærkt berört ved Müllers Held paany optaget dem, ja paa nærgaaende Maade søgt at skaffe sig Kjendskab til de Stoffer og Fremgangsmaader, som Fabriken benyttede; Cappel havde endog derom sat sig i Forbindelse med Clar, der sikkert var naaet frem til at kunne fremstille Porcellæn.

Der er afgjort noget af en opskræmt Fantasi i denne Skrivelse. Müller kunde roligt støtte sig til sin Fabriks Monopol. At Clar interesserede sig for Porcellænsfabrikation, er forøvrigt ganske naturligt, fra at drive en Fajancefabrik var han gaaet over til at drive en Stentöjsfabrik, hvis Produkter søgtes stærkt, Porcellænet laa ham derfor ikke fjærnt. For Cappels Vedkommende var hans Syslen med Porcellænsfremstilling sikkert en teknisk-mineralogisk Kundskabs-søgen. Interesser i den Retning vare absolut tilstede i Apotekerstanden. Müller, Cappel og Clar vare alle Apotekere, og efter Müllers Anbefaling blev fra Januar 1796 den da 26-aarige Apoteker paa Løveapoteket Ludvig Manthey adjungeret Administrator ved den kongelige Porcellænsfabrik, for i 1801 at blive Müllers Efterfølger, og den senere Apoteker paa Løveapoteket Marx Boye var ogsaa paa forskjellig Maade knyttet til Porcellænsfabriken. Her skal forøvrigt endnu tilføjes, at Modsætningsforholdet mellem Cappel og Müller ikke vedblev, hvad der, som vi nedenfor skulle se, fremgaar af Cappels Testamente.

Gaa vi herefter til Nicolai Tychsen, et Vajsenhusbarn fra Tønder, da kom han 1766 i sit femtende Aar som Discipel til Frederiks Hospitals Apotek, og han skriver i sin Selvbio-grafi: »Den Lykke, jeg havde at komme til en Mand, som selv gjerne læste og experimenterte, foraarsagede, at jeg ogsaa fik Lyst til at læse og anstille mindre Forsøg. Han opmuntrede mig ogsaa selv til at læse og laante mig til den Ende en og anden kemisk Bog. O! at dog mange Apotekere vilde følge hans Exempel og anvise og opmuntre deres Disciple mere til Læsning, end en Del af dem virkelig gjør. Jeg stod i Lære hos denne brave Mand i 6 $\frac{1}{2}$ Aar«. Som det heraf fremgaar, var der et godt Forhold mellem de To. Ja Cappel lod forstaa, at han mente at kunne forlade sig mere paa Disciplen Tychsen end paa de samtidige Svende; han vilde da ogsaa sørge for ham som en Fader, og Tychsen blev efter at være udlært endnu syv Aar hos Cappel, skjönt Lönnen, han oppebar, langtfra var glimrende. »Det var en Fejl«, skriver Tychsen, »af denne ellers reasonable Mand, at han ligesom de fleste andre Apotekere kun aflagde sine Folk med saa maadelig Lön, 60 Rd. aarlig og omtrent 10 til 15 Rd. til Nyaar, og derfor skulde jeg klæde mig, holde mig selv med The, Kaffe, Vask osv.« Til »en anstændig Fornøjelse« blev der ikke noget tilovers saa lidt som til — hvad han særlig beklagede — at kunne tage Undervisning i Sprog. Saa besluttede han sig til Mikkelsdag 1780 at forlade Hospitals-Apoteket, og efter i Vinterens Løb paa forskjellig Maade at have dygtiggjort sig tog han i Foraaret 1781 »med særdeles Bifald« farmaceutisk Examen, hvorefter han ud paa Aaret opfordret dertil af Professor Tode begyndte et »Collegium chemicum«, d. v. s. begyndte at holde kemiske Forelæsninger.

Skjönt det, siger han, blev bebrejdet ham, at han havde »forladt en saa brav Mand«, afbrødes det gode Forhold mel-

lem Cappel og ham dog ikke. Han vedblev at spise ved Cappels Bord, og det var Cappel, der betalte, hvad hans Examen kostede, men da Tychsen efter en lille Rejse til Holsten kom tilbage, mærkede han fra en vis Side nogen Kølighed. Han fik daglig ved Bordet »Skoser og Stikpiller« ikke af Cappel, hvem han vedblivende kalder »denne brave og veltænkende Mand«, men af hans gamle Husholderske Jfru Christiane Gitzer, og saa mente han det rigtigt at »renoncere«. Der er nogen Bitterhed i hans Ord, naar han kommer til at fortælle om, hvorledes det gik, da Cappel i 1780 gjorde »eller rettere sagt overdrog Andre at gjøre« sit Testamente. Ikke Tychsen men Provisoren J. S. Grönlund blev udset til at skulle være hans Efterfølger som Hospitals-Apoteker, medens der kun tillagdes Tychsen — 400 Rd., et Beløb, som dog forhøjedes til 600 Rd. »I Sammenligning med det, Andre blev tillagt, der ikke havde gjort den gode Mand en Tiendedel af den Tjeneste, jeg var mig bevidst at have gjort ham i de 13½ Aar, jeg var hos ham, synes denne Arvedel at være for liden«. Men desuagtet har Tychsen kun gode Ord om sin gamle Principal efter hans Død. I Fortalen til sin store »Chemiske Haandbog« (I-III, 1784), den første danske, nævner han de mange Aar, han havde tilbragt »i vores afdøde berømmelige Hospitals-Apoteker Cappels Tjeneste, hvis Velgjerninger og Undervisning jeg skylder den störste Højagtelse og Taknemlighed«. De Tychsenske Forhold paa Frederiks Hospitals Apotek have lokket til digterisk Behandling, Apoteker Vilh. Höm fortæller livligt om dem i sin »Krønike fra Parykliden«, som bærer Navnet »Hjærtensfryd« (1904, 1-2 Opl.).

Som tidligere nævnt arbejdede Cappel sig frem til at blive en velstaaende Mand, hvad der tydeligt fremgaar af hans testamentariske Dispositioner, af hvilke der kan siges at foreligge fem. De fire sidste slutte sig til et Testamente af 28 Marts 1780, i hvilket han indledningsvis meddeler, at den Almæg-

tige har behaget at bortkalde alle hans Nærpaarørende, at han aldrig har været forlovet eller gift og ikke efterlader sig Livsarvinger. Iøvrigt er han i dette Testamente ikke saa rundhaandet med Hensyn til at betænke nu den Ene og nu den Anden som i de senere Tilføjelser, der skrive sig fra Aarene 1782 og 1783. I Testamentet synes Hovedsagen for ham at have været Apotekets Overdragelse til hans Provisor Jens Samuel Grönlund, Noget han mener udenvidere at kunne gjøre i Henhold til den ovenfor omtalte kongelige Resolution af 29 Marts 1757 og en almindelig Facultas testandi, han havde erhvervet i 1768. Grönlund skulde imidlertid ikke have Apoteket helt for Intet. Han skulde aarligt i fire Aar som en Kjendelse for Privilegiet betale 500 Rd. til Cappels Dødsbo og desuden for Apotekets Materialia, Vasa, Instrumenta og øvrige Inventar erlægge den Sum, som en afholdt Taxation fastslog; Summen skulde dog ikke betales strax. I fire Aar skulde den være uopsigelig mod 4 pCt. aarlig Rente, og derefter skulde Exekutorerne tage Bestemmelse om, hvorledes den skulde afdrages. Iøvrigt bestemmes der i Testamentet, at Frederiks Hospital skulde have 3000 Rd. (det var hans Løfte fra 1757, der her virkede), hans Husholderske Jfru Christiane Gitzer fire Aktier i det asiatiske Kompagni og 300 Rd. aarligt, saa længe hun levede, hans Stif søstersön Chr. Ant. Ziebeth 50 Rd. aarligt, Mr. Tychsen 600 Rd., Mr. Joh. Grönberg og Mr. Gotfr. Ziegler (der formentlig begge vare Svende hos ham) hver 200 Rd., de gamle Folk paa hans Gaard udenfor Østerport en ikke nærmere bestemt lille Hjælp og de to Exekutorer, hans »oprigtige Venner«, Justitsraad Hofkirurg Alexander Kölpin og Bogholder ved den almindelige Enkekasse Didrik Jörgensen hver 400 Rd. Hvad der herefter blev tilbage bestemtes til et Rejsestipendium »for en Studioso Pharmaciæ eller Chirurgiæ og Medicinæ«, som havde Lyst og Dygtighed til at excolere det ke-

miske Studium paa sin Rejse, Exekutorerne, der vare Stipendiets første Direktører, skulde forfatte en nærmere »Disposition« for det.

Tre Dage efter at Cappel havde underskrevet dette Testamente i sine Venner, J. Günther og J. Bornowski's Overværelse, sluttede han udførlig Kontrakt med Provisor Grönlund om Apotekets Overtagelse i Overensstemmelse med Testamentets Bestemmelser, og — saa kom det desuagtet slet ikke til at gaa som der fastsat. Den 13 Oktober 1782 forandrede Cappel selv et Punkt. »For end ydermere at belønne min Provisors udvisende Troskab, Redelighed og Flid i at forestaa mit Apotek til alle Vedkommendes Fornøjelse« strøg han Bestemmelsen om, at Grönlund i fire Aar skulde udrede 500 Rd. aarligt for Privilegiet, idet han endda yderligere legerede ham 1000 Rd., for at han dermed kunde »sætte sig i Stand«. Og saa kom der endnu en anden Forandring. Cappel var gaaet ud fra, at han efter eget Tykke kunde bestemme, hvem der efter ham skulde arve Apoteket ganske som han selv havde det. Men Hospitalets Direktion maa have ladet ham vide, at den kongelige Resolution af 1757 ret forstaaet gik ud fra, at den paagjældende Arving skulde være en Livsarving, og da han derpaa anmodede om dens Anbefaling til at faa den af ham trufne Bestemmelse kongelig konfirmeret, kom det ogsaa frem, at en ny Apoteker ikke kunde vente de samme billige Afgiftsvilkaar, som tidligere havde raadet; de hidtil hvert Aar erlagte 200 Rd. maatte forhøjes til 800 Rd. En saa stor Afgift vilde efter Cappels Mening dog blive Grönlund en for tung Byrde, og efter den Forhandling med Direktionen, som herefter begyndte, underskrev Cappel den 9 Februar 1783 en ny testamentarisk Disposition, efter hvilken det i hans Testamente til Frederiks Hospital bestemte Legat fra 3000 Rd. blev forhøjet til 10,000 Rd., saaledes at denne Kapitals Renter, 400 Rd., blev fradraget den nævnte

aarlige Afgift, der herved for Grönlunds Vedkommende kun voxede fra 200 Rd. til 400 Rd.

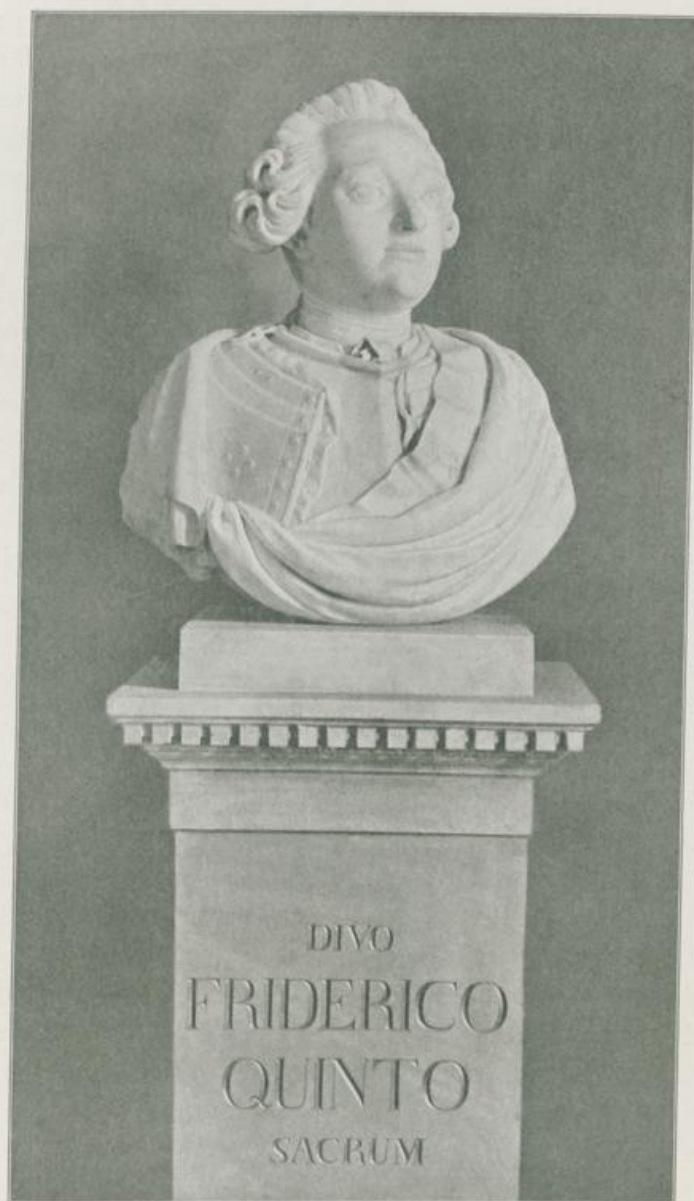
Og der kom endnu flere Tillæg til det oprindelige Testamente. Den 27 August 1783 underskrev han ude paa sin Landgaard Joachimsdal et Tillæg, der var rigt paa nye Gaver. Det bestemtes i det, hvad der skulde tillægges alle hans Folk paa Apoteket »i Forhold til de Aar, de havde tjent ham«, idet det endnu tilføjedes, at de den tidligere nævnte Gotfr. Ziegler tillagte 200 Rd. skulde forøges til 400 Rd., uden Hensyn til at han havde ophørt at være i hans Tjeneste; han maa altsaa have haft en høj Stjerne hos Cappel. Det bestemmes ogsaa her, hvad hver af de gamle Folk paa Landgaarden skulde have, ligesom at de to Exekutorers Honorar skulde forhøjes fra 400 Rd. til 800 Rd. for enhver af dem, samt endelig at ogsaa Professor, Dr. med. P. Chr. Abildgaard og Justitsraad, Apoteker samt Inspektør ved den kgl. Porcellænsfabrik F. H. Müller skulde særlig betænkes. I Testamentet af 1780 hedder det, at Taxationen af Apotekets Inventar skulde foretages af Professor Abildgaard og Apoteker Mathias Hagen, uden at der dog derfor bliver dem tillagt Noget, men i 1783 stiller Cappel sig anderledes overfor Justitsraad Müller og den her paany nævnte Professor Abildgaard. Han kalder dem »mine første tro Medarbejdere i mit Apotek« og tillægger dem hver 1500 Rd. »dels som en Erkjendtlighed for deres tro Flid og Arbejde ved mit Apoteks Indretning dels som en Erkjendtlighed, jeg skylder dem endnu for den Venlighed, hvormed de have lovet at bringe mine Materialier i Orden«. Hvorledes Forsoningen med Justitsraad Müller er kommen i Stand, er ikke oplyst, men den synes afgjort at have glædet Cappel.

Derefter hedder det, at der til alle de i hans testamentariske Dispositioner bestemte Pensioner behøves en Fond paa 13,500 Rd., og at denne Sum skal være Rejsestipendielega-

tets Fond, idet det samtidig udtales, at Hospitalsdirektionens medicinske Medlemmer efter Exekutorernes Død skulle bortgive dette Legat. Og saa fastslaas det tilsidst, at hvad der derefter endnu maatte være i Boet, skal udgjøre et Legat til Fordel for fattige, kristelige og ordentlige Apotekerenker og -Svende i Portioner fra 10 Rd. til 100 Rd. og under Ledelse af tre Apotekere, af hvilke Frederiks Hospitals Apoteker altid skal være den ene. De to her nævnte Legaters Kapital skulde overgives Frederiks Hospital med Anmodning om at ville forvalte dem.

Som det ses, ere de her nævnte Bestemmelser af ikke ringe Betydning. Den nu sikkert svage Mand har som nævnt underskrevet dem ude paa Joachimsdal, hvor han havde sine Venner, Præsten ved Petri Kirke L. Manthey og Bogholderen ved Store Kongensgades Sukkerhus Johan Hallensen hos sig. De skrev under til Vitterlighed, og det gjorde de ogsaa den 27 December 1783 inde paa Apoteket, da Cappels sidste testamentariske Disposition blev til, ved hvilken Lejlighed forøvrigt endnu Notarius publicus Chr. Schmidt var tilstede. Han bevidnede, at Cappel sad svag og skrøbelig i en Lænestol, men var ved fuldkommen Fornuft og Forstand. Hvad det nu drejede sig om, var, at hans Husholderske Jfru Gitzer ved sin Opførsel og navnlig ved at hun kort før var undvegen fra hans Hus, havde gjort sig uværdig til at modtage, hvad han tidligere havde betænkt hende med. Og saa kunde han dog ikke helt slaa Haanden af hende. Hvis hun meldte sig hos Exekutorerne inden et Fjerdingsaar efter hans Død, skulde hun dog beholde et Hundrede af de tre Hundrede Rigsdaler, han tidligere havde tillagt hende aarligt for Livstid. Forøvrigt betænkes nu i hendes Sted Enkemadam Breithaupt og »Opvartersken« Ellen.

Disse Bestemmelser bleve som nævnt Cappels sidste. Den 4 Februar 1784 afgik han ved Døden, nogle Dage før han



L. Grossi's Marmorbyste af Frederik V.
Nu i Rigshospitalet.

vilde have fyldt 67 Aar, og hans Begravelse blev holdt i ganske stor Stil. Exekutorerne søgte og fik Tilladelse til, at der maatte være fire Heste for Ligvognen, at der maatte bruges Marskalstave osv. Han indtog jo en ganske fremtrædende Stilling som Danmarks største Kemiker, hvad han atter og atter kaldtes, og af de c. 50,000 Rd., han efterlod sig, en for den Tid anselig Sum, var det Meste bestemt til de af ham stiftede Legater. Frederiks Hospital fik 10,000 Rd., Rejselegatet var paa 13,500 Rd., og Legatet til Fordel for fattige Apotekerer og Apotekersvende blev paa 15,670 Rd., og denne Anvendelse af hans Midler blev der sat Pris paa. Da Hospitalets Direktion paa Dronning Juliane Maries Fødselsdag den 4 September 1783 som en Hyldest til hende opsatte en af Italieneren Ludovico Grossi udført Marmorbuste af hendes afdøde Gemal Kong Frederik V i det Værelse, hvori Direktionsmøderne fandt Sted, holdt Kjøbenhavns Overpræsident Gehejmeraad G. A. Braem en Tale, i hvilken ogsaa Cappel blev nævnt. Taleren takkede paa Hospitalets Vegne »den værdige Apoteker Cappel, som ved et saa anseligt Legat af 10,000 Rd. har vist sin Erkjendtlighed imod det«, og han tilføjede: »Jeg vil ønske, at dette følgeværdige Exempel maa gjøre Indtryk paa dem, der kunne, om de ville, gjøre godt imod deres fattige og trængende Næste«. Cappel selv har næppe været tilstede ved denne Lejlighed, »Dhrr. Direktører og Ober-Betjente vare indbudne og bleve derefter til Middag beværtede hos Oberpræsidenten«, men han sad formentlig svag ude paa Joachimsdal.

Det af hans Legater, der har spillet den største Rolle, er sikkert Rejselegatet. Som Cappel havde ønsket det, udarbejdede Exekutorerne en Fundats for det, og den blev under 10 December 1785 indsendt til kongelig Konfirmation. Da der imidlertid var Bestemmelser i dette ganske vidtløftige Aktstykke, der efter Kancelliets Formening helst burde æn-

dres noget, blev det sendt Hospitalsdirektionen til Erklæring, og Direktionen pegede paa fire Punkter, hvor en Ændring formentlig vilde være heldig. Den meddelte imidlertid samtidig, at den ikke lagde saa stor Vægt herpaa, at den ønskede at korrespondere med Exekutorerne herom, og saa blev Resultatet, da disse paa given Anledning tilskrev Kancelliet, at de foreslaaede Ændringer »ikke kunde concilieres med Testators Vilje og Hensigt«, at Fundatsen under 22 Juni 1786 blev konfirmeret i uforandret Skikkelse. Det var væsentlig paa dette Legat, der kunde tildeles den Samme tre Aar itræk, at den unge Farmaceut Dr. phil. H. C. Ørsted i 1801 tiltraadte den Udenlandsrejse, der blev af saa stor Betydning for ham og derved ogsaa for hans Fædreland.

Det ovfr. S. 15 gjengivne Maleri af Cappel er kjendt fra Direktionens Mødeværelse paa Hospitalet. Men lige strax efter hans Død synes det dog ikke at have faaet Plads dér. Etatsraad Aaskow bringer Sagen paa Bane i Direktionens Møde allerede den 17 Marts 1784, men først ti Aar efter hedder det, at Portrætet af den »forhen berömte Chymicus og Apoteker ved dette Hospital J. D. Cappel« var »ivente«. Saaledes staar der i alt Fald i Tidsskriftet *Iris* for 1794 (II, S. 67). Det skulde i Direktionens Mødeværelse, hvor Frederik V's ovennævnte Byste havde Plads, anbringes sammen med et Maleri af Greve A. G. Moltke og en Byste af Generalmajor J. F. Classen, det var tre af Hospitalets Velgjörere, som her ved hædredes. Greve Moltke havde til sine øvrige Fortjenester af Hospitalet i 1785 föjet et Legat paa 6000 Rd., og om Classen skulle vi høre nedenfor.

Den, der i Datidens Bevidsthed dog særlig stod som Hospitalets Velgjörer, var Kongen, Frederik den Femte, den Gode, han var dets Skaber og Opretholder. Hans kronede Navneciffer anbragtes over Portene i Midtbygningerne til saavel Bredgade som Amaliegade, og som ovenfor nævnt

blev hans Byste den væsentlige Prydelse i Direktionens Mødesal. Ogsaa Cappels Tanker rettedes mod Kongen. Paa den store nedenfor afbildede Morter, som han anskaffede, og som stadig findes i Apoteket, satte han øverst det kongelige Navneciffer og først derunder sine egne Initialer J. D. C. samt Aarstallet 1757, hvoraf det kan ses, at skjönt Apoteket, først officielt aabnedes i 1758, blev det udstyret i 1757.



Apotekets Malmmorter
1757.



Originalen formenes at være et Ungdomsarbejde af Thorvaldsen.

JENS SAMUEL GRÖNLUND

SOM ovenfor nævnt mente Apoteker Cappel, at han var eneraadig, med Hensyn til hvem der skulde være hans Efterfølger i Hospitalets Tjeneste samt med Hensyn til paa hvilke Vilkaar. I Overensstemmelse med hvad han herom havde bestemt i sit Testamente af 28 Marts 1780, sluttede han da den 31 s. M. en omstændelig Kontrakt med sin Pro-

visor Grönlund; han skulde overtage Apoteket »udi den Stand, samme ved det Fjerdingaars Slutning, hvori det behager Gud at bortkalde mig, befindes«. Denne Cappels Dröm blev imidlertid helt forstyrret af Hospitalets Direktion, der mente, at den ogsaa maatte have et Ord at sige ved denne Lejlighed, ja at det Hele væsentlig kom an paa den, bl. A. med Hensyn til Fastsættelsen af den aarlige Afgift, der hidtil kun havde været 200 Rd. Efter forskjellig Forhandling blev Resultatet da, at Cappel under 9 Februar 1783 gjorde saadanne Forandringer i sit Testamente, at den aarlige Afgift kunde forhøjes til 800 Rd., hvoraf ved hans Velvilje dog kun 400 Rd. kom til at hvile paa Grönlund, og at Direktionen derpaa under 28 s. M. udfærdigede en Bestalling for denne, efter hvilken han, »naar Cappel ved Døden afgaar eller Apoteket paa anden lovlig Maade bliver ledigt, fra bemeldte Tid . . . maa eje og beholde dette Apotek med sit Privilegium«, selvfølgelig paa de i Bestallingen nærmere fastsatte Vilkaar. Hele Ordningen skulde dog endnu kongelig konfirmeres, og i sin Skrivelse til Kancelliet herom af 1 Marts anbefalede Direktionen, at Cappel, der ingen Livsarvinger eller beslægtede Arvinger havde, fik Lov til at udpege en Testamentarving, sin Provisor, til sin Efterfølger. Det vilde være »billigt at föje den fortjente Mand heri«, hvilket ogsaa skete; under 10 September 1783 fulgte den ønskede Konfirmation.

Det var som en Belønning »for mange Aars tro Tjeneste«, skriver Cappel i 1782 til Hospitalets Direktion, at han ønskede Grönlund indsat som sin Efterfølger. Men her ud over kan der Intet oplyses om dennes Forhold til det Cappelske Apotek. Det vides ikke en Gang, naar han kom til det. Rimeligvis har dog Husholdersken, der var saa uvenlig mod Nikolaj Tychsen, set mildere til Grönlund, der i Foraaret 1779 underkastede sig den farmaceutiske Examen og sikkert snart derefter er avanceret til Provisor. Tychsen, der som tidligere

nævnt i 1780 mente at maatte forlade Apoteket, tog først sin Examen i Foraaret 1781. For Cappel har det muligvis været et afgjørende Moment, at Grönlund i 1780 var 41 Aar, men Tychsen kun 29.

Jens Samuel Grönlund var født den 30 Avgust 1739 i Kjøbenhavn som ældste Søn af Pakhusforvalter Niels Andersen Grönlund. Han tilhørte herefter den Slægt, til hvilken man har henført Thorvaldsens Moder. Noget sikkert om dette Sidste kan dog ikke siges — og det kan der, som ovenfor antydet, heller ikke om Grönlunds første farmaceutiske Tid. Det vides saaledes ikke, hvor han har disciplineret; nogle Aar har han vel været Svend hos Cappel, er saa bleven hans Provisor, for faa Aar efter at blive udset til hans Efterfølger, og saa staa vi ved hans i September 1783 kongelig konfirmerede Bestalling, som vi nu lidt nærmere skulle se paa.

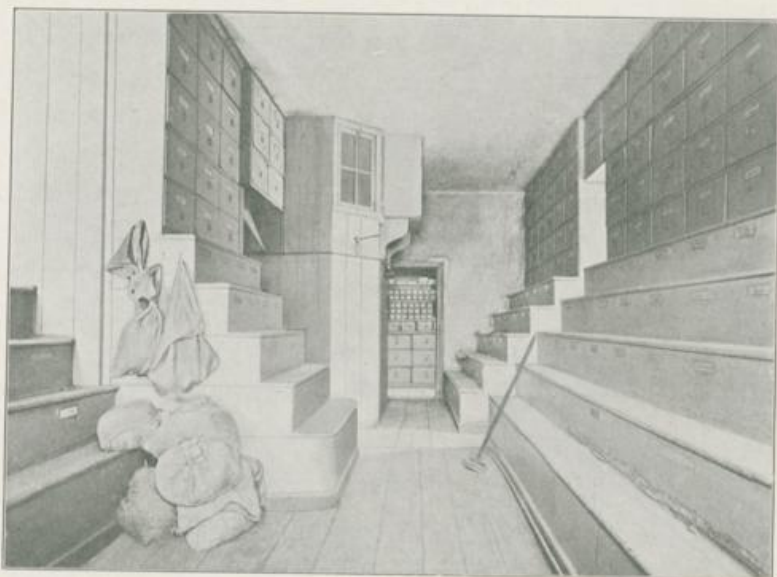
Den er væsentlig forskjellig fra Cappels, og i saa Henseende maa der først og fremmest lægges Mærke til, at medens Cappel udnævntes af Kongen, udnævnes Grönlund af Hospitalets Direktion, der herom henviser til § 27 i Hospitalets Fundats. Denne Paragraf giver Hospitalets tre Oberdirektører »Magt og Myndighed [til] ej alene i Almindelighed, men endog i Særdeleshed, uden videre allerunderdanigste Forespørgsel at resolve, decidere og anordne Alt, hvis de fornødent, nyttigt og tjenligt eragte til denne vores allernaadigste Stiftelses Befordring og Vedligeholdelse«. Efter denne næsten ubegrænsede Myndighedsoverdragelse kunde Oberdirektionen i sin Tid utvivlsomt have udnævnt Cappel, men som vi have set, havde denne allerede i 1754, altsaa før der existerede nogen Oberdirektion, faaet et kongeligt Tilsagn, og Oberdirektørerne have derfor naturligt holdt sig tilbage. Nu i 1783 var der forøvrigt slet ikke længere nogen Oberdirektion. Efter en voldsom Indgriben i Bestyrelsesforholdene 1771 under Struensee blev det fra 1772 ordnet saale-

des, at der kun var en almindelig Direktion, men da denne formentlig er gaaet ud fra at have arvet alle de Oberdirektionen i Fundatsen tillagte Rettigheder, kunde den herefter godt udnævne Hospitalets Apoteker, en Anskuelse, der sloges fast som rigtig derved, at Kancelliet uden nogen Bemærkning herimod indstillede Grönlunds Bestalling til Kongens Konfirmation. Direktionens betydelige Myndighed træder i det Hele stærkt frem i denne Bestalling; den ender med en Bestemmelse om, at Grönlund skal »rette sig efter de i Fundatsen værende og af os som hans foresatte Direktører gjørende Anordninger og derudi være os som hans foresatte Øvrighed hørig og lydig«.

Det er herefter ogsaa naturligt, at de forskjellige Forhold, der for Cappels Vedkommende maatte afgjøres ved særlige, efterhaanden tagne Bestemmelser, her alle afgjøres i Bestallingen. Grönlund, hedder det, skal, »saa længe han lever og Apoteket tilbørligen forestaar, eje og beholde dette Apotek med sit Privilegium«. Han skal have fri Beboelse i Hospitalets Bygning med Indretning til Apotek, Laboratorium, Urtekammere, Lofter og Kjældere samt nyde den af Hospitalet 1759 erhvervede Frihed til uden Erlæggelse af Told og Konsumption at kunne indføre fire Oxehoveder fransk Esprit til Brug ved Medikamenters Tillavning i Laboratoriet. Men saa skulde Grönlund ogsaa være pligtig til at levere Hospitalet friske og uforfalskede Medikamenter med den samme Rabat, som Cappel havde givet, idet endvidere den aarlige Afgift skulde forhøjes fra 200 Rd. til 800 Rd., hvoraf Grönlund, som tidligere nævnt, dog kun personlig skulde erlægge de 400 Rd.

Efter Alt at dømme kom Grönlund helt igjennem godt ud af det med sin høje Foresatte, Hospitalets Direktion. Det siger Intet, at han ikke, som han ønskede, kom til at benytte den af Cappel i den østre Gaard opførte Staldbygning. Efter

Cappels Død var den Hospitalets Ejendom, og i Direktionens Møde den 2 Juni 1784 blev det bestemt, at den skulde sælges ved Avktion til Nedbrydning. Han mødte derimod al ønskelig Velvilje f. Ex. med Hensyn til den Obligation, han efter Cappels Testamente maatte udstede til dennes Bo for de Varer og det Inventar, han overtog efter en forud foretagen



Urtekammer i det gamle Apotek.

Taxation, og som i fire Aar skulde være uopsigelig. Denne Obligation havde Exekutorerne overdraget Hospitalet som en Del af de Cappelske Kapitaler, de skulde indbetale til det, og da de fire Aar vare tilende, gik Direktionen strax ind paa Grönlunds Tilbud om aarligt at ville afdrage saa meget, han formaaede. Obligationen var paa 6700 Rd., og da Afdragene havde nedbragt den til 3000 Rd., blev det ordnet saaledes, at denne Sum blev en fast Prioritet for ham i Apotekets Inventar. Som saadan gik den ogsaa over til hans Eftermand; vi ville se det nedenfor.

Jo Grönlund stod sig godt med Direktionen, men han maa ogsaa have været en paapassende Mand samt en dygtig og anset Farmaceut. Da den unge, fremadstræbende Mediciner og Kemiker Ludvig Manthey i 1790 ønskede at tage farmaceutisk Examen — Aaret efter blev han ved Ægteskab med en Datter af Apoteker Christopher Günther Ejer af Kjøbenhavns Løveapotek — søgte han, som han siger, Vejledning ved at »bivaane de farmaceutiske Operationer« hos Apoteker Grönlund, om hvem det ogsaa vides, at han oftere fungerede som Medexaminator ved farmaceutisk Examen. Kunde her endnu være peget paa en Række dygtige Farmaceuter, som havde staaet deres Læreaar ud hos ham, vilde det i denne Forbindelse have haft sin Betydning. Der vides imidlertid slet Intet om, hvem der har disciplineret hos ham. Her kan kun oplyses, hvorledes hans Medhjælper- (d. v. s. Svende-)stab var i 1795, da hans Provisor og gode Ven Gottfred Ziegler, den Samme, der havde tjent hos Cappel, havde opnaaet at blive Apoteker i Rusland og derfor forlod ham. Ældst i Tjenesten efter Ziegler var den senere Odense-Apoteker Carl Henrik Mau, der var kommen til ham i Foraaret 1792, derpaa fulgte Jacob Janus Køster fra Efteraaret 1792 og endelig Marx Boye, der var kommen til ham i 1793, og som i 1795 tog farmaceutisk Examen. Han var den yngste, men desuagtet blev det ham, der fik den ledige Provisorplads. Da Grönlund spurgte Ziegler om, hvem der skulde være hans Eftermand, pegede han paa Boye som den dueligste, og Boye blev nu som Provisor hos Grönlund til 1803, da han drog til Holsten, hvor han var født. Ved en fortrinlig anbefaling fra Grönlund opnaaede Mau at blive Provisor ved Løveapoteket i Odense, hvad der førte til, at han senere blev Ejer af det derværende Svaneapotek, oprindeligt kaldet Hospitals-Apoteket; Køster blev Ejer af Svaneapoteket i Aarhus, og Boye blev Ludvig Mantheys Efterfølger som Ejer af Løveapoteket i Kjøbenhavn.

Grönlund har ubetinget været en dygtig Farmaceut, men han maa tillige have været en Mand, der bl. A. forstod at sige sin Mening. I 1782 søgte Apotekeren paa Kong Salomons Apotek Mathias Hagen at samle Kjøbenhavns Apotekere om at faa Apotekertaxten sat op. I den Anledning forfattede han et Andragende til Collegium medicum med et tilhørende Bilag, hvori han nævnte 221 Medikamenter, hvis Pris absolut burde forhøjes. Den ønskede Enighed kunde imidlertid ikke opnaas, Sagen faldt til Jorden. Derfor glemte Apoteker Hagen den dog ikke. 1792 optog han den igjen. Men medens han i 1782 havde haft Apotekeren paa Frederiks Hospital paa sin Side — Cappel havde underskrevet Andragendet — var det nu dette Hospitals Apoteker, der lagde en afgjørende Sten i Vejen. Grönlund sendte Apoteker Hagen et skarpt Brev, hvori det hedder: »Nærværende Tidspunkt synes mig ikke det bekvemmeste til at forestille Collegium medicum en Forhøyelse af Medikamenter, da det er hele Magistraten og de Herrer Professorer velbekjendt, at tvende af mine Herrer Colleger, som nu ønske Taxens Forhøyelse, have tilbudt sig at levere Medikamenterne til Fattigvæsenet 10 pC. under den mig accorderte Taxe, som er 50 pC. for Liquida, 40 pC. for Simplicia og Composita sicca og 25 pC. for Emplastra og Syruer. Ieg seer altsaa ingen Grund til nu, da denne Begivenhed er i saa nye Erindring, at indkomme med en saadan Proposition, som vilde være til stor Bebreidelse for dem, der have gjort ovenmeldte Tilbud, saa meget mere som den nye Pharmacopoea formodentlig med det første udkommer, da ieg ikke tvivler paa, at de Herrer Assessorer jo ville udarbeide Taxen efter den Tids Indkiøbs Priis, saaledes at alle kunne være fornøyede«.

Det ses heraf, at Grönlund leverede Medicin til Kjøbenhavns Fattigvæsen, og at der var Kolleger, der vilde manøvrere ham ud af denne Stilling. Noget nærmere herom synes

dog ikke at kunne oplyses, men sikkert er det, at Grönlund og hans Kollega Apoteker L. Manthey, der som ovenfor nævnt i 1790 havde nydt godt af hans Vejledning, den 7 December 1797 sammen indgive Regninger til Kjøbenhavns Magistrat for leveret Medicin til et Beløb af ikke mindre end 16,433 Rd. 1 Rd. 15 $\text{S.$, hvoraf Grönlunds Part var 10,184 Rd. 4 Rd. 3 S. for Medicin og 1326 Rd. 3 Rd. 8 S. som Renter af Beløbet sikkert for lidt over tre Aar. Den 17 Juni 1802 vare Regningerne endnu ikke betalte, da lod nemlig de to Leverandører paany høre fra sig, begge to som tidligere i samme Skrivelse. Det synes herefter at have været en lidt tvivlsom Glæde den Gang at levere Medicin til Kjøbenhavns Fattigvæsen.

At de Omboende tog deres Medicin fra det under Grönlund vel ansete Apotek, er naturligt. Det gjorde saaledes Frederiksværks Skaber, Excellencen Generalmajor J. F. Classen, der residerede i Amaliegade, og han fik endda Medicin fra det sendt til Frederiksværk. Det kan ses af den her gjen-givne Kvittering af 10 November 1785 fra Grönlund for to den 16 Oktober sendte Pulvere efter den ligeledes her gjen-givne Recept, der formenes skreven af daværende Overlæge ved Frederiks Hospital, Dr. med. F. L. Bang. Efter Datidens Skik er den ikke underskreven. Lægernes Antal var begrænset den Gang, deres paa Apotekerne kjendte Haandskrift var tilstrækkelig. Receptens Ordlyd er følgende: »Recipe Pulveris lactis sulfuris scrupulum semissem Pulveris antispasmodici scrupulum semissem, misce, fiat Pulvis subtilis, da ad chartam, dispensa in duodecuplo, signa Schwefel Pulver. — Pulveris corticis peruviani rubri subtilis drachmam semissem, da ad chartam, dispensa in duodecuplo, signa China Pulver.« — Det skal endnu ikke lades ubemærket, at Kvitteringens Text er affattet paa Tysk, medens Grönlund selv kvitterer den paa Dansk.

Naar Generalmajor Classen her er bleven nævnt, skal det

De Luca lant An
Sp. autifrasand
Sp. fabricat. 3/3
an f. Luca fabricat. 3/3
Charrau, Dispens XII Ma.
J. Dispensat. f. Coss.
Luca. cort. peruvian. rubr.
Sp. fabricat. 3/3
ad Charrau, Xpans.
XII Ma. China f. Coss.
Fer
ad Green Goser
an. v. Claffen
Excellens
Den 16^{te} Octobr 1785.

anføres, at han var een af dem, der
 traadte i Cappels Spor som Legat-
 stifter overfor Frederiks Hospital.
 Da han den 24 Marts 1792 afgik
 ved Døden, viste det sig, at han,
 den berømte Stifter af det Classen-
 ske Fideikommiss, igjennem dette
 havde betænkt Hospitalet med ikke
 mindre end 3000 Rd. om Aaret. Det
 er derfor fuldt fortjent, at en Byste
 af ham, som ovenfor nævnt, fik
 Plads i Direktionens Mødeværelse.
 Livet paa Apoteket i Grönlunds
 Tid er sikkert gaaet i alle Henseen-
 der roligt og stille. Hans første Hu-
 stru Ursula Christiane f. Sathmann
 har været svagelig. Da hun i sit 49
 Aar den 7 Juni 1794 døde, staar der

i Grönlunds Avertissement herom, at hans »dyrebare og
 uforglemmelige Kone« bukkede under for en »langvarig og
 udtærende Sygdom«. Men inden et halvt Aars Forløb var

Ans. J. S. V. Excellens. Spens. General major & Claffen
von Fredericks-marck gef. d. d. 16^{te} Octobr. 1785.
i fat. Manat f. Coss. ----- 3/3
i fat. Aqua f. Coss. ----- 3/3
Friderichs hospitals apothek
Den 10^{de} Novem 1785
Ordn. J. S. Grönlund

Receipt og Regning fra Frederiks Hospitals Apotek.

han gift paany. Den 26 November 1794 blev han i Garnisons Kirke viet til Anna Marie Schmidt. Den 20 September 1804 døde han selv 65 Aar og 21 Dage gammel; saaledes staar der i Enkens Avertissement over ham, i hvilket hun kalder ham »min ejegode, elskværdige Mand«. Der var i dette Ægteskab een Datter, men det første Ægteskab var barnløst.

Som ovenfor meddelt var Grönlund udset til at være Hospitalets Apoteker inden Cappels Død, og han har afgjort haft et Ønske om at faa en lignende Ordning i Stand inden sin egen Død. Den, han ønskede som Efterfølger, var den ovennævnte Apoteker C. H. Mau. Han skriver herom til Hospitalets Direktion; men det skete — for sent. Fire Dage efter at han havde skrevet, tog Døden ham, og et Spørgsmaal er det jo forresten ogsaa, om han havde faaet sit Ønske opfyldt, Grönlunds Stilling overfor Direktionen var jo ikke Cappels. Strax efter hans Død søgte forøvrigt hans Enke Direktionen om, at hun maatte vedblive Apotekets Drift til den 1 April 1805, og dette tilstodes hende beredvilligt, blot skulde hun lade Apoteket bestyre af en Provisor, og hertil antog hun den ovenfor nævnte Marx Boye, der var vendt tilbage fra Holsten og kom til at bestyre Apoteket lige til den 1 Juli 1805. Det trak nemlig, som vi skulle se nedenfor, ud med Valget af en ny Apoteker. Her skal endnu kun meddeles, at Grönlunds Enke overfor Hospitalets Direktion mente at have Krav paa en Godtgjørelse for de af hendes Mand paa Apoteket gjorte Forbedringer, og at der i den Anledning blev tilstaaet hende 450 Rd., hvormed hun dog kun »efter Omstændighederne« fandt sig fornøjet, hun mente, at der rettelig tilkom hende mere. Det skal dog ikke lades ubemærket, at den, der her førte Pennen for Enken, og som i det Hele efter Mandens Død bistod hende ved Forholdenes Ordning, var hendes Svoger Underfoged Anders Grönlund.

*



Efter Pastel af Chr. Hornemann. 1817.

JACOB MØLLER

STRAX efter Grönlunds Død indløb der Ansøgning paa Ansøgning til Hospitalet om at komme i Betragtning ved Nybesættelsen af Posten som dets Apoteker. Da Direktionen var samlet til Møde den 15 Oktober 1804, forelaa der sex Ansøgninger fra henholdsvis Apoteker C. H. Mau i Odense, hvem Grönlund havde ønsket at se som sin Efterfølger, fra

fhv. Apoteker i Kongsberg Frantz Peckel, der havde været Discipel paa Apoteket under Cappel, fra Provisor Marx Boye, der bestyrede Apoteket for Grönlunds Enke, fra fhv. Apoteker i Kristianssund og Molde F. O. Flohr, der Aaret før havde solgt sit Apotek, fra Apoteker Jacob Møller, der var Indehaver af Vesterbros Apotek ved Kjøbenhavn, og endelig fra fhv. Apoteker i Moss Henrik Finch, der i 1801 var gaaet konkurs. Direktionen ønskede imidlertid at se Tiden an, bl. A. for at lade den ledige Plads avertere i de offentlige Tidender, og ved dens Møde den 2 Januar 1805 forelaa der ikke mindre end syv nye Ansøgninger. De vare fra henholdsvis Apoteker Anton Jacobæus i Hobro, fra Apoteker Sören Christian Ørsted i Rudkjøbing, fra Apoteker Knud Vinding i Hillerød, fra Apoteker J. F. Z. Siiersen i Kiel, fra Apoteker M. H. Ingversen i Kongsberg, fra Assessor pharmaciae J. A. Mühlenstedt, der havde haft Svaneapoteket i Kjøbenhavn, og fra Apoteker M. H. Klein i Sorø.

Nu var der tretten Ansøgere, ikke at tale om; en Forespørgsel fra Apoteker Fr. Wilh. Ernst i Hamborgs Forstad St. Georg. Nu var der ingen Grund til at udsætte Valget længere, men forinden det foretoges, blev det nævnt, at Direktionens Medlem, Lægen Étatsraad U. B. Aaskov allerede under 8 Oktober 1804 havde stillet Forslag om, at Apoteket kun skulde bortforpagtes for en vis Aarrække og saaledes, at Hospitalet reserverede sig en Del af Værelserne i Apoteket til Syge- eller Officiantværelser. Under Forhandlingerne faldt dette Forslag dog bort, og derefter valgtes den mest standsmæssige af Ansøgerne, en af Apotekerstandens i alt Fald forhenværende Repræsentanter i Sundhedskollegiet, den 60aarige Assessor Mühlenstedt. Efter i tyve Aar at have drevet Svaneapoteket her havde han i 1802 solgt det, og med Hensyn til hans Stilling som Assessor skal det oplyses, at da Sundhedskollegiet i 1803 traadte i Stedet for det tidligere Collegium medicum,

var han gaaet over fra dette til hint sammen med sin Kollega Apotekeren Professor G. Becker, men i Sundhedskollegiets første Møde den 23 Maj 1803 besluttedes det, da Mühlenstedt havde solgt sit Apotek og derefter taget Bolig paa Landet, at indgaa til Kancelliet med et Andragende om at faa en anden af Stadens Apotekere beskikket i hans Sted, hvilket ogsaa skete.

Strax efter Direktionens Møde blev den fornødne Bestalling for Assessor Mühlenstedt udfærdiget og tilsendt ham, men det blev alligevel ikke ham, der kom til at fungere som Hospitalets Apoteker. Han mente at have været i Forstaaelse med Direktionen om, at de Vilkaar, han fik Apoteket paa, skulde være ganske de samme, som Cappel og Grönlund havde haft det paa, kun at den aarlige Afgift paa 800 Rd. forhøjedes til 2000 Rd., men ved at læse sin Bestalling igjennem, fandt han, at den væsentlig havde begrænset de Medikamenter, hans Formænd havde faaet betalt med 25 pCt. over Tidens Priskurant. Han skrev herom til Direktionen, men da det trak ud med et Svar fra den, tilskrev han den paany den 25 Februar, synlig krænkhet herover. Han ankede atter over det Indgreb, Bestallingen gjorde i Apotekets Indtægt, og fortsatte saa, at da hans svage Helbred næppe vilde give ham Kræfter til at kunne bære de Fortrædeligheder, Apotekets Overtagelse sikkert vilde medføre, takkede han for den Tillid, der var vist ham, og — sendte Bestallingen tilbage.

Mühlenstedt ønskede ikke at opretholde det paa ham faldne Valg, og samtidig modtog Direktionen, endda gennem Kancelliet, fra en anden af Ansøgerne en bitter Klage over det skete Valg. Fhv. Apoteker Peckel mente, at Direktionen havde handlet uforsvarligt ved ikke at vælge ham, han havde nemlig tilbudt at give 3000 Rd. i aarlig Afgift, og han vilde endog være gaaet til 4000 Rd. Han havde fra Grön-

lunds Fuldmægtig J. Faarbeck faaet en Opgjørelse, efter hvilken Apotekets aarlige Indtægt sattes til 29,500 Rd. og Udgiften til 18,200 Rd. Det kan imidlertid sikkert siges, at selv om Mühlenstedt i Direktionens Møde den 2 Januar ikke havde faaet de fleste Stemmer, vilde Peckel alligevel ikke være bleven valgt. Efter Mühlenstedt var Stemningen nemlig for Marx Boye. Om Peckel kunde Direktionen i en Skrivelse til Kancelliet oplyse, at han formentlig var ude af Raadighed over sit Bo, og at den Kavtion, han tilbød, var en altfor besværlig Kavtion, femten Borgere, der hver vilde sige god for 200 Rd. Peckel var ikke godt mulig. Hvad derimod Boye angaar, da var han jo ikke alene den, der i Øjeblikket styrede Apoteket for Grönlunds Enke, men han havde i ti Aar været knyttet til det under Grönlund, og han var med veltalende Sympati bleven anbefalet af Tidens store Botaniker Professor Martin Vahl som en dygtig Farmaceut med videnskabelige Interesser, ja da Boye ved Grönlunds Død endnu var i Holsten, var det Vahl, der i hans Navn havde søgt om Pladsen til ham, hvorpaa han kort efter pludseligt var afgaaet ved Døden.

Da der nu ved Mühlenstedts Tilbagetræden skulde foretages et nyt Valg, kunde man efter det her Meddelt have ventet, at Marx Boye var bleven den, der havde baaret Sejren hjem, men Resultatet blev mærkeligt nok et andet. I Direktionens Møde den 14 Marts samledes, uden at det er muligt at give nogen forklarende Oplysning, »de fleste Stemmer« om Apotekeren fra Vesterbro Jacob Møller. Dog medens Mühlenstedt skulde have tiltraadt den 1 April, blev det bestemt, at Møller først skulde tiltræde den 1 Juli. Saa længe havde Grönlunds Enke nemlig efter Direktionens Opfordring indvilget i og altsaa forberedt sig paa at vedblive Driften.

Herefter skal Opmærksomheden samles om den Nyvalgte, men inden vi gaa over til en nærmere Omtale af denne Mand,

skal her kort gjøres Rede for Direktionsforholdene ved Hospitalet, ti som vi nedenfor ville faa at se, udvikler Jacob Möllers Apotekertid sig til et stadigt stigende, voldsomt Sammenstød mellem ham og Direktionen. Som tidligere nævnt styredes Hospitalet efter Fundatsen af 1756 af en Oberdirektion paa tre Medlemmer, der raadede over ikke mindre end ni Tilforordnede, tre Læger, to Rentekammer-Kommitterede, en Gejstlig, en Lovkyndig og to vederheftige Borgermænd, der forstod sig paa Handel og Negotie. Disse Tilforordnede skulde være Oberdirektionen til Hjælp i den daglige Styrelse. Hele den heraf følgende indviklede og derfor langsomme Ordning forsvandt imidlertid i 1771, det voldsomme Struenseeske Uvejr, der gik hen over Landet, fejede ogsaa den bort, men det, der kom i Stedet, fik ikke Varighed. I 1772 underlagdes Hospitalet en Direktion paa i Alt otte (senere ni) Medlemmer, der traadte istedenfor Oberdirektionen og dens Tilforordnede, og de Otte (Ni) bleve Kjøbenhavns Kommandant, Kjøbenhavns Overpræsident, een af de kongelige Livmedici (senere to), een af Professorerne i Medicin ved Kjøbenhavns Universitet, Generaldirektøren over Kirurgien, en Rentekammer-Repræsentant samt to af Magistraten eller Borgerskabet. Da Jacob Møller i 1805 blev valgt til Hospitalets Apoteker, vare de ni Direktionsmedlemmer: Kjøbenhavns Kommandant Generalmajor J. F. Leth, Overpræsidenten Kammerherre Chr. Urne, de fire Læger Etatsraaderne H. Callisen og J. V. Guldbrand samt Professorerne F. L. Bang og F. C. Winsløw, Rentekammer-Deputeret Konferensraad Peder Wormskjold, Justitsraad Borgemester Balthasar Schiött og Kancelliraad Raadmand J. H. Voltelen.

Vende vi os herefter til Apoteker Jacob Møller, da siger han i sin Ansøgning til Hospitalets Direktion, at han var født den 15 September 1777 i Svendborg, men hans Sønnesøn Apoteker H. J. Møller oplyser i sin Bog »Jacob Møller og



No 4

Bire og Type Stilling

Mundtønde af J. N.

Lette af N. 33 R. 2463 = protokol pagina 442 og 445



Mundtønde af J. N. i Svendborg den 13. Sept.
 1777. omi fader Jeppe Eggertsen Møller og
 Moder Giertraud Nicolai Datter Thomesen som
 Læge her i Byggen af Aarst 1778. 425
 omi Hærens Omfryg den og antaget
 i Kongens Brev af 1785 og den 11. d. i sin
 Apoteker Jacob Møller og Opdrags i 6 Aar til Aarst 1789 de
 ansøger mundtønde sig den fast. Loven for Apoteker Penge
 at monne ansøgere fastalt i Nyborg som allerede mig for
 J. N. Penge: Fødsels at derved Nylig og dimittende mig
 Apoteker Møller efter af Kongens Brev af 1796, som mig den
 apoteker Møller. Condition for valdmælt for N. i Svendborg
 med næste Gennem af i 1/2 Aar den mig ønsket at foruden og
 Collegio Medicis i Svendborg indid mig phlegmædi pharmaceut. i
 omi Hærens Apoteker i Svendborg som for Apoteker Penge.
 i Svendborg Christianhavn i 2 Aar og
 for for Professor Hanthey i 3 Aar, mig.
 - den mig vor: Condition for valdmælt
 mundtønde mig mig pharmaceut. i
 Examen den 9. Nov. 1799. og som det
 ansørgen Caraceseo Landaktilib
 hat at den indkommet med det
 foruden af adskillige af Hærens og
 - mæltig fornunder Hærens, den mig

-

- fæst i Rand til den 9 Nov: 1802 at modtage Lyg-
- tskeden som Høfetsbros Jernst og Jern udsæende. Det
- er Jern og Jern med min Altsidig i dens navn i
- megetlig Tørstning, man som jeg nu end yder mig
- med at jeg end indstellig i Linn og Høfetsbros som
- bragt i nu langt endi Elfsand, Jællat Collegie
- Med. i. med L. anfiller mig yderlige Høfetsbros
- Jern og Jernst og jeg end af med dette Altsidig, Jern
- Altsidig; man, det Altsidig Situation og som
- Ende af den Høfetsbros, at den fæst i den
- med det endi med al mulig Jern og Høfetsbros
- fæst at Linn det det at en fæst i den endi
- med anfiller Høfetsbros, det er: den fæst og
- end i at dens navn af Høfetsbros og Jern
- Jern mig Jern indstellig at ind i af Jern
- Discretion, at det nu end Jern Altsidig, Høfetsbros
- gløt var i den Høfetsbros: Høfetsbros Altsidig
- gennemst med mig anfiller: Høfetsbros indstellig
- Jern og mig alders efter den Jern Discretion
- og det Høfetsbros: som jeg end anfiller og vil bli
- og som Jern som Høfetsbros og mit Høfetsbros
- og Jernst som Høfetsbros og som mig. Rand til
- at fæst al indstellig Høfetsbros om det endi
- Jern L. a. Høfetsbros endi og dens.

København den 30 Sept: 1802.

indstellig
Jacob Møller

hans Slægt« (1889), at han efter Kirkebogen for Vor Frue Kirke i Svendborg er døbt i denne Kirke den 15 September 1776; han har altsaa været eet Aar ældre, end han selv vidste. Ogsaa da han tog pharmaceutisk Examen, har han som sin Fødselsdag opgivet den 15 September 1777, det kan ses af det Testimonium, han fik for vel aflagt Examen. Det er ogsaa urigtigt, naar han begge Steder anfører, at hans Forældre, der vare uformuende Møllerfolk i Svendborg, begge døde i 1778, de døde efter Kirkebogen begge i Marts 1780, Faderen begravedes ti Dage efter Moderen. Börnene i det helt fattige Hjem bleve herefter spredte, Jacob kom i Huset hos en fattig Kone i Svendborg, men han var saa heldig allerede i April 1783 at blive optagen i det kongelige Vajsenhus i Kjøbenhavn. Her forblev han i sex Aar, og Vajsenhusets daværende Inspektør, teologisk Kandidat Christen Hee Vadium, der gjerne vilde staa i et »Faderligheds«-Forhold til Anstaltens Börn, fattede Godhed for den flinke og opvakte Dreng, hvem han, som vi skulle se, senere trofast hjalp.

Det er sikkert ved hans Bistand, at han i April 1789 kom som Elev paa Apoteket i Nyborg hos Apoteker J. B. Rieffestahl. Da dette Apotek endnu samme Aar gik over til den Nævntes Søn Johan Peter Rieffestahl, er det dog væsentlig ham, Jacob Møller kom tilhuse hos, og hvem han stadig mindedes med Taknemlighed. Efterat han i 1796 som »et dueligt Subjekt« var bleven »dimitteret af Disciplin«, blev han endnu halvandet Aar paa Apoteket i Nyborg. Ved Udgangen af Oktober 1797 tog han til Kjøbenhavn, hvor han først konditionerede hos Apoteker J. P. Pflugmacher paa Kristianshavns Apotek og derpaa fra 1 Maj 1799 i tre Aar hos Professor L. Manthey paa Løveapoteket. Flittig og interesseret i sit Fag var han, nu 23 Aar gammel, færdig til at kunne tage sin Examen, og den underkastede han sig den 9 November 1799 med det Udfald, at han fik et enstemmigt

laudabilis. Hans Examensbevis er underskrevet af Universitets-Professorerne M. Saxtorph, Tode, F. L. Bang, Aasheim og J. S. Saxtorph samt af de to Apotekere G. Becker og J. S. Grönlund.

Nu kunde Jacob Møller, om han vilde, søge selvstændig Virksomhed, men hvilke Udsigter skulde han, der var aldeles uformuende, have til at kunne faa et Apotek? Og dog forsøgte han det. Under 24 August 1802 andrager han om at maatte oprette et Apotek i Nykjøbing paa Mors, og med Ansøgningen fulgte en Udtalelse fra en Række ansete Borgere i denne By om den store Trang, der var til et saadant Apotek. Vejen til Thisted, hvor det nærmeste Apotek laa, var lang og besværlig, ja om Vinteren kunde det ofte i lange Tider være umuligt at naa frem til det til stor Men for de stakkels ventende Syge. Men Møller søgte ikke alene om Tilladelse til at oprette et Apotek, han ansøgte ogsaa om at faa et Laan paa 2000 Rd. af den kongelige Kasse, uden det vilde han ikke kunne oprette Apoteket. Erklæringer fra Amtmanden over Thisted Amt Niels Ferslev ligesom fra Byskriveren i Thisted O. G. Höegh gik dog Møller haardt imod. Apoteket i Thisted kunde ikke taale et Apotek i Nykjøbing, kom et saadant i Stand, vilde Resultatet blive, at de begge paa Grund af utilstrækkelig Afsætning maatte gaa tilgrunde. Ikke desto mindre fik Jacob Møller under 5 November 1802 den ønskede Bevilling, men samtidig et Afslag med Hensyn til det ansøgte Laan.

Det er herefter forstaaeligt, at Bevillingen ikke blev benyttet. Men det er dog et Spørgsmaal, om Jacob Møller ikke, allerede før Bevillingen forelaa, var i Gang med et helt andet Apotekforetagende, der syntes ham mere tiltalende og angik det i 1795 ude paa Kjøbenhavns Vesterbro oprettede Apotek. Det var anlagt af Cand. pharm. Joh. Georg Blau, der, da han i 1797 overtog Forpagtningen af Vajsenhusets Apo-

tek, solgte det til Cand. pharm. W. A. Resch, som dog hurtigt syntes, at dets Drift ikke var tilfredsstillende. Han vilde gjerne afhænde Apoteket, og Jacob Møller synes allerede i Efteraaret 1802 at have meldt sig som eventuel Kjøber, hjulpen hertil af formuende Venner. Hans gamle Velynder Chr. Hee Wadum var i 1792 afgaaet som Inspektør ved Vajsenhuset, ikke i udelt Paaskjønnelse, men hvad der end kan have været at udsætte paa ham, var han absolut trofast mod sin unge Ven. Sammen med to andre Mænd tilbød han denne Penge til at etablere sig for, og forholdsvis hurtigt blev Møller Herre paa Vesterbros Apotek.

Under disse Forhold er der noget mærkeligt ved at finde ham som Ansøger til Frederiks Hospitals Apotek allerede i 1804, og hans Beslutning i saa Henseende synes at være bleven tagen overordentlig hurtigt. Grönlund døde den 20 September 1804, og Jacob Møllers Ansøgning er dateret den 30 September 1804. Han mener da ogsaa i den at maatte gjøre nærmere Rede for sit Forhold til Apoteket paa Vesterbro. Ved sin Tiltræden fandt han det »kuns i maadelig Forfatning«, men »ved utrættelig Flid og Virksomhed« bragte han det i en langt bedre Tilstand, hvorom han henviser til to af Sundhedskollegiet i 1803 afholdte Visitationer. Men, skriver han videre, »dette Apoteks Situation er, som bekjendt, af den Beskaffenhed, at der ikke hidtil har været Udsigt endog ved al mulig Flid og Virksomhed til at bringe det dertil, at en Familie derved kan vinde anstændig Udkomme«. Derfor søgte han nu om, at Frederiks Hospitals Apotek maatte anfortros ham. »Vilkaarene underkaster jeg mig aldeles efter den høje Direktions eget Godtbefindende, som jeg er overbevist om vil blive saa billige, som Hospitalets og mit Vel kan fordre, og for hvilket som helst Vilkaar jeg ser mig i Stand til at stille al uforkastelig Sikkerhed, om det endog var for 22 à 2400 Rd. aarlig og derover«.

Denne Ansøgning var een af de sex, der forelaa, da Direktionen første Gang beskjæftigede sig med et eventuelt Valg af en ny Apoteker, og ved Direktionens næste Møde herom, efterat Apotekets Bortforpagtning havde været bekjendtgjort i Bladene, forelaa der en ny Henvendelse af 24 November fra Jacob Møller, hvori han til sin tidligere »underdanigste« Ansøgning föjer den Oplysning, »at Hr. Grosserer A. M. Mörck, der er i Compagnie med Ryeberg & Saabye, har beviist mig den igientagne Velgierning ved i ovenmeldte Henseende at være min Cautionist«, og skulde Direktionen ønske endnu mere Sikkerhed, »da har Hr. Consul Saabye, hvis ivrige Ønske er, at mine Kaar maatte blive blidere, end de nu ere, ligeledes yttret at ville med Glæde tiltræde Cautionen«. Overfor saa suffisant Sikkerhed kan det forstaas, at Jacob Møller, da Assessor Mühlenstedt tilbagesendte sin Bestalling, vandt frem mellem Ansøgerne, og muligvis er det da den, der har bevirket, at han blev udset til Hospitalets Apoteker fra den 1 Juli 1805. Herefter solgte han Apoteket paa Vesterbro til Cand. pharm. J. I. Thaning, og den 7 December 1805 stod nu hans Bryllup i Flødstrup Præstegaard ved Nyborg, hvor hans Forlovedes Hjem var. Han ægtede Præstedatteren Amalia Crone, hvis Bekjendtskab han sikkert har gjort, da han tjente paa Nyborg Apotek. Apoteker J. P. Rieffestahls Søster Karen blev 1793 Provst Hans Crones tredje Hustru og derved Stifmoder til dennes Börn af andet Ægteskab — første Ægteskab var barnløst — mellem hvilke den i 1788 fødte Datter Amalia; hun gik altsaa ved sit Ægteskab i attende Aar, medens Møller var fyldt 29.

Under 24 April 1805 udfærdigede Hospitalets Direktion den for Møller fornødne Bestalling som Frederiks Hospitals Apoteker, og den viser tydeligt, hvorledes Direktionen føler sig som den i dette Forhold eneste Afgjørende. Efter den fra Grönlunds Bestalling kjendte Slutningspassus, at den ud-

nævnte Apoteker skulde være Direktionen som sin foresatte Øvrighed hørig og lydige, er her endnu tilføjet et Paalæg til ham om »paa dette vort Bestallingsbrev« at søge kongelig Konfirmation, en Akt, som herved synker ned til en blot og bar Formalitet. For Møllers Vedkommende blev den fyldstgjort den 17 Maj 1805. Forøvrigt er Bestallingen i væsentlig Overensstemmelse med den Grönlundske. Da Spørgsmaalet om den Rabat, han skal give Hospitalet, atter og atter blev Gjenstand for Tvivl og Strid, vil det dog være rigtigt her at anføre Bestallingens Ordlyd paa dette Punkt. Her staar: »Naar de Medikamenter, som af Hospitalets Medicus og Chirurgus ordineres til Brug i Hospitalet, altid ere uforfalskede, friske og gode og i alle Henseender upaaklagelige, beregner han Hospitalet dem til samme Priser som hans Formænd nemlig: Liquida 50 pCt., Emplastra & Ungventa 25 pCt. og alle øvrige Simplicia & Composita sicca 40 pCt. ringere end den avtoriserede Medicinal-Taxt, derimod betales ham andre Medikamenter, der ikke ere anførte i Taxten, saasom nye opfundne eller arcana, som paa Direktionens Forlangende anskaffes, med 25 pCt. mere, end Priskuranten paa den Tid maatte lyde«. Det sidste Stykke er det, der voldte, at Mühlenstedt trak sig tilbage, det lød da ogsaa tidligere: »men andre kostbare Medikamenter, som stige og falde i Prisen, betales ham med 25 pCt. mere end Priskuranten paa den Tid, de kjøbes, indeholder«. Her er altsaa en Ændring i de for hans Formænd gjældende Betingelser, og der kan i saa Henseende nævnes endnu baade en Ændring og en Tilføjeelse, der begge ere ganske betydningsfulde. Den aarlige Afgift forhøjes fra 800 Rd. til 2000 Rd., hvad Jacob Møller efter sin Ansøgning dog maa siges at have været fuldt forberedt paa, og dernæst skal han ved sin Tiltræden forevise sit Vareforraad og sit mobile Inventarium for Hospitalets medicinske Direktion [d. v. s. de Læger, der sad i Direk-

tionen], der yderligere forbeholder sig at være tilstede ved Modtagelsen af alle de Apotekervarer, han maatte tilforhandle sig af Grönlunds Enke eller af andre Apotekere her i Staden. De sidste Bestemmelser bleve indsatte i Bestallingen efter et Forslag af Etatsraad Guldbrand, og her er aabenbart en Stræben tilstede efter at gjøre Apotekeren til en almindelig Funktionær under en helst meget enevældig Direktion. Hospitalets Inspektør, der som Embedspligt havde at føre Direktionens Protokol, gjør dette ved i den »underdanigst« at indføre de Sager, der i hvert Møde ligger for til Forhandling, »underdanigst« at tilføje de vedtagne Resolutioner og derpaa atter »underdanigst« affatte de fornødne Skrivelser. Den Obligation, hvorved Möller overtog det Laan paa 3000 Rd., som allerede Grönlund havde haft fra Hospitalet, mod Sikkerhed i Varelager og Inventar, er af 30 August 1805.

Det var en bevæget Tid for de danske Apotekere, der var ved at begynde, da Jacob Möller kom til Frederiks Hospitals Apotek. Det i 1803 oprettede Sundhedskollegium havde strax taget fat paa Udarbejdelsen af en ny Farmakope, der blev færdig i 1805, og sammen med den kom en ny Medicinallæge, avtoriseret ved en kongelig Resolution af 3 Januar 1806, der samtidig bestemte, at Sundhedskollegiet hvert Aar inden November Maanedes Udgang skulde meddele de Prisændringer, som Omstændighederne maatte medføre. I de følgende Aar kom dels enkelte Ændringer dels helt nye Taxter, og i 1811 sendte Kjøbenhavns Apotekere Sundhedskollegiet Forslag til en Del Prisforandringer, som de i høj Grad maatte ønske. November Maaned gik imidlertid, uden at Kollegiet lod høre fra sig, og saa sendte Apotekerne det en ny Skrivelse, i hvilken de meddelte, at de, da de gik ud fra, at den tidligere Taxt ikke længere stod ved Magt, vilde følge en af dem selv udarbejdet Taxt. Saaledes var Forholdet

imidlertid slet ikke. Den sidst af Sundhedskollegiet udsendte Taxt gjaldt, stod der paa den, »indtil en ny blev publiceret«. Der blev derfor lagt Sag an mod de ni Apotekere, der alle idömtes Bødestraf. De to Assessorer pharmaciæ G. Becker paa Hof-Apoteket og J. P. Pflugmacher paa Kristianshavns Apotek maatte, da de vare Medlemmer af det Kollegium, de optraadte imod, hver bøde 500 Rd., medens Apotekerne J. G. Blau paa Vajsenhusets Apotek, J. B. Hagen paa Kong Salomons Apotek, N. J. Stolpe paa Svaneapoteket, N. Tychsens Enke paa Hjorteapoteket, Marx Boye paa Løveapoteket og Jacob Møller paa Frederiks Hospitals Apotek hver slap med 300 Rd., og endelig skulde Apoteker Niels Møller paa Vesterbros Apotek endda kun bøde 100 Rd.

Apotekernes Optræden var imidlertid ikke alene rettet mod Sundhedskollegiet, men ogsaa mod en anden i den tunge og vanskelige Tid oprettet Institution. Under Krigen med England var her Mangel paa mange Ting, der kun vanskeligt kunde skaffes, navnlig paa Øerne, og Landets Forsyning med Apotekervarer var da i 1808 bleven lagt i Hænderne paa en »Medicinal Providerings-Kommission« (Professor J. D. Herholdt, Professor C. F. Schumacher og Stabskirurg N. Tønder), der bl. A. strax havde oprettet to Medicinal-Varedepoter, hvorfra samtlige Apoteker i Danmark skulde forsyne sig, og af hvilke det ene fik Plads her i Kjøbenhavn, paa Gammelholm, under Bestyrelse af en ung farcevtisk Kandidat J. P. Groth.

Men med de herved opstaaende særdeles generende Forhold vare Kjøbenhavns Apotekere i høj Grad utilfredse, saa meget mere som Kommissionens Forretningsgang var mærkelig langsom. Apotekerne klagede højlydt, kaldte de dem paalagte Indskrænkninger for ikke alene trykkende men vanærende, og saa tilbød de endnu at overtage Varedepotet paa Gammelholm, hvorfra Sjælland med omliggende Øer

skulde forsynes. Det fik de imidlertid ikke Lov til, og da Provideringskommissionens Priser steg endog kolossalt, medens Apotekertaxten langt fra gik ud paa at ville holde Skridt hermed, var det, at Apotekerne i 1811 optraadte som ovenfor nævnt. Og til alle disse Vanskeligheder kom endnu Tidens fortvivlede Pengeforhold, der kulminerede i Statsbankerotten 1813. Alt tegnede mørkt og uhyggeligt, hvad der ikke maa lades ude af Betragtning, naar vi nu gaa over til at se Forholdet mellem Jacob Møller og Frederiks Hospitals Direktion, og det vil sikkert ogsaa være rigtigt at have for Øje, at Apoteker Møller paa denne Tid fik en stærkt voxende Familie, i hans Ægteskab fødtes hurtigt efter hinanden ikke mindre end fjorten Børn, af hvilke kun to døde som smaa. Havde der ingen Børn været paa Apoteket under Cappel og saa godt som heller ingen under Grönlund, blev det nu helt anderledes, saa det var godt, at Professor Aaskovs Forslag om at tage nogle af Apotekets Værelser ind som Sygestuer ikke var blevet iværksat.

Til at begynde med gik Alt let og behageligt mellem den nye Apoteker og Direktionen. Da Hospitalets daværende Revisor Nordmanden Professor, Dr. med. Mich. Skjelderup, der en Tid (1785-88) havde været i Apotekerlære, gjorde nogle Udsættelser ved Apotekets Regninger for Januar 1808, i Alt til et Beløb af c. 10 Rd., der fradrog ved Betalingen, skrev Møller, at han skyldte sin Ære at forsvare sig, men at han følte sig rolig, da han havde med en ædeltænkende og oplyst Direktion at gjøre, hvis Medlemmer »ved flere Lejligheder har forsikret mig om deres høje Yndest og hvor meget de ønskede at bidrage til mit Vels Fremme«. Udsættelserne gjaldt ikke Medikamentpriserne, Revisor, der maa have været ny i sin Stilling, ankede over, at der ikke var givet Rabat paa alt det, der hørte under den saa kaldte »taxa laborum«, d. v. s. den Afdeling af Medicinaltaxten, der angik hvad en

Apoteker maatte beregne sig for Blanding, Propning, Etikettering osv. Og her sejrede Møller fuldstændigt, Den medicinske Direktion, de fire ovennævnte Læger Callisen, Guldbrand, Bang og Winsløw, tilskrev ham under 17 Juni 1808, at han vilde faa 8 Rd. 4 $\frac{4}{5}$ 10 $\frac{1}{5}$ tilbagebetalt, Kontrakten mellem ham og Hospitalet indeholdt Intet om Rabat paa taxa laborum.

Ogsaa den samlede Direktion var ham velvilligt stemt. Da den af Sundhedskollegiet for 1809 fastsatte Taxt var haard imod Apotekerne og Møller i den Anledning søgte om enten at blive helt fritagen for at give Rabat eller i alt Fald om at faa den beregnet ikke efter Medikamenternes Udsalgspriser men efter den Avance, de skiftende Indkjøbspriser levnedede ham, meddelte Direktionen ham i Januar 1810, at man »bevæget af Tidsomstændighederne, Billighed og en nylig anstillet Beregning med lige Hensyn til Dem og Hospitalets Vel« fra 30 Juni 1809, og saa længe Taxten for 1809 vedblev at gjælde, indvilligede i, at hans Rabat for Liquida blev nedsat fra 50 til $33\frac{4}{5}$ pCt. og for Simplicia og Composita sicca fra 40 til $26\frac{4}{5}$ pCt.

Hurtigt herefter opkom der imidlertid en Tvivl om, hvorvidt Direktionen havde haft Ret til at indrømme Møller en saadan Nedsættelse. Etatsraad Callisen gjorde sig til Talsmand for, at Direktionen kun kunde holde sig til den af Kongen konfirmerede Kontrakt; kunde Apotekeren ikke staa sig ved den, maatte han søge den ophævet, og han tilføjede endnu, at der var Mange, der gjerne strax vilde træde i Møllers Sted. Dette fik sin Betydning, da Apoteker Møller meddelte, at Taxten for 1810 var lige saa ublid for Apotekerne som Taxten for 1809, og i den Anledning indstillede, om det ikke maatte findes billigt at vende tilbage til Forholdene i 1806, det var med dem for Öje, at han havde afsluttet sin Kontrakt. I det Aar havde hans Rabat til Hospitalet i Alt udgjort 2800

Rd., og han androg nu om, at den aarlige Rabat fremtidig maatte blive fastsat til just denne Sum.

Möllers Andragende blev sammen med en Erklæring fra Revisoren Professor Skjelderup sat i Cirkulation mellem Direktionens Medlemmer, og nu gjør der sig to Strømninger gjældende. Medens saaledes Professor F. L. Bang stiller sig paa Möllers Side, gjør Etatsraad Callisen endog skarp Front imod ham. Der burde først og fremmest tages Hensyn til Hospitalet, siger han, og Hospitalets Financer vare desværre i sørgelig Nedgang. Forholdet burde være saaledes, at Apotekeren, der stod med sit Privilegium, sit Apotek og sin gode Bolig, burde levere Medikamenterne til Hospitalet uden Beregning af nogen Fortjeneste paa dem. I ethvert Tilfælde vilde den med ham sluttede Kontrakt ikke kunne forandres uden Kongens Samtykke, og en Forandring burde saa meget mindre tilstræbes, »som Möllers Fordringer ogsaa efter Professor Skjelderups Erklæring ej ere antagelige og den skjulte Fremgangsmaade, hvormed han søgte at mislede Direktionen ved at ville formaa Professor Skjelderup til at antage Beregningen ikke efter Indkjøbspris men efter Avancen, bör give Direktionen grundet Mistanke om hans Fremgangsmaade. Tak være Professor Skjelderup, som opdagede det for Direktionen«.

Det er mærkeligt skarpe Ord, men de bragte dog ikke Direktionen til at afvise Möllers Ansøgning. Der blev skrevet til Sundhedskollegiet for at faa oplyst, om Taxterne for 1809 og 1810 vare affattede efter andre Principer end Taxterne for 1806, 07 og 08, og dette bekræftedes i Kollegiets Svar af 9 Februar 1811, der endda tilføjede, at Møller kunde have Grund til at beklage sig, naar han nu skulde give Rabat efter sin Kontrakt, som han burde kunne søge hævet. Herefter blev Sagen forelagt Kancelliet, som Møller nu ogsaa sendte ikke een, men flere Skrivelser, han søgte om at faa sin Rabat

ændret og omtrent samtidig om at faa en Kommission ned-sat til at prøve hans forskjellige Krav. Møller skrev let, han havde Formen i sin Magt, men hans Lyst til at skrive gjorde Sagen vidtløftig og bevirkede desuden, at den trak ud, da enhver af hans Skrivelser blev sendt Hospitalets Direktion til Erklæring, men ved denne Trækken i Langdrag var der Ingen, der paa forskjellig Maade led mere end Møller selv. Hospitalet holdt under de svævende Forhold igjen med at betale hans Regninger, de kunde jo ikke endelig opgjøres. Han maatte nøjes med Forskud, som det endda oftere kneb med at faa, hvilket han bittert følte. I et Brev af 15 September 1811 til Direktionen siger han, at det er »med urolig Længsel« han venter Afgjørelsen paa et Andragende om en Udbetaling paa 10,000 Rd.; han staar overfor en Række nødvendige Indkjøb til Apoteket og føler sig tynget af en voxende Gjæld. »Med inderlig Bedrøvelse« maa han gjøre opmærksom paa, at hans »Fordele« siden 1808 aldeles ikke have svaret til hans Forventninger eller til den Møje og Flid, han havde anvendt.

Sagen trak som sagt ud. Ikke alene Hospitalsdirektionen blev hørt, men ogsaa paany Sundhedskollegiet. Tiden trak ud til December 1812, før Kancelliet mente at kunne slutte med en Indstilling til Kongen, i hvilken det bl. A. hedder: »Efter Kancelliets Formening er det klart, at Apoteker Møller ikke vil kunne bestaa ved at tilsvare den i hans Bestalling fastsatte Rabat, men da den velgjørende Stiftelses [d. e. Hospitalets] iværende slette Forfatning og derpaa grundede Trang for Indtægter ikke taaler, at Møllers Forslag om en aarlig bestemt Rabat af 2800 Rd. bliver antaget, og det derhos paa den anden Side vilde være haardt, om Apoteker Møller, ved at finde sig brøstholden med for bestandig at tilsvare den af Direktionen foreslaaede Rabat, skulde tilligemed en talrig Familie aldeles sættes ud af Næringsvej, saa

indstilles allerunderdanigst, at den Rabat, som Apoteker Møller skal tilsvare for 1810 og 1811 fastsættes til 2800 Rd. for hvert Aar, hvorimod det for Fremtiden nærmere vil blive at bestemme, om der efter Omstændighederne maatte være Anledning til at tilstaa Suplikanten nogen Nedsættelse«.



Apotekets Kjælder.

Dette blev stadfæstet ved en kongelig Resolution af 22 December 1812.

Under alt dette synes Forholdet mellem Direktionen og dens Apoteker vedblivende at have været i alt Fald formelt godt. Da Kancelliet en Gang under Sagens Forløb vilde have at vide, om det, hvis Møller trak sig tilbage, vilde være forbundet med Vanskeligheder at faa en anden Apoteker i hans Sted, svarede Direktionen, at det ikke vilde være vanskeligt at skaffe et dueligt Subjekt, men at Direktionen var af den Mening, »at Møller fremfor Andre har fortjent at vedblive«, hvad Møller maa have erfaret. Han siger nemlig Tak herfor i et Brev af 12 Marts 1812. Direktionens Udtalelse var, skri-

ver han, »et opmuntrende Bevis paa dennes Tilfredshed med mit Forhold som Hospitalets Apoteker, hvilket jeg stedse skal bestræbe mig for at værdiges«. Men saaledes vedblev Forholdet ikke.

Det skal ikke regnes, at Direktionen paa denne Tid var noget tilbageholdende overfor en af Møller ønsket Istandsættelse og Forbedring af Laboratoriet. Han maatte paa egen Regning gjøre, hvad der skulde gjøres, mod et Tilskud af 100 Rd. aarligt i femten Aar, men Istandsættelsen kostede c. 2500 Rd. Et voxende Modsætningsforhold kan derimod dateres fra September 1813, da den daværende Revisor Undermedikus ved Hospitalet O. G. Sommer indberettede, at Møller havde indsendt sine Regninger for tredje Kvartal 1812 uden nogen tilføjede Rabatberegning, hvad Møller mente var rigtigt, da han efter den kongelige Resolution af December 1812 gik ud fra, at Rabatspørgsmaalet aarligt skulde prøves. Direktionen delte ikke denne Forudsætning, den gik ud fra, at nu gjaldt igjen de i Møllers Bestalling fastsatte Rabatbestemmelser, og idet den gjorde dette gjældende, bebrejdede den ham yderligere, at han ikke rettidigt hver Maaned, som han skulde, indsendte sine Regninger. Imod dette Sidste bemærkede Møller, at han i saa Henseende gjorde Alt, hvad han kunde, men at de aarligt skiftende Taxter voldte store Vanskeligheder, og samtidig lagde han Vægt paa, at Hospitalets langsomme Revision af hans Regninger var ham yderst byrdefuld. De bleve to Gange gjennemsete af Læger, derpaa af Hospitalets Inspektør, saa først gik de til Revisor, hvorefter de med dennes Udsættelser forelagdes Direktionen til Decision. I den lange Tid, som alt dette tog, maatte han vente efter sin Betaling, hvad han haardt følte, da Hospitalet var hans væsentligste Indtægtskilde. For ikke at stanse sin Bedrift var han derfor nødt til at gjøre Gjæld, og hans Gjæld var bleven altfor stor for ham.

Direktionen var ham ikke helt venlig stemt, da han herefter ønskede Rabaten for 1812 sat til 2800 Rd. ganske som for Aarene 1810 og 1811 og omtrent samtidig androg om et Forskud paa 2000 Rd. Men saa vendte Møller sig med sine Ønsker til Kancelliet, og i en Skrivelse af 26 Februar 1814 henstillede dette, at Direktionen »i alt Fald for denne Gang« tilstod det ønskede Forskud, medens det efterat have hørt Sundhedskollegiet i Skrivelse af 26 Juli 1814 ganske gik imod ogsaa for 1812 at sætte Rabaten til 2800 Rd. Den for dette Aar gjældende Taxt var Apotekerne langt gunstigere end Taxterne for Aarene 1809-11, men paa den anden Side var den dem dog endnu ikke saa gunstig, at det burde bestemmes, at Møller skulde betale Rabat efter sin Bestalling. Taxten for 1812 gav ham tredobbelt mod Taxten for 1806, og derfor maatte han betale tre Gange 2800 Rd., d. v. s. 8400 Rd. d. C. eller 1400 Rd. N. V., for hvilken Afgjorelse Kancelliet, hvis Hospitalets Direktion og Møller kunde slutte sig hertil, vilde foranledige kongelig Resolution. Møller protesterede imidlertid med stor Kraft, men helt uden Virkning, Kancelliet fastholdt i en ny Skrivelse sin Afgjorelse, for hvilken der dog ikke blev indhentet nogen kongelig Resolution.

Af Sagens Dokumenter er det interessant at se, at Professor F. L. Bang i Hospitalets Direktion stadig stod paa Møllers Side, men at Etatsraad Callisen ligesaa stadig var Møllers gram. Han regnede ud, at Møller i 1810 burde have svaret 10,200 Rd. og i 1811 12,874 Rd., tilsammen altsaa 23,074 Rd., medens han var sluppen med to Gange 2800 Rd. eller i Alt 5,600 Rd., saaledes at Hospitalet herved havde tabt 17,474 Rd., hvad der var gaaet ud over dets fattige Syge, Gratisternes Antal var blevet indskrænket. Møllers »ubegrundede Prætention« burde efter Callisens Mening forkastes, og Rabaten fra hans Bestalling gjenindføres. I Sundhedskollegiet havde der ogsaa været delte Meninger. Her stod Professor

F. L. Bang sammen med sin Stifsøn Professor O. H. Mynster paa Møllers Side, men Professor J. D. Herholdt var gaaet nok saa stærkt imod ham som Callisen i Hospitalsdirektionen; han vilde, at Møller for 1812 skulde erlægge 14,400 Rd., heri dog medregnet de 2000 Rd., Møller gav i aarlig Afgift, og Kollegiets Majoritet fulgte ham uden dog derved helt at faa Kancelliet med sig. Der kæmpedes, kan man sige, haardt i Sagen; et Indlæg fra Professor Mynster er paa ikke mindre end ni Foliosider.

I en af sine mange Skrivelser havde Møller forøvrigt brugt uvenlige Ytringer imod og derved fornærmet baade Sundhedskollegiet og Herholdt. Han vidste, at der i Kollegiet var en vis, helt uberettiget Lyst til at se bort fra dets farmaceutiske Medlemmer og til ikke at ville indbyde dem til sine Møder, og med dette for Øje havde han hos Kancelliet andraget om, at de farmaceutiske Medlemmer maatte være med ved Afgjørelsen, naar Sundhedskollegiet afgav sin Erklæring i hans Sag, i hvilken Anledning Kollegiet spydigt udtalte, at det nok selv skulde vide at styre sine egne Anliggender. De farmaceutiske Assessorer bleve ikke tagne med, hvad A. S. Ørsted forøvrigt betegnede som en Fejl; Sagen ophørte ikke med at være farmaceutisk, fordi den var økonomisk. Hvad dernæst Herholdt angaar, havde Møller sagt, at han troede at kunne spore fejlagtige Begreber hos ham med Hensyn til den foreliggende Sag; og det vovede han at sige overfor den den Gang saa udelt højt ansete, dygtige og kundskabsrige Mand, der ogsaa paa Farmaciens Omraade stod med grundig og betydelig Viden. Han var en af de Tre, af hvilke Medicinal-Provideringskommissionen havde bestaaet, og i Det skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter (1811) havde han skrevet en længere Afhandling »Et Bidrag til Apotekerkunstens og Medicinaltaxtens Historie i de danske Stater«, som rigtignok ikke mindst havde til Formaal at vise, at Taxterne

for 1809, 10 og 11 ikke gik Apotekerne for nær, hvad jo ikke rimede med Møllers Anskuelse.

Det var sære og svære Tider, og de bleve det endnu mere ved de fortvivlede Pengeforhold. Vi have mødt dem ovenfor ved Kancelliets Bestemmelse i 1814 om, at Møller for 1812 skulde svare 8400 Rd. dansk Courant, hvilket Beløb sattes lig med 1400 Rbd. Navneværdi, hvad der er i Overensstemmelse med Forordningen af 5 Januar 1813 om Forandring i Landets Pengevæsen, denne sørgelige Forordning, der slog Danmarks Bankerot fast og i Almindelighed reducerede 6 Rd. d. C. til 1 Rigsbankdaler. Efter dens § 39 skulde imidlertid Lejeafgifter i Henhold til Kontrakter ældre end September 1807 svares fuldt ud med 100 Rbd. for 100 Rd. d. C., og Hospitalet fordrede da herefter Møllers Aarsafgift omsat fra Dansk Courant til Rigsbankpenge Daler for Daler uden noget Afslag, hvad der fremkaldte en lang elegisk Skrivelse af 4 Maj 1813 fra Møller. Han udviklede i den indtrængende, at det var de tidligere herskende gode Apotekerforhold, der i 1805 havde ladet ham indgaa paa de i hans Bestalling fastsatte høje Afgifter, som under de nu saa stærkt forandrede Forhold virkede i højeste Grad trykkende, ja saa trykkende, at Billighed krævede deres Nedsættelse. Da Direktionen ikke vilde hans og hans Families Undergang, ikke vilde, at Hospitalet skulde lukrere, medens han og hans, vemodsfulde maatte beklage Tabet, henstillede han, at hans aarlige Afgift blev væsentligt nedsat f. Ex. til 400 Rd., der var, hvad hans Forgænger Grönlund havde betalt. Herpaa mente Direktionen dog slet ikke at kunne indlade sig, men da den var i Tvivl om, hvorvidt Afgiften fremtidig skulde betales i Rigsbankpenge Sølv eller Navneværdi, hvad der under de stærkt svingende Kurser havde Betydning, bragte den dog Sagen ind for Kancelliet. Den Afgjørelse, som derpaa kom, slog Rbd. Sølv fast, samtidig med at det blev ud-

talt, at denne paa sin Vis kun formelle Afgjrelse var uden Forbindelse med Spørgsmaalet om, hvorvidt Afgiften kunde betragtes som trykkende; i saa Henseende udtalte Kancelliet ingen Mening; men troede Apotekeren, at han af denne Grund havde Krav paa en Nedsættelse, maatte han bringe Sagen for Domstolene.

Da dette var meddelt Mller, kom der en ny lang Skrivelse fra ham, denne Gang ledsaget af et til Gunst for hans Opfattelse stærkt talende Bilag fra to Kolleger, de to Assessorer i Sundhedskollegiet Apotekerne J. P. Pflugmacher og J. G. Blau, der troligt havde staaet ved hans Side i Rabatsagen. Der opnaaedes imidlertid Intet herved, men det skal ikke lades uomtalt, at Stemningen i Direktionen denne Gang helt var imod Mller. Selv Professor F. L. Bang vendte sig fra ham. Han viser i en lang skriftlig Redegjørelse, at Dhrr. Pflugmachers og Blaus Beregninger vare aldeles urigtige, og Etatsraad Callisen undlader ikke at fremsætte følgende drastiske Udtalelse: »Jeg har alle Tider været af den Mening, at Mllers Klager ere aldeles ugrundede, som Hr. Professor Bangs Beregning tydeligt viser, og at han under Tidernes nærværende Calamitet og Hospitalets synkende Pengevæsen vil blive lige saa rig som hans Formænd og det i en kort Tid, om ikke Direktionen vaager over Hospitalets upaatvivlelige Rettigheder«.

Mller fulgte ikke den af Kancelliet anviste Vej, som Direktionen for sit Vedkommende ogsaa havde peget paa, at gaa til Domstolene. Han søgte — forgjæves — at faa Direktionen med til at andrage om en Kommissions Nedsættelse, og da han omtrent samtidig, i 1814 søgte den om et Forskud paa 4000 Rd., fik han Afslag under Henvisning til, at han stod tilbage med Indleveringen af sine Regninger, at han havde ladet de ham til Erklæring sendte reviderede Regninger for 1812 ligge ubesvarede med Hensyn til de gjorte Ud-

sættelser, og at han ikke havde betalt sin Afgift for 1814. Forholdet var altsaa slet ikke godt, og det bedredes ikke, da Møller troede at mærke, at Hospitalet søgte at emancipere sig fra ham ved selv at dispensere Medicin. Professor J. Colsmann rekvirerede raa Medicinalvarer hos ham, som han derpaa lod sine Kandidater videre tilberede. Det førte til, at Møller i 1818 stærkt protesterede herimod. Det var et Indgreb i hans Ret til at levere Hospitalets Medikamenter. Men Direktionen vendte det døve Øre til; vilde Møller ikke levere de paagjældende Varer, vilde de blive rekvirerede fra et andet Apotek.

Nu syntes det at kunne komme til at gjælde den Eneret, som han kraftigt hævdede, at han efter sin Bestalling maatte have, og da nu ogsaa Taxten for 1818 igjen beskar Apotekerens Fordele, sendte han Kancelliet en ny lang Klage, idet han samtidig mindede om nogle tidligere Klager, han havde indsendt, men som han endnu ingen Svar havde faaet paa. Han bad om en billig Afgjørelse »af den nu i saa lang Tid henstaaende mit Helbred og Formue ruinerende Sag«, der for hans Vedkommende stadig gik ud paa Opnaaelsen af en nedsat Rabat. Hans Andragender af 1815 og 1817 vare af Kancelliet tilsendt den i 1814 nedsatte »Kommission, der skulde gjøre Forslag til Grundsætningerne for en ny Medicinal-Taxt«, og dér laa de. Hans nye Klage blev tilsendt Sundhedskollegiet, og nu viste det Mærkelige sig, at Kollegiet var Møller venligt stemt, hvad der, som vi skulle se, ikke undlod at vække forundret Opmærksomhed i Kancelliet. Under 29 Maj 1819 indsendte Kollegiet en udførlig Betænkning, hvormed som Bilag fulgte en Erklæring fra dets farmaceutiske Assessorer, og i Betænkningen udtaltes, at Apotekernes Avance efter Taxten for 1806 havde været $162\frac{1}{2}$ pCt., og at de høje Rabatbestemmelser i Møllers Bestalling 50, 40 og 25 pCt. eller i Gjennemsnit $38\frac{1}{3}$ pCt. maatte betragtes som

en Følge heraf; efter Taxten for 1818 var Apotekernes Avance kun 100 pCt., og det var da billigt, at Møllers Gjennemsnitsrabat $38\frac{1}{3}$ pCt. nu i Overensstemmelse hermed blev nedsat til 23 pCt.

Sagen blev derefter tilsendt Hospitalets Direktion. Her synes den imidlertid at skulle møde den sædvanlige Modstand, Professor C. F. Schumacher voterede skarpt imod den. Havde Møller tabt Noget, maatte det erindres, hvormeget mere Hospitalet havde tabt i de sidste tolv Aar. En Apotekers Post var efter Schumachers Mening en af de lukrativeste Poster i Staten; der var Exempler nok paa, at de fleste Apotekere her i Byen havde fra Begyndelsen været fattige, men en føje Tid derefter været rige. Det tegnede ikke godt for Møller, saa meget mere som Direktionen i en Skrivelse noget før havde udtalt sig uvilligt over, at Møller »nu i over syv Aar har trættet saavel det kongelige danske Kancelli som Direktionen med lignende Foredrag«. Men der laa dog Forsoning i Luften. Direktionens Formand Overpræsident Moltke vilde ikke lade det blive ved den skriftlige Votering, han vilde have Sagen for i et Møde, og i dette, der blev afholdt den 7 Juli 1819, enedes man om med nogen Begrænsning at følge Sundhedskollegiet, hvilket tilskreves Kancelliet den 17 s. M.

Efter saa megen Enighed med Hensyn til at vise sig venlig mod Møller skulde man tro, at nu naaede han, hvad han saa længe og saa ivrigt havde tilstræbt. Kancelliet vilde naturligvis følge de enige Erklæringer fra Sundhedskollegium og Hospitalsdirektion. Men kan det betegnes som uventet, at disse Institutioner stillede sig venligt overfor Apoteker Møllers Krav, kommer muligvis nu som det allermost Uventede, at deres enige Indstillinger ikke bleve fulgte. Kancelliet, der tidligere havde vist sig forstaaende overfor Møllers Klager, svigtede ham nu. En kongelig Resolution af 17 Maj

1820 bestemte kun, at Rabaten for Liqvida skulde nedsættes fra 50 til 40 pCt. Det blev det Hele, og dette Resultat synes i høj Grad at have alarmeret Møller. Atter og atter havde han lige til det Sidste sendt Skrivelse paa Skrivelse til Kancelliet, den 1 Februar, den 11 Marts og den 25 Marts, og i sin Skrivelse af 11 Marts havde han endda fremsat en underdanig Bön om at han, forinden Sagen forelagdes Hans Majestæt, maatte blive underrettet om Kancellikollegiets Indstilling, hvad der efter hans Mening var »analogt med den Fremgangsmaade, det høje Kollegium i en lignende Sag fulgte imod mig for Aarene 1810-11 og 1812«, da han jo ellers kunde blive nødsaget til atter at maatte ulejlige det med nye Ansøgninger! Kancelliet maatte erindre, at det var hans Velfærd, det drejede sig om.

Han havde altsaa fra sin Side gjort Alt, mente han, og saa kom det helt uventede Resultat. Hvad kunde dog Grunden være? Han søgte Kancelliets Præsident Hs. Excellence Gehejmestatsminister F. J. Kaas ligesom flere af det høje Kancellis Deputerede, og efter hos dem at have hørt Forskjelligt affattede han et nyt langt Andragende til Kongen. Det er af 26 November 1820, og i det bruger han helt igjennem stærke Udtryk. Han havde stadig haabet »paa en lykkelig Ende paa denne for mig saa vigtige Sag og derved tillige paa den nagende Ængstelse, Uvisheden i min Stilling naturligen maatte opvække hos mig som Fader og Forsörger af en talrig Familie«. Ja han siger videre, at opnaar han ikke den ønskede almindelige Nedsættelse, »saa er jeg aldeles ødelagt, altsaa sat ud af Stand til at soutenere mig i, og med en Familie af Kone og otte Börn tvungen til at forlade en Levevej, hvori jeg for femten Aar siden indtraadte med rimeligt Haab om tarveligt Udkomme«. Men ved Siden heraf gaar der endnu en anden Ström i Andragendet. Han er bleven forurettet; han har ikke faaet, hvad der tilkom ham som hans Ret. For-

mindskede Fordele efter Medicinaltaxten maatte medføre en forholdsvis Formindskelse i den oprindeligt bestemte Rabat, og han var efter den kongelige Resolution af 22 December 1812 ikke mere pligtig at tilsvare denne Rabat, for det for hvert Aar var blevet bestemt, hvorvidt og da hvilken Nedsættelse der burde finde Sted. Ja han mener det endda rigtigt at gjøre opmærksom paa, at han Intet havde kjendt til den Indstilling fra Kancelliet, der var gaaet forud for den sidste kongelige Resolution af 17 Maj 1820, »hvilken Indstilling Kancelliet ikke, uagtet jeg anholdt derom og det altid [!] tilforn var sket, gjorde mig bekjendt med, forinden den blev forelagt Deres Majestæt«.

I Henhold til hvad han saaledes fremførte, andrager han underdanigst om, at den sidst nævnte Resolution maatte blive forandret saaledes, at han opnaaede følgende tre Ting, at Hospitalets Direktion tilbagebetalte ham, hvad han efter Kancelliets Bestemmelse havde maattet rabattere for meget for 1812, nemlig 4200 Rd. d. C. eller 700 Rbd. Sedler, idet Taxten for det nævnte Aar ikke havde givet ham 3 Gange saa stor Fordel som i 1806 men kun $1\frac{1}{2}$ Gang, at Sundhedskollegiets og Hospitalsdirektionens enige Forslag i deres Skrivelser af 29 Maj og 17 Juli 1819 gennemførtes, saaledes at han fremtidig kom til at svare en ensartet Rabat, der reguleredes efter den Avance, hvert Aars Taxt gav Apotekerne, ganske i Forhold til de for 1806 gjældende Tal, da Avancen var $162\frac{1}{2}$ pCt. og Rabaten $38\frac{1}{3}$ pCt., samt endelig at denne Ordning fik tilbagevirkende Kraft fra og med 1813.

Det er store Fordringer, Møller stiller. Hans Andragende maa i det Hele betegnes som højt Spil, men desuagtet har det sikkert været ganske imod hans Forventning, at Spillet gik ham imod. Forundret over Sundhedskollegiets uventede Indstilling havde Etatsraad A. S. Ørsted som Deputeret i Kancelliet allerede i 1819 taget Sagen op til Undersøgelse,

og hans Resultat blev, at Forholdene i 1818 langtfra vare saa forskjellige fra Forholdene i 1806, som Kollegiet antog; Apotekernes Avance i 1806 havde næppe været $162\frac{1}{3}$ men kun $128\frac{4}{7}$ pCt. Herefter havde han foranlediget Sagen sendt tilbage til Sundhedskollegiet, men da der ikke herved opnaaedes større Klarhed, var Kancelliets Forestilling til Kongen bleven affattet i Overensstemmelse med Ørstedes Syn paa Forholdene. Efter streng Ret var Møller pligtig til at betale Hospitalet den Rabat, der var bestemt i hans Bestalling, men Billighed kunde nok tale for nogen Moderation, skjönt Møllers Stilling dog slet ikke var saa daarlig, hvad der nærmere paavistes. Det vilde derfor næppe være rigtigt at gaa ind paa Sundhedskollegiets Forslag, saa meget mere som det paa forskjellig Maade ikke kunde staa Prøve. Ved en Række Exempler vises det derpaa, at Tidens Avance paa Composita ikke var væsentlig ringere end i 1806, medens det Samme ikke kunde siges om Avancen paa alle Liqvida, og saa endte Forestillingen med et Forslag om, at Rabaten paa disse sidste Medikamenter skulde nedsættes fra 50 til 40 pCt., saaledes som det ogsaa blev kongelig stadfæstet. Der er ikke her Tale om nogen Uvilje mod Møller, tværtimod, Forestillingen henstillede desuden ganske, om Majestæten i Overensstemmelse med Hospitalsdirektionen yderligere skulde ville vise ham nogen Naade. Den kongelige Resolution saa dog helt bort herfra og blev staaende ved Nedsættelsen af Rabaten paa Liqvida.

Saa kom imidlertid Møllers store Skrivelse af 26 November 1820, og den forandrede hele Stillingen. Den første Voterende i Kancelliet Konferensraad P. J. Monrad er tilbøjelig til at komme Møller imøde, idet han dog henstiller, om Sundhedskollegiet ikke burde høres, men saa kommer Etatsraad Ørsted, og nu er han ikke mildt stemt, han er nærmest forarget: »Møller klager paa den mest uforskammede Maade

over Forurettelse, hvor der er vederfare ham Naade, og ytrer sig, som om han ved Proces kunde indtale et Afslag [d. e. en Nedsættelse], hvortil han var indstillet af Sundhedskollegiet, der nu er blevet den *kyndige* Avtoritet, fordi det træt af at undersøge omsider har taget det bekvemme Parti at tro Apotekerne paa deres Ord, om det endog modsiger Alt, hvad disse forhen, da Omstændighederne gav deres Interesse en anden Vending, have sagt; forhen angreb Møller denne Avtoritet paa den mest uforskammede Maade«. Paany at høre Sundhedskollegiet var til ingen Nytte; der var intet Nyt i Møllers Skrivelse, og Kollegiet syntes jo desuden at være blevet baade »föjeligt og lettroende«, overfor hvad Apotekerne berettede. Nu var det som sagt Kancelliet, Møller angreb, det Kancelli, »som ved flere Lejligheder havde beskyttet Apotekerne mod Sundhedskollegiets overdrevne Stræben efter at indskrænke deres Fortjeneste«, hvad det ogsaa havde gjort ved sin Afgjörelse i 1814 af Møllers Rabat for Aaret 1812, men selv denne Afgjörelse var i hans Öjne »vilkaarlig«, og »med den Møller egne Uforskammethed« tör han endnu klage over, »at man ikke, förend man frembar Indstillingen [af 1820] for Kongen, har meddelt ham den«, osv. osv. Under disse Forhold henstiller Ørsted til sine Kolleger, om man anstændigvis mere kan indstille ham til nogen ny kongelig Naade, »da man kan forudse, at han istedenfor med al Taknemlighed at erkjende samme vil skrigre derover som en Uret, naar han ikke i alle Maader faar, hvad han forlanger«. Han kunde muligvis godt trænge til en kongelig Naade, men man kunde først hjælpe ham til en saadan, naar han enten skriftligt havde erkjendt, at han ingen Ret havde at støtte sine Krav paa, eller en Dom havde belært ham herom.

Hvad Ørsted saaledes skrev, tiltraadtes af de øvrige Deputerede Etatsraaderne C. F. Berner, Andreas Aagesen og

C. L. Lassen, Konferensraad C. M. Th. Cold og Kancelliets Præsident Kaas. Den derpaa udfærdigede Forestilling gjør gjentagende Bemærkning om den Tone, der gaar igjennem Möllers Ansøgning, og ender med, at da han paaberaaber sig en Ret til den Nedsættelse, han attraar, og antager, at han ved Domstolene vilde blive kjendt berettiget til den, samt tror sig forurettet ved de Resolutioner, der have tilstaaet ham Eftergivelse, »saa kan Deres Majestæt ingenlunde indlade Dem paa forommeldte Ansøgning eller de flere Ansøgninger, han om denne Gjenstand maatte indgive, men det maa overlades til ham, om han vil se sin foregivne Ret til ovenmeldte Nedsættelse paakjendt ved Domstolene«. I Henhold hertil resolverede Kongen den 31 Marts 1821, at den af Apoteker Möller ansøgte Forandring af de i Vore allernaadigste Resolutioner indeholdte Bestemmelser ikke bevilges, hvorimod det skal være Suplikanten uforment for Domstolene at indtale sin foregivne Ret, uden at bemeldte Vore Resolutioner i saa Henseende skulle være ham til Hinder.

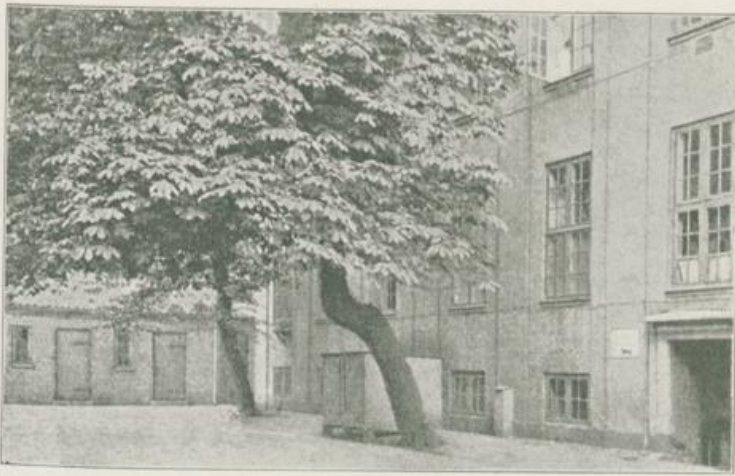
Saa stærkt som ingensinde för var det nu betydet Möller, at den Vej, han havde at gaa, var Domstolenes. Det gjorde han imidlertid ikke. Han gik til det juridiske Fakultet med Anmodning om et Responsum til Oplysning om Rabatsspørgsmaalets juridiske Beskaffenhed, og Nej synes han ikke at have faaet paa sin Anmodning. Men Sygdom og Optagethed af andre Forretninger hindrede, som han senere en Gang oplyser, de paagjældende Professorer i at efterkomme hans Ønske. Han fik intet Responsum, og det Ene med det Andet har muligvis gjort hans Sind pirreligt. Da Hospitalets Tyfuspatienter paa denne Tid overflyttedes til de Sygestuer, der vendte ud imod Apotekets Gaard, betragtede han dette som noget overfor ham og hans Familie Farligt, ja næsten som en imod ham rettet fjendtlig Handling, og da han Intel opnaaede ad Forhandlingens Vej, som han forsøgte, beslut-

tede han paa en anden og helt forunderlig Maade at søge Patienterne fordrevne. En Dag i Oktober 1821 lod han udenfor de paagjældende Sygestuers vistnok aabentslaaende Vinduer foretage Præparationer, der fremkaldte en stærk Svovlstank, samtidigt med at han lod en Del Børn, sine egne og deres Kammerater, bevæbnede med Piber og Trommer gjøre et øredøvende Spektakel i Gaarden.

Dette skulde han dog hellere have undladt. Dagen efter blev han stævnet for den medicinske Direktion, som han dog var i høj Grad kjæphøj overfor. Han skyldte Ingen Regnskab for, hvad han brugte sin Gaard til. Dette var dog en ganske uholdbar Paastand. Sagen bragtes ind for den samlede Direktion, og da han for den skriftligt havde maattet erkjende, at han havde fejlet, vedtoges det, at Direktionen for denne Gang vilde tilgive ham, i Forventning om at han som en af Hospitalets Betjente ifølge sin Bestalling og Hospitalets Fundats vilde være Direktionen hørig og lydige, efterkomme enhver Befaling fra den og in specie hverken tillade sine Børn at støje i Gaarden eller sine Folk at præparere Medicin i den. Det har sikkert været en bedsk Mundfuld for ham, saa meget mere som Bestemmelsen krævedes absolut overholdt. Da han en Gang i 1822 ansøgte om at maatte præparere visse Medikamenter i Gaarden, lod Svaret, at det blev ved Resolutionen af 31 Oktober 1821.

Og det var ikke det eneste Afslag, han fik i 1822. Da han ønskede en Tinhat paa en Destillermaskine repareret, fik han at vide, at han selv skulde vedligeholde sit Inventarium, og da det derefter drejede sig om en Opmaling af Navnene paa Apotekets Skuffer, vilde Direktionen kun deltage i Opmalingen i selve Apoteket, ikke i Materialkamrene. I 1823 gjaldt det de Ruder, som Gadedrenge eller fulde Folk slog itu; med dem vilde Direktionen slet Intet have at gjøre. Saa kom Spørgsmaalet om en ham paalagt Fattigskat. Den pro-

testerede han imod, da hans Bestalling kun talte om Areal-skat; men hverken hos Direktionen eller Kancelliet fik han her Medhold, han henvistes til at bringe Spørgsmaalet for Dømsstolene. Og i samme Aar mener Møller endelig at maatte protestere imod at skulle kvittere de Regninger, han fik betalt, naar han ikke samtidig fik sine Forskudskvitteringer udleverede, han ønskede ikke, at en Dobbelt-Kvittering fra



Apotekergaarden.

hans Side skulde kunne komme ham til Skade. Denne Sag blev dog efter nogen Tids Forløb ordnet til hans Tilfredshed. Men saa kom Aaret 1824 med dets store Sammenstød, der fik vidt rækkende Følger.

Hospitalets Revisorpost beklædtes snart af den Ene, snart af den Anden; der var en stadig Skiften. Ovenfor er der nævnt to Revisorer; der kunde have været nævnt flere, og da Posten i December 1822 blev ledig ved, at den 72aarige Assessor pharmaciae, den tidligere Rudkjøbing- og Sorø-Apoteker S. C. Ørsted døde, gik den over til en Cand. med. Bech, der snart efter afløstes af Cand. med. J. L. Drejer. Dette

hastige Skifte bragte, som naturligt er, Forstyrrelse i Revisionen, og i Direktionens Møde den 7 Januar 1824 foreligger der en Klage fra Møller over, at han siden Ørsteds Død Intet havde hørt fra Revisionen. Der vedtoges et Paalæg til Revisor om at fremme Arbejdet, men Paalæget var ganske sikkert overflødigt. Drejer synes at have været en energisk Mand, og han var i fuld Gang med at omskrive og omtaxere Møllers Regninger for August 1822; en saadan Omarbejdelse var nemlig efter hans Mening nødvendig overfor en ønskelig Lettelse i det højst besværlige Revisionsarbejde. De ensartede Medikamenter burde saaledes saa vidt muligt stilles sammen og Rabaten tilsidst fradrages Endesummerne i de forskjellige Rækker osv. Han forelagde sit Forslag for den medicinske Direktion, der igjen bragte det for den samlede Direktion med det Resultat, at der under 4 Februar 1824 biev tilskrevet Møller, at hans Regninger fra Aarets Begyndelse skulde affattes efter Forslaget. En fra Hospitalets første Tid bestaaende Ordning skulde altsaa forandres, og Drejer opnaaede skjönt under Modstand desuden, at den aarlige Revisorlön forhøjedes fra 100 til 200 Rd. Som Etatsraad Brandis senere oplyste, var Drejer i sit Revisionsarbejde bleven støttet af ham samt af Vajsenhusapotekeren Groth.

Den vedtagne Reform var imidlertid slet ikke efter Møllers Hoved. Han svarede Direktionen, at han ikke saa sig i Stand til at gaa ind paa den. Gjorde han det, kom han bl. A. til at svare Rabat af taxa laborum, og det var han ikke pligtig til. Han vilde imidlertid gjerne gjøre Sit til, at Revisionen kunde lettes, og foreslog i den Anledning, at en af ham udregnet Taxt af Direktionen blev avtoriseret som fast Regel for ham og Revisor, samt at en bestemt, for alle Medikamenter lige Rabat — han pegede paa 23 pCt. — blev indført; skete det, vilde han gaa ind paa fremtidig at give Rabat ogsaa af taxa laborum. Men Direktionen stod fast paa Sit, hvad

der gav Anledning til gjentagne Skriverier, saa meget mere som der tonede andre Tvistepunkter frem. Møller fik ved en Udbetaling i Juni Termin 1824 fradraget Fattigskat for næsten fem Aar med i Alt 376 Rbd. 7 β , og ved Etatsraad Brandis' Ihærdighed blev Spørgsmaalet om en egen Dispensering i Hospitalet draget saa stærkt frem, at det i Direktionens Møde den 23 Februar 1825 kunde blive vedtaget, at en medicinsk Kandidat skulde ansættes som Dispensator med fri Bolig og 200 Rd. i aarlig Lön. Beslutningen blev dog næppe gennemført. Dispenseringen blev paalagt Hospitalets Kandidater, der i den Anledning — der var otte — sidst i 1826 ansøgte om et Tillæg til deres Gage. De fik imidlertid hver kun et Gratiale paa 20 Rd. med Meddelelse om, at det kun skete denne Gang. Direktionen vilde ikke fremtidig indlade sig paa slige Ansøgninger.

Der var Sprængstof i Luften. Det trak aabenbart sammen til en Explosion. I Direktionens Møde den 7 September 1825 kom det frem, at Møller stadig affattede sine Regninger som hidtil, og at han havde ladet de Drejerske Udsættelser aldeles ubesvarede, det ham tilstillede af Drejer omarbejdede Regningskomplex havde han sendt uaabnet tilbage, som om det slet ikke vedkom ham. I den Anledning fik han en skarp Skrivelse om, at hvis han ikke efterkom Direktionens Bestemmelse, vilde hans Regninger herefter hverken helt eller forskudsvis blive betalte, hvortil Møller svarede, at han i saa Fald maatte søge sin Ret ved Lovene. I saa Henseende kom Direktionen ham forøvrigt i Forkjøbet. I Begyndelsen af 1826 lod den ham indkalde for Forligskommissionen til Betaling af sin Aarsafgift og nogle skyldige Renter, hvad der lod Møller reagere paa en Maade, der stærkt minder om hans Optræden den 15 Oktober 1821. Da Dagrenovationsvognen en Dag i Februar 1826 var kjørt ind i den smalle kirurgiske Baggaard og var bleven fuldt læsset dér, hindrede han, at

den som sædvanligt kunde komme til at vende i Apotekets Gaard, ved at aflaae Porten ind til den*. Hestene maatte spændes fra og Vognen derpaa med stort Besvær vendes; der maatte sex Mand dertil. Hospitalets Inspektør tilbød herefter al ønskelig Garanti for, at ingen Uorden skulde ske ved Vognens ugentlige Indkjørsel i Gaarden, men Møller svarede kort, at han ingen uvedkommende Kjørsel vilde have i sin Gaard. Saa lod Inspektøren Porten aabne ved en Hovednøgle, og da Møller derpaa lod den stænge, som var den Indgangen til en Fæstning, tilkaldtes Fogeden, men ham mødte Møller med saadanne Exceptioner, at Porten i alt Fald foreløbigt forblev lukket, og derefter lagde han paa sin Side ogsaa Sag an mod Direktionen, dog ikke om Rabatspørgsmaalet. Han krævede alt det udbetalt, som han mente at have tilgode hos den, herunder ogsaa Tilbagebetaling af den Fattigskat, der var bleven ham afkortet.

Trods alt dette virkede Møller stadig som Hospitalets Apoteker, men saa fremkaldte en Visitats paa Apoteket den 13 Oktober 1826 en muligvis ikke uventet Katastrofe. Visitatsen var berammet af Stadsfysikus i Kjøbenhavn Professor Andreas Lund, og tilstede ved den vare foruden Professoren Hospitalets Overlæger Professorerne O. L. Bang og C. C. Wit-
husen samt Lægerne Professor J. D. Herholdt og Professor C. M. Lunding, men af Hospitalets Direktion var Ingen tilstede. Møller havde, som det oplystes, denne Gang imod Skik og Brug undladt at underrette den. Ved Visitatsen bemærkedes det bl. A., at Apotekets Forraad af Radix valerianæ sylvestris (Skov-Baldrianrod) var altfor ringe, men hertil svarede Møller, at Radix valerianæ majoris var kraftigere, af den var der Forraad, og den havde han i flere Aar stedse brugt, selv naar Radix sylvestris var ordineret. Men det skulde han

* Den smalle Gaard ses paa Planen ovfr. S. 13 længst tilhøjre; Porten er ikke gjengiven paa Planen.

ikke have sagt, en Apoteker maa selvfølgelig ikke paa egen Haand forandre en Ordination. Fra Fysikus Lund modtog han nogle Dage efter en skriftlig Advarsel i den Anledning, og de tilstedeværende Overlæger indberettede det Skete til Direktionen, i hvis Møde den 26 November det derpaa, da man ikke mente længere at kunne betro ham Tillavningen af Hospitalets Medicin, blev vedtaget at suspendere ham som Hospitalets Apoteker samt at indberette Sagen til Kancelliet med Begjæring om, at han maatte blive justitielt tiltalt til sin Bestallings Forbrydelse. I Forbindelse hermed vedtoges det ogsaa, at Hospitalets Medicin nu skulde tages fra Vajsenhusapoteket efter nærmere Aftale med dets Indehaver Kancelliraad J. P. Groth.

Den medicinske Del af Direktionen var ved denne Lejlighed særlig virksom. Der foreligger en lang, paa Tysk affattet Udtalelse fra Etatsraad Brandis om, hvorledes Møller »seit Jahren durch unabänderlichen Trotz auf seine vermeinten Rechte und Pseudogelehrtsamkeit die Ordnung des Hospitals gestört hat«. Han gjennemgaar hele Møllers fra det Foregaaende kjendte Synderegister som Bevis paa hans Ulydighed, Uforskammethed, Frækhed, Pukken paa indbildte Rettigheder samt uretmæssige Fordelssøgen, og ender med en Indstilling om, at Apoteket burde lukkes for ham. Og under dette skarpe Indlæg har den medicinske Direktions to andre Medlemmer, Professorerne C. F. Schumacher og J. Colsmann skrevet: »I et og alt fuldkommen enig med Hr. Etatsraad Brandis«. Inden herefter gaas videre, skal det med Hensyn til den ovenfor nævnte uretmæssige Fordelssøgen oplyses, at Brandis i sit Anklageskrift paastaar, at Møller »nicht in einzelnen Fällen durch Irthum sondern ununterbrochen... sich mehrere tausend Reichsbankthaler zu viel berechnet hat«, og han støtter dette paa, at Revisionen for 1822 har oplyst, at han i September har beregnet sig 340 Rbd. 2 $\frac{1}{2}$ 13 $\frac{1}{2}$

for meget, i Oktober 164 Rbd. 7 β , i November 257 Rbd. 1 $\#$ 11 β og i December 307 Rbd. 5 $\#$ 10 β , eller i fire Maaneder tilsammen 1069 Rbd. 4 $\#$ 9 β for meget. At disse Tal dog næppe kunne være helt rigtige, fremgaar formentlig deraf, at de ikke synes senere at være benyttede i Sagen.

Revisionen gjorde mange Udsættelser ved Møllers Regninger — altfor mange — men Tallene bleve dog ikke saa svimlende som de ovenfor nævnte, for April, Maj og Juni 1823 er der kun en Udsættelsessum paa i Alt 370 Rd., og Møller synes da ogsaa at have taget Sagen med forholdsvis Ro. Strax da Suspenderingen var bleven meddelt ham, tilskrev han Direktionen med Anmodning om at maatte faa Grundene til denne uventede Optræden imod ham skriftligt meddelte, et Brev, han slet intet Svar fik paa, og til Kancelliet skrev han om endelig Intet at foretage; han haabede sikkert, at Sagen kunde ordnes i Mindelighed, hvad der fuldstændigt faldt sammen med, hvad Kancelliet helst saa. Af de til Sagen hørende Voteringer fremgaar det nemlig, at Direktionens Meddelelse om, at den paa egen Haand havde suspenderet Møller, kom Kancelliet ret overraskende. Naar han var suspenderet som Hospitalsapoteker, skulde han saa ikke ogsaa suspenderes som Stadsapoteker? Vilde det ikke være nødvendigt at lade tage Forhør over ham for at faa det klart oplyst, hvilke Misligheder han havde gjort sig skyldig i? Hans Optræden var uheldig, ja mere end uheldig, den var utilbørlig, men Etatsraad Brandis' Klagepunkter syntes ikke at kunne begrunde justitiel Indskriden. Direktionens Optræden maatte sikkert nærmest betragtes som en Overilelse, der maaske kunde medføre et kjedeligt Skadeserstatnings-Søgmaal imod den fra Møllers Side. Kancelliet udbad sig Direktionens Erklæring over det fra Møller modtagne Brev om, at Sagen forhaabentlig kunde ordnes i Mindelighed; det saa gjerne, at denne Vej forsøgtes.

I den Anledning delegerede Direktionen tre af sine Medlemmer til at konferere med Møller, Etatsraad Brandis, Professor Schumacher og Overauditør Mundt. Men dette førte ikke til noget, saaledes som det fremgaar af en lang Skrivelse af 28 December fra Direktionen til Kancelliet. I den rekapituleredes først hele Sagen, og til de tidligere fremsatte Klagepunkter föjedes endnu, at Møller »saa godt som daglig« havde givet falsk Maal og Vægt paa de til Dispensering i Hospitalet hos ham hentede Medikamenter, at han ikke paa rette Vis havde holdt Apoteket vedlige, og at han, der skulde være Direktionen hørig og lydlig, havde tilladt sig at lægge Sag an imod den. Direktionen er i det Hele i denne Skrivelse højt oppe. »Det vilde være en Tilsidesættelse af den os som Hospitalets Bestyrere paaliggende Pligt, om vi gave vort Minde til, at han vedblev i sin Stilling, hvor han kan skade Stiftelsen saa meget og er i Stand til ganske at forhindre Lægernes Bestræbelser for de Syges Helbredelse«, medmindre de fik tilstrækkelige Garantier, og saa havde de da efter den fra Kancelliet modtagne Opfordring ikke undladt at henvende sig til Møller for om muligt ved et Forlig med ham at opnaa disse Garantier.

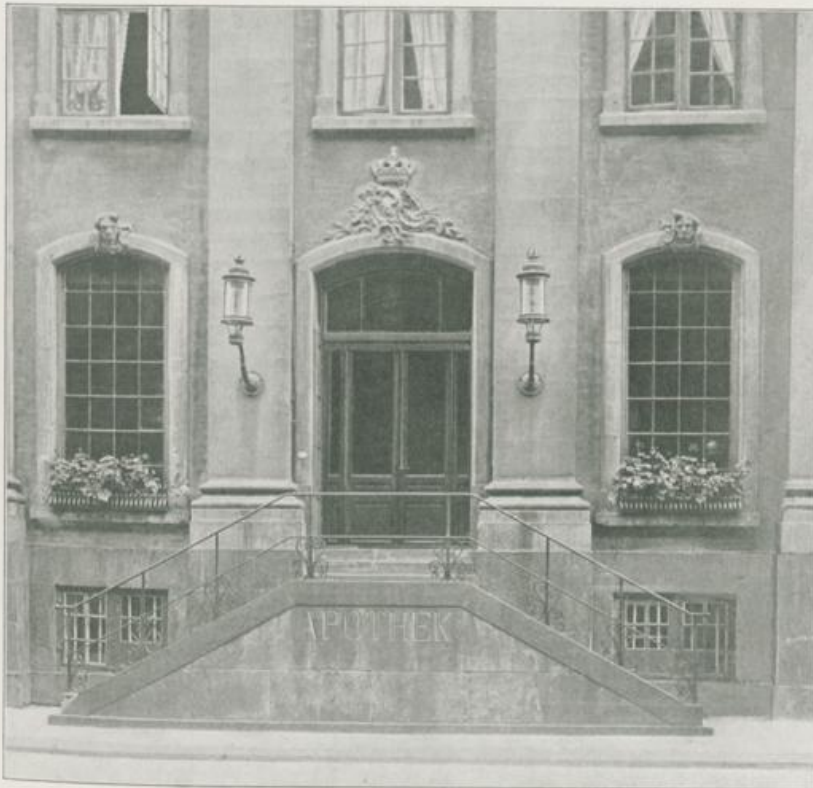
Direktionen vilde herefter hæve Suspenderingen, hvis Møller enten aldeles vilde frasige sig Bestyrelsen af Apoteket eller antage en Provisor, der skulde tages i Ed af Direktionen, skulde følge en ham af Direktionen given Instrux og endelig ikke skulde kunne afskediges uden med Direktionens Samtykke; saa skulde Møller endvidere skriftligt renoncere paa den Eneret, han mente at have, og samtykke i, at Rabaten, der nu var henholdsvis 40 og 25 pCt., blev sat til 40 pCt. for Alt, hvad han leverede Hospitalet, heri ogsaa regnet »pro labore«. Men medens Møller erklærede sig villig til nærmere at forhandle om Ansættelsen af en Provisor, havde han ganske afvist de to andre Betingelser, og Direktionen kunde der-

for ikke Andet end nu paany andrage Kancelliet om justitiel Tiltale imod ham.

Fra Møller kom der ogsaa en Skrivelse, i hvilken han stadig udtalte sit Haab om, at hans Suspendering snart maatte kunne blive hævet; fandtes det, at han havde forset sig, var han villig til at erlægge den Bøde, med hvilken Sagen da i ethvert Fald maatte kunne afgjøres. Særlig hvad det angik, at han skulde have givet falsk Maal og Vægt, oplyste han, at der aldrig nogensinde var talt til ham om noget Saa-dant, og at han sad inde med de nødvendige Kvitteringer fra Hospitalets Overlæger, der viste, at Leverancerne altid havde været rigtige. I sin Gjennemgang af Sagen viste han derefter, paa hvor mange Punkter han var villig til at komme Direktionen imøde: med Hensyn til sine Regningers Form, Besvarelsen af Revisionens Udsættelser, Aabningen af Apotekergaardens Port osv.; han vilde i det Hele strække sig videst muligt, men der var Grænser, og de sidste af Direkti-
onens Betingelser laa udenfor Grænsen. Ogsaa denne Skrivelse sendte Kancelliet betegnende nok til Direktionens Erklæring, og det kan i Forbigaaende nævnes, at Kancelliet aabenbart følte sig lidt ilde berørt ved, at Direktionen havde villet benytte Lejligheden til at skaffe Hospitalet forøget Indtægt gennem en Forhøjelse af Rabaten. Forøvrigt havde Møller ogsaa direkte tilskrevet Direktionen og i Skrivelsen til den bl. A. meddelt, at han havde antaget Højesteretsadvokat P. E. Sporon som sin juridiske Konsulent.

Den 19 Januar 1827 afholdtes der herefter et ekstraordinært Møde i Direktionen, der nu saa lidt mere nøgternt paa Situationen. De to Betingelser, Møller havde protesteret imod, nævntes ikke mere, og det vedtoges at ville frafalde Anmodningen om Sagsanlæg mod ham, hvis han vilde antage en Provisor paa de ovenfor nævnte Vilkaar, vilde hæve de af ham mod Direktionen anlagte Sager, vilde besvare Revi-

sionens Antegnelser uden Hensyn til den forandrede Form, der var givet hans Regninger, og endelig fremtidig selv vilde give sine Regninger den af Direktionen ønskede Form. Herom underrettedes Kancelliet, og i Skrivelse af 20 Februar



Apotekets Hovedindgang.

meddelte dette, at det Intel havde at erindre imod, at Sagen afgjordes paa denne Maade. Nu henvendte man sig til Møller, der fik tilsendt Udkast til en Deklaration, han skulde underskrive, til den Ed, som hans første Receptarius Th. Lose skulde aflægge, og til den Instrux, som denne skulde følge. Møller havde hertil kun nogle faa Bemærkninger at gjøre;

et Par Smaaændringer i Instruxen, som han ønskede, voldte ingen Vanskeligheder, men anderledes forholdt det sig, naar han ikke mente at kunne gaa ind paa, at Receptarius kun kunde afskediges med Direktionens Samtykke. Saa kom Sagen igjen for i Direktionen, og i dens Møde den 11 April vedtoges det ikke at gjøre Møller nogensomhelst videre Indrømmelse. Vilde han ikke underskrive den ham sendte Deklaration, kunde hans Suspendering ikke hæves. Følgen heraf blev, at Møller under 21 Maj indklagede Direktionen for Forligskommissionen for enten at faa en mindelig Forening eller faa Sagen henvist til Rettergang, samt at Direktionen strax herefter paany androg Kancelliet om, at den justitielle Tiltale mod Møller nu maatte blive iværksat.

Kancelliet var imidlertid ikke villig til at inklade sig herpaa. Efter dets Anskuelse vilde det være tilstrækkeligt, at Direktionen, naar Møllers Sag imod den blev anhängiggjort ved Retten, under samme tog til Gjenmæle og fra sin Side udtog Kontrastævning; der skulde i den Anledning blive udfærdiget Bevilling for den til fri Proces. Men det syntes Direktionen slet ikke om. Den skrev indtrængende til Kancelliet, at den ikke mente at kunne nøjes hermed. Ville vi tiltale en af vore underordnede Embedsmænd, vil det svække vor Autoritet, hvis det skal staa i hans Magt at forekomme Saadant ved forud at anlægge Sag mod os. Saa blev det da ordnet saaledes, at Direktionen i et selvstændigt civilt Søgmaal ved en beskikket Sagfører, Overretsprokurator V. B. Dahl, skulde søge Møller fradømt sin Stilling som Hospitalets Apoteker, men ved den derpaa følgende Forligsprøve saa det ud til, at Sagen skulde blive overflødig. Skjönt Møller tidligere havde negtet at gaa ind paa, hvad Direktionen havde erklæret at ville nøjes med, det gik han nu ind paa; han sagde nu Ja til i en særlig Skrivelse til Direktionen at ville binde sig til ikke at afskedige den paagjældende Receptarius uden under saa-

danne Omstændigheder, der af Enhver maatte erkjendes for gyldig Grund til Afskedigelse. Nu var der altsaa naaet Enighed om dette vigtige Punkt, og saa kom der dog — intet Forlig i Stand. Möller opstillede nemlig nu en ny Fordring. For den Tid, Suspenderingen varede, vilde han fritages for at erlægge den aarlige Afgift til Hospitalet. Dette nye Spørgsmaal maatte tages op i et Direktions-Møde, der blev afholdt den 26 August 1827, men her mente man aldeles ikke at kunne gaa ind paa det, og saa maatte da Sagen gaa sin Gang.

Man skulde forøvrigt tro, at Möller paa denne Tid havde maattet føle sig noget trykket. Der var hændt to Ting, som sikkert hver for sig maatte gjøre Indtryk paa ham. Ønsket om et Responsum fra det juridiske Fakultet, som han ikke fik opfyldt i 1821, havde han paany fremsat i 1825, og Sagen var kommen i Gang. Det var Spørgsmaalet om Rækkevidden af hans Bestallings Rabatbestemmelser, han ønskede prøvet, og det maa da sikkert have været ham en Skuffelse at modtage Fakultetets vidtløftige Udtalelse af 18 Januar 1827. Efter først at have udviklet Alt, hvad der talte for, at Rabaten burde nedsættes, og derpaa Alt, der talte derimod, konkluderedes der i, at Apoteker Möller ikke kunde være berettiget til nogen Nedsættelse i den Rabat, det paahvilede ham at give Hospitalet. Det har sikkert kun kunnet være ham en mindre Trøst, at Fakultetets første Medlem Konferensraad J. F. W. Schlegel i et Særvotum sluttede helt modsat og udtalte sig for, at Möllers Krav paa Skadeserstatning var grundet, lige saa meget i streng Ret som paa Billighed. Det ønskede Responsum maatte alligevel siges at være gaaet ham imod, og de øvrige Fakultetsmedlemmer vejede godt ved Siden af Konferensraad Schlegel, det var Konferensraad C. B. Brorson, Etatsraad F. T. Hurtigkarl samt Professorerne M. H. Bornemann og J. L. A. Kolderup-Rosenvinge. Den anden Ting, der gik ham imod, var Hof- og Stadsretsdommen af 2 April 1827.

Som ovenfor nævnt havde han anlagt Sag imod Direktionen. Han krævede den dømt til Betaling af Alt, hvad den efter hans Mening den Gang skyldte ham; til Rest for leveret Medicin i Aarene 1822-24 og i Januar 1825 2244 Rbd. 4 # 10 p S. o. T., for Medicin leveret i Maanederne Februar-Juni 1825 4195 Rbd. 3 # 11 p r. S. samt Tilbagebetaling af de Beløb, der efterhaanden vare blevne ham afkortede som Fattigskat, i Alt 544 Rbd. 14 p r. S. Men Direktionen blev helt frifunden. Hvad de to første Beløb angik, da vare de endnu ikke forfaldne, da de paagjældende Regninger fra ham endnu ikke vare færdig reviderede, endsige deciderede. Der kunde i saa Henseende formentlig bebrejdes Direktionen stor Langsomhed, men Møller var ikke selv uden Skyld i denne Langsomhed, han havde vægret sig ved at besvare gjorte Udsættelser, saaledes som det havde været hans Pligt. En Revisor havde Ret til at forandre sin Revisions Form, ikke at tale om at Møller allerede af den Grund var pligtig at efterkomme en Direktionsanordning i saa Henseende, som han efter sin Bestalling skulde være Direktionen hørig og lydige, den var hans Øvrighed. Hvad endelig Fattigskatten angik, var det rigtigt nok, at Hospitalet var fritaget for Skat, men det vedkom ikke dets Embedsmænd og Betjente; det sagde heller Intet, at Møllers Bestalling kun nævnte Areal-skat, Fattigskatten var et senere Paalæg. I denne Sag repræsenteredes Direktionen af Højesteretsadvokat F. W. Treschow, der formentlig var Hospitalets juridiske Konsulent, og det er da forsaavidt ejendommeligt nok, at Direktionen i den ovenfor nævnte langt vigtigere Sag mod Møller maa nøjes med at blive repræsenteret ved en tilfældig, af det Offentlige beskikket Sagfører.

Efter det saaledes Passerede er det forstaaeligt, at Møller mente nu at maatte tage Revisionsspørgsmaalet op. I November 1825 var forøvrigt Revisor Drejer traadt tilbage og

var bleven efterfulgt af Dr. phil. J. G. Forchhammer, den senere saa bekjendte Geolog, og som et af hans Revisions Resultater kan mærkes, at Apotekets Regninger for August Maaned 1823, der lød paa 730 Rd. 87 β , reduceredes til 648 Rd. 29 β , hvad Möller paa et mindre Beløb nær maatte lade det blive ved. Da han herefter sikkert ønskede snarest at faa om muligt det hele Revisionssspørgsmaal ud af Verden, tilbød han nu, at hvis Direktionen vilde gaa ind paa en ensartet Rabat paa $33\frac{1}{3}$ pCt., vilde han slaa 1000 Rd. af for hvert Aar paa de Beløb, hans foreliggende Regninger udgjorde, ligegyldigt om de vare reviderede eller ej, altsaa for de fire Aar, det drejede sig om, 4000 Rd., og dette Tilbud vakte ikke ringe Opmærksomhed. Da Sagen kom for i Direktionens Møde den 5 Marts 1828, skriver Inspektør N. J. Binderup, der ikke kan have været nogen Ven af Möller, i det Indledningsstykke, hvormed han i Protokollen forelagde Sagen, følgende mærkeligt kategoriske Ord, som han sikkert burde have været vist tilrette for: »Til en saa betydelig Sums Opofrelse kan Undgaaelsen af den Vidtløftighed og Vanskelighed, der ved de gamle Regningers Fuldendelse er forbunden, ikke være den sande Bevæggrund . . . Mistanke om Uredelighed maa derimod opstaa, og da der næppe herom kan være Tvivl, saa vilde formentlig ingen Overenskomst for den foregaaende Tid være at indgaa«. Sagen blev dog slet ikke forhandlet i Mødet, men besluttet sat i Cirkulation, og nu viser det sig, at der trods Alt var Forligstilbøjelighed i Direktionen, der paa denne Tid bestod af: Overpræsidenten Gehejmekonferensraad W. J. A. Moltke, den fungerende Kommandant Generalmajor F. C. J. Grüner (han fulgte efter Generalløjtnant Greve C. L. v. d. Schulenburg, der døde den 28 Marts 1828), Konferensraad J. D. Brandis, Generaldirektør for Kirurgien Professor Johs. Colsmann, Etatsraad Professor H. C. F. Schumacher, Kommitteret i Rentekammeret

Etatsraad Chr. Lund, Raadmand Overavditor J. H. Mundt og Grosserer Agent E. C. Busch, en af Kjøbenhavns 32 Mænd.

Af disse erklærede kun Brandis og Mundt sig mod et Forlig. Brandis, der voterede paa Tysk, var ikke alene som Mundt betænkelig ved et Forlig, men han ønskede desuden, at Møller udtrykkeligt skulde erkjende, at han ikke var en sideordnet kontraherende Part, men en Betjent ved Hospitallet. Efter endt Cirkulation kom Sagen for i et Møde den 2 April, og Resultatet blev, at Direktionen nok vilde indlade sig paa et Forlig, men dog kun hvis hele Mellemværendet mellem den og Møller, altsaa ikke blot hvad der hørte til Revisionsspørgsmaalet, i Mindelighed kunde blive ordnet. Hertil svarede Møller, at han Intet hellere attraaede, og nu skulde man da tro, at Alt vilde gaa let. Det synes efter det Ovenstaaende at kunne være rigtigt, hvad Apoteker S. M. Trier udtaler i sine »Bidrag til den danske Farmacis Historie«, at det Indlæg, Advokat Sporon havde skrevet i den vererende Sag, og som af Overretsprokurator Dahl var blevet tilstillet Direktionen, havde gjort Indtryk paa den. Advokaten havde vist, at Møllers Optræden kunde vidne om Mangel paa tilbørlig Føjelighed, men ikke om nogen svingagtig Hensigt, og at de mod ham i Retssagen fremsatte Klagepunkter led af Overdrivelser og Forvanskninger; Direktionens Sagfører havde givet dem et ufortjent odiøst Udseende.

Ja Trier siger endnu, at hvor stridige Direktionens lægekyndige Medlemmer end tidligere havde været, bleve de nu i en paafaldende Grad medgjørlige. Og sikkert er det, at da Sagen kom for i Direktionsmødet den 18 April og Binderup i Protokollen havde opført alle de Punkter, der Tid efter anden fra forskjellig Side vare blevne fremsatte som Betingelser for, at Direktionen kunde indlade sig paa et Forlig, var der Tilbøjelighed til at stryge flere, ja endog det paa en vis Maade vigtigste. Strøget blev, at Møller skulde forpligtes til

at antage en af Direktionen edfæstet Receptarius, ligesom det ogsaa faldt bort, at Møller skulde erkjende, at han efter sin Bestalling skyldte Direktionen Hørighed og Lydighed. Tilbage blev følgende syv Punkter: 1. at han for Tidsrummet fra 1 August 1822 til 31 December 1823 skulde godkjende alle de af Dr. Forchhammer gjorde Udsættelser, og at han for Tiden fra 1 Januar 1824 til 6 November 1826 skulde slaa 1000 Rd. af for hvert Aar i de Beløb, hans Regninger, der jo vare ureviderede, androg; 2. at han fremtidig skulde affatte sine Regninger i Overensstemmelse med Direktionens tidligere Skrivelser til ham herom, hvoraf fulgte, at Rabaten skulde være henholdsvis 40 og 25 pCt., og at den ogsaa skulde omfatte taxa laborum; 3. at han skulde frafalde de Exceptioner, han havde nedlagt for Kongens Foged mod Aabningen af Apotekergaardens Port; 4. at hele Sagen imod ham skulde staa Direktionen aaben, hvis han ikke gik ind paa de her anførte Betingelser eller paa anden Maade gav gyldig Grund til Klage; 5. at han frafaldt ethvert Krav paa Erstatning for de Tab, Suspenderingen kunde have paaført ham, og betalte fuld Afgift af Apoteket ogsaa for Suspensionstiden; 6. at den Reservation, under hvilken han havde kvitteret alle sine Regninger siden 1813, skulde bortfalde, samt 7. at han i et Brev til Direktionen erkjendte, at han havde fejlet ved den Substitution af et Medikament istedenfor et andet, der havde foranlediget Suspenderingen.

Saa langt vilde Direktionen strække sig, men heller ikke længere. Selv Konferensraad Brandis synes mærkeligt nok at have sluttet sig hertil. Kun Overavditor Mundt lod tilføre Protokollen, at han ikke kunde gaa med til, at Fordringen om en edfæstet Receptarius blev frafalden, eller til at de ureviderede Regninger afgjordes, som af Flertallet vedtaget. Men een Stemme kunde Intet udrette, og under 25 April tilskrev Inspektør Binderup Apoteker Møller Resultatet. Di-

rektionen forventede hans Svar inden otte Dage; gik han ind paa de stillede Betingelser, vilde Sagen imod ham blive hævet, den Saldo, der tilkom ham, blive udbetalt og Leverancen af Hospitalets Medicin paany blive overdragen ham.

Møllers Svar foreligger allerede under 29 April, men det er ikke kun et Buk og et Ja, Sligt laa nu en Gang ikke for ham. Han stiller i Svaret et helt Regnskab op, hvorefter der tilkommer ham 11,515 Rd. $81\frac{1}{2}\beta$, af hvilket Beløb han endda fra 1 Juli 1826 beregner sig 4 pCt. p. a., saaledes at det voxer til 12,431 Rd. $11\frac{1}{2}\beta$, og af Regnskabet fremgaar det, hvad han ogsaa senere i Svaret gjør nærmere Rede for, at han for de reviderede Regningers Vedkommende ikke mener at kunne strække sig videre end til at give Afkald paa det Beløb, der endnu ikke er udbetalt ham paa dem, nemlig 1284 Rd., og hvad de ureviderede Regninger angik, da saa han sig ikke i Stand til at give et Afslag paa 1000 Rd. for hvert Aar, han kunde kun afdrage 5 pCt. paa det samlede Beløb, hvilket blev 808 Rd. $5\frac{1}{2}\beta$. Han havde ogsaa i Regnskabet ment at maatte nedsætte den aarlige Afgift af Apoteket i Suspenderingstiden til 500 Rd. aarligt. Hvad de øvrige Betingelser angik var han heller ikke uden Indvendinger. Han vilde gjerne i Fremtiden give sine Regninger den ønskede Form og gaa med til, at Rabaten ogsaa kom til at gjælde taxa laborum, men saa turde han ogsaa haabe, at Direktionen vilde finde hans Proposition om en lige Rabat for Alt paa $33\frac{1}{3}$ pCt. billig. Med Hensyn endelig til det Brev, han skulde skrive til Direktionen, vilde han ikke kunne give det den ønskede Form, hvorimod han gjerne vilde erkjende, at han ved Visitatsen den 13 Oktober 1826 havde brugt Udeladelser, der kunde give Anledning til Misforstaaelse.

Som det heraf fremgaar, betragter han sig aldeles ikke som en Underordnet, nej han er en med Direktionen lige-stillet Kontrahent, saaledes som det ogsaa klart fremgaar af

Skrivelsens Slutning: »Jeg udbeder mig inden fjorten Dage underrettet, om og hvorvidt den høje Direktion maatte ville entreere paa de fremsatte Forligs-Propositioner, og tillader mig iøvrigt til Slutning at tilføje, at jeg, saafremt det maatte antages, at en nærmere Underhandling med min Sagfører Højesteretsadvokat Sporon maatte snarere kunne lede til et Forlig, ønskede, at en saadan maatte finde Sted, og vil da være tilfreds med hvad bemeldte Sagfører paa mine Vegne i Henseende til den hele Gjenstand maatte vedtage«.

Her er Haanden rakt ud til en ny endelig Forhandling, men Haanden blev ikke modtagen. Møllers Skrivelse rejste en Storm imod ham, der fik sit Udtryk i Direktionens Møde den 7 Maj. Stemningen ses allerede i Inspektørens mærkelige Protokolltilførsel: »Jeg finder Møllers Propositioner ufor-skammede og at afgive det tydeligste Bevis paa, at han ikke attraar mindelig Afgjørelse, at Retten udenvidere burde tilskrives, at der ingen længere Udsættelse kunde samtykkes«. Resolutionen, som Mødet vedtog, kom til at lyde saaledes: »Da Apoteker Møller paa en paafaldende Maade har forkastet de ham opgivne Forligs-Propositioner, saa er der ikke videre paa noget Forlig at tænke, men Sagen fremmes paa lovlig Maade, hvorom Vedkommende underrettes«.

Herefter var da alt Haab om et Forlig ude, og — saa staa vi dog umiddelbart foran det! Den mærkelige Møllerske Sag rummer Overraskelse paa Overraskelse. Nu træder Advokat Sporon personlig op, udrustet med den behørig Generalfuldmagt, nu er det, som om Maalet skal naas, og det kan naas, da Alle sikkert inderst inde vare lede og kjede af den endeløse Sag. Under den 29 Maj foreligger der en Skrivelse fra Sporon til Direktionen, og Forslagene i den ere sikkert forud forhandlede mellem ham og enkelte af Direktionens Medlemmer. Paa Møllers Vegne tiltraadte Advokaten Betingelserne Nr. 2-6 i Inspektørens tidligere nævnte Skrivelse af

25 April. Møller skulde altsaa bl. A. vedblivende give 40 og 25 pCt. i Rabat, denne Rabat skulde ogsaa gjælde taxa laborum, og den aarlige Afgift af Apoteket, 2000 Rd., skulde uformindsket svares i Suspensionstiden. Kun med Hensyn til Nr. 1 og 7 ønskede Sporon en Forandring. Da Møller havde lidt store Tab ved Suspenderingen, vilde det være billigt, at Afslaget 1000 Rd. aarligt udstrakt over hele Tiden blev nedsat til 400 Rd. aarligt, og med Hensyn til den Skrivelse, Møller skulde afgive, foreslog han, at man blev staaende ved, at han erkjendte at have fejlet ved det i Anledning af Visitatsen i Oktober 1826 Passerede og meddelte, at han paa det Omhyggeligste skulde sørge for, at de af vedkommende Læger ordinerede Recepter bestandig ved Udlevering fra Apoteket bleve fulgte uden nogen Fravigelse.

Denne Skrivelse blev strax sat i Cirkulation med en kraftig Udtalelse fra Overpræsident Moltke om at slutte sig til den, hvad Agent Busch efter en ganske udførlig Gjennemgang af dens enkelte Punkter ogsaa stærkt anbefalede, og saa samledes Stemmerne herom, idet dog Mundt som tidligere, nu fulgt af Brandis, stod imod. Ja Brandis, der »auf keiner Art« kunde være med her, fordrede Møller straffet for, hvad han havde gjort. Flertallet afgjorde Sagen, og under 6 Juni meddelte Inspektør Binderup Advokat Sporon efter Ordre, at Direktionen efter Omstændighederne gik ind paa hans Forslag, dog at Møllers Brev til Direktionen skulde ændres noget. Herved var Maalet naaet, og efterat en af Inspektøren foretagen lidt uheldig Kvartalskurs-Beregning var bragt i Orden, fandt Afslutningen Sted den 20 Juni 1828 ved et Møde paa Advokat Sporons Kontor. Den 21 Juni indberettede Inspektør Binderup underdanigst, »at Hospitalets hele Mellemværende med Apoteker Møller nu er afgjort, som behageligst af vedlagte hans Erklæring og Opgjørelse af hans Tilgodehavende vil ses, og ham som Følge heraf overdraget

Leverancen af den fornødne Medicin til Hospitalets Syge fra igaar at regne. Men medens Erklæringen synes tabt, er Opgjørelsen, der nedenfor aftrykkes, bevaret. Efter den blev der udbetalt Möller 8996 Rd. 84 β Sølv eller 9840 Rd. 32 β Sedler og Tegn, og den er i det Hele god at faa Forstand af med Hensyn til Størrelsen af Möllers Medicin-Leverance til Hospitalet i Aarene 1819 til 1826 og med Hensyn til Tidens indfildrede Pengevæsen:

OPGJÖRELSE

af Hr. Apotheker Möllers pecuniaire Mellemværende med den kongelige Direction for Frederiks Hospital for Tiden fra 1^{ste} Januar 1819 til Datum.

Apotheker Möllers indleverede og revideerte Regninger fra 1^{ste} Januar 1819 til 31^{te} Juli 1822 beløbe nemlig

for 1819, den medicinske Afdeling	8185 rd 14 β S. o. T.	
> chirurgiske do.	2977 - 12 -	
		11,162 rd 26 β
> 1820, > medicinske do.	11,676 rd 54 β S. T.	
> chirurgiske do.	5,994 - 75 -	
		17,671 - 33 -
> 1821 indtil September Maanedes Udgang den medicinske Afdeling	8534 rd 43 β S. T.	
> chirurgiske do.	4477 - 56 -	
		13,012 - 3 -
> 1822 fra 1 ^{ste} Februar til ultimo Juli den medicinske Afdeling	4941 rd 43 β S. og T.	
> chirurgiske do.	2315 - 43 -	
		7,256 - 86 -

Anm. Medicament Regningerne for October, November og December Maaned 1821 ere afgjorte og mod Apothekerens Qvittering førte til Udgivt i den forhen constituerede Inspecteur Schmidts Regnskab for Aaret 1822.

Tilsammen 49,102rd 52 β

Da herpaa er betalt i Afdrag 49,102rd 52 β
ere Medicamentregningerne fra 1^{ste} Januar 1819 til ultimo Juli 1822 vel saaledes afgjorte, men Regningerne ikke blevne forsynede med Qvittering paa Grund af en formeentlig nødvendig Forbeholdenhed fra Apothekerens Side betræffende Rabatten af Medicament Leverancen.

For Aaret 1822 fra 1^{ste} August indtil 16^{de} November 1826 andrage de indleverede Medicamentregninger saaledes:

for 1822 fra 1^{ste} August til ultimo December

den medicinske Afdeling	3458 rd 41 β S. og T.	
» chirurgiske do.	1677 - 38 -	5,135 rd 79 β
» 1823, den medicinske Afdeling	8190 rd 77 β S. og T.	
» chirurgiske do.	3799 - 42 -	11,990 - 23 -
		17,126 rd 6 β
de herpaa i Løbet af Aaret 1823 udbetalte Forskudde beløbe .		11,020 - 50 -
	Igjen Sedler . . .	6,105 rd 52 β
eller efter dagjeldende Qvartals Cours 250 ^{o/o}	Sølv	4,884 rd 42 β

for 1824 fra 1^{ste} Januar til ultimo Juni

den medicinske Afdeling	4696 rd 92 β	
» chirurgiske do.	1658 - 7 -	
	6355 rd 3 β S. og T.	
eller efter dagjeldende Qvartals Cours	250 ^{o/o}	5084 rd 2 β Sølv

fra 1^{ste} Juli til ultimo December

den medicinske Afdeling	4071 rd 37 β	
» chirurgiske do.	1837 - 51 -	
	5908 rd 88 β	
eller efter Qvartalscours 237 ^{1/2} ^{o/o}	4975 - 89 -	10,059 - 91 -

for 1825

Januar Maaned med. Afdeling	679 rd 57 β	
chir. do.	281 - 17 -	
	960 rd 74 β S. og T.	
eller efter Qvartalscours 225 ^{o/o}	854 rd 2 β	
fra 1 ^{ste} Febr. til ult. Decbr.		
med. Afdeling	5273 rd 90 β Sølv	
chir. do.	3191 - 3 -	8464 - 93 -
		9,318 - 95 -

for 1826 indtil 16^{de} November

med. Afdeling	4165 rd 49 β	
chir. do.	2762 - 63 -	6,928 - 16 -
		Tilsammen . . . 31,191 rd 52 β

I dette Beløb liquideres:

1. De i Løbet af Aarene 1824 og 1825 successive udbetalte Forskudde i rede Sølv af 14,100rd
2. En Rabat af 400rd Sølv aarlig af Medicinal Regningernes totale Beløb for Tidsløbet fra

Transport . . .	14,100 rd	31,191 rd 52 β
1 ^{ste} August 1822 til 16 November 1826 eller 4 Aar 3 ¹ / ₂ Maaned	1,716 - 64 β	
3. Leien af Apotheket fra 1 ^{ste} Juli 1825 til samme Tid 1828 a 2000 rd	6,000 -	
4. Renter af Capital 3000 rd Sølv for samme Tid	360 -	
5. Bidrag til Hospitalets Betjentes Fattigkasse for samme Tid a 6 Rbd. Sølv	18 -	
		22,194 - 64 -
Igjen . . .	8,996 rd 84 β	
eller efter nærværende Quartalscours 218 ³ / ₄ 0/0 i Sedler	9,840 rd 32 β	

hvilke Nie Tusinde Otte Hundrede og fyrgetyve Rigsbankdaler 32 β Sedler og Tegn er det Beløb Apotheker Møller kommer tilgode.
Frederiks Hospital den 19^{de} Juni 1828.

Binderup.

For disse Nie Tusinde Otte Hundrede og fyrgetyve Rigsbankdaler 32 β Sedler og Tegn meddeler jeg herved min Tilstaaelse, hvorved mit hele pecuniaire Mellemværende med den Kongl. Direction for Frederiks Hospital til Datum er afgjort.

Datum ut supra.

J. Møller.

Efter Forlangende meddeles at Udbetalingen til mig er skeet med Sølvbeløbet i rede Sølv.

J. Møller.

Til Vitterlighed
I. E. Sporon. Binderup.

Freden var nu sluttet, men som vi nedenfor skulle se, var der dog ulmende Gløder efter den store Brand. Forliget havde ikke nedsat den Rabat, Møller skulde give Hospitalet henholdsvis (fra 1820) 40 og 25 pCt., og denne Rabat var stadig i hans Øjne for høj.

För vi nedenfor se Gløderne blusse op, skal her kort dvæles ved den Mand, som under Møllers Suspendering fra den 26 November 1826 til den 20 Juni 1828 leverede Hospitalets Medicin, Kancelliraad J. P. Groth. I det nævnte Tidsrum, d. v. s. i næsten halvandet Aar, var han Frederiks Hospitals Apoteker, og her skal da først siges, at han var en i højeste Grad dygtig Mand. S. M. Trier, der langtfra kan betragtes som helt igjennem venlig stemt imod ham, siger, at han be-

styrede sit Apotek bedre end de fleste andre Apotekere i Kjøbenhavn. Født 1788 i Svendborg tog han allerede i 1807 farmaceutisk Examen og blev, som tidligere nævnt, i Begyndelsen af 1809 Bestyrer af den medicinale Provideringskommissions Pakhus paa Gammelholm. Med en fortrinlig Anbefaling fra denne Kommission i Haanden fik han i November 1811 en heldig Forpagtningskontrakt for Livstid oprettet med Vajsenhuset om dets Apotek, som, efterat dets gamle Hjem paa Nytorv var gaaet til Grunde i Kjøbenhavns store Brand 1795, blev indrettet i dets nye Ejendom paa Kjøbmagergade (nu Nr. 44), og et halvt Aar efter fik han endvidere, ogsaa paa gode Betingelser, Eneret til at forsyne Landetaten med Medikamenter, hvad der yderligere skaffede ham et Laan af Staten paa 30,000 Rd. Han var nu Indehaver af det kgl. Militær- og Vajsenhusapotek, hvis Virksomhed snart blev saa stor, at det oprindelige Lokale blev for lille. Han købte derfor i 1824 Ejendommen paa Hjørnet af Kronprinsensgade og Kjøbmagergade, hvor Apoteket blev aabnet i 1826 og stadig endnu er.

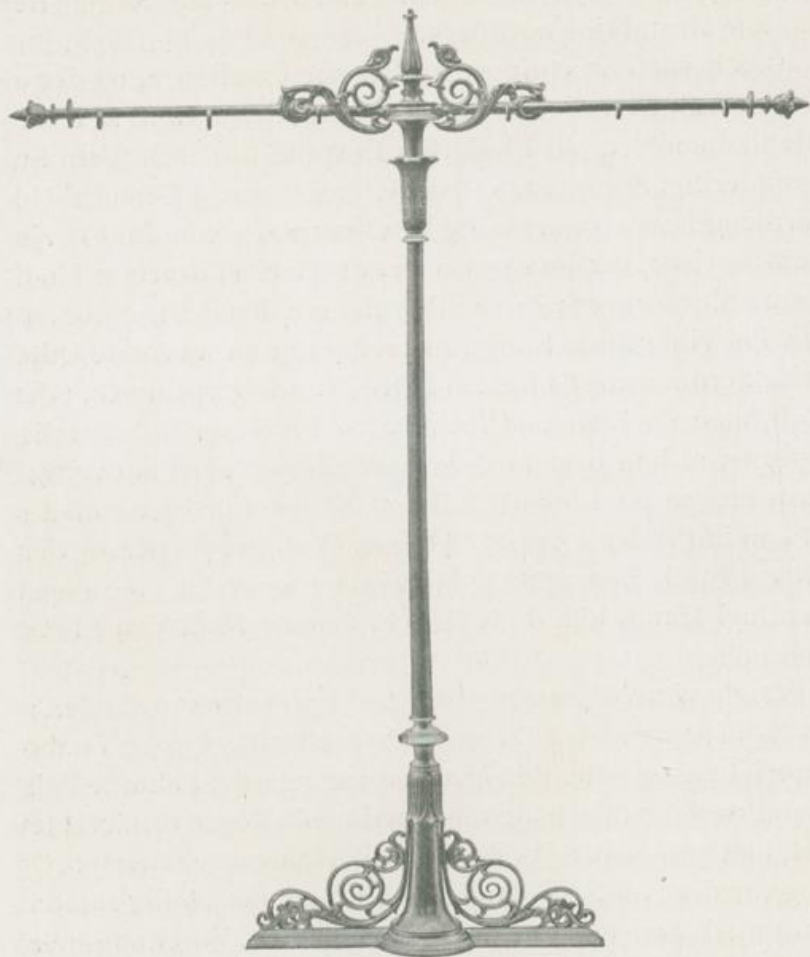
Groths store Forretningsdygtighed kan yderligere belyses ved flere forøvrigt stiklende Bemærkninger om ham fra S. M. Triers Side. Han fortæller saaledes, at Rygtet i 1811 vilde vide, at han fik Vajsenhusapoteket mod at paatage sig en Forpligtelse til at klare Provideringskommissionens Underbalance. Naar han anlagde sit Apotek paa Kjøbmagergade, hvor der ingen Trang var til et saadant, Hof-Apoteket laa ikke langt fra det, i det nuværende Nr. 9 i samme Gade, skete det ved Støtte af Stadens mest beskjæftigede Læger, hedder det, idet Trier endnu veed at tilföje, at da de en Tid afskaffede Nyaarsgaver fra Apotekere til Læger bleve bragte i Brug igjen, skete det »sandsynligvis ved Vajsenhusapoteket«. Endelig berettes det endnu, at da det efter Taxten for 1818 gik nedad for Kjøbenhavns Apotekere, fra hvem der

lød mange Klager, var der »stigende Tilløb til Groths Apotek, bevirket dels ved Lægernes Anbefaling dels ved de paa dette Apotek betydeligt under Taxten nedsatte Salgspriser for alle Haandkjøbsartikler«.

Groth var Forretningsmanden par excellence, og det er derfor kun naturligt, at det blev ham, der kom til at levere Medikamenterne til Frederiks Hospital under Möllers Suspending. Som han, sikkert efter Etatsraad Brandis' Opfordring havde været villig til at assistere Kandidat Drejer som Revisor, var han ogsaa strax rede til at overtage Medikamentleverancen; han vilde rabatere, hvad Direktionen i sin Tid vilde finde billigt. Anmodet om en nærmere Udtalelse herom svarede han, at han ej kunde give 50 pCt. uden Tab, men da Etatsraad Brandis og Professor Schumacher oplyste, at han overfor dem havde tilsagt at ville overtage Leverancen med 50 pCt.'s Rabat, blev det ordnet saaledes, at han indtil den 1 April 1827 kom til at give 50 pCt. og derefter 40 pCt. Den dygtige Mand blev forøvrigt ikke nogen gammel Mand, han døde den 17 Januar 1832 kun 44 Aar gammel.

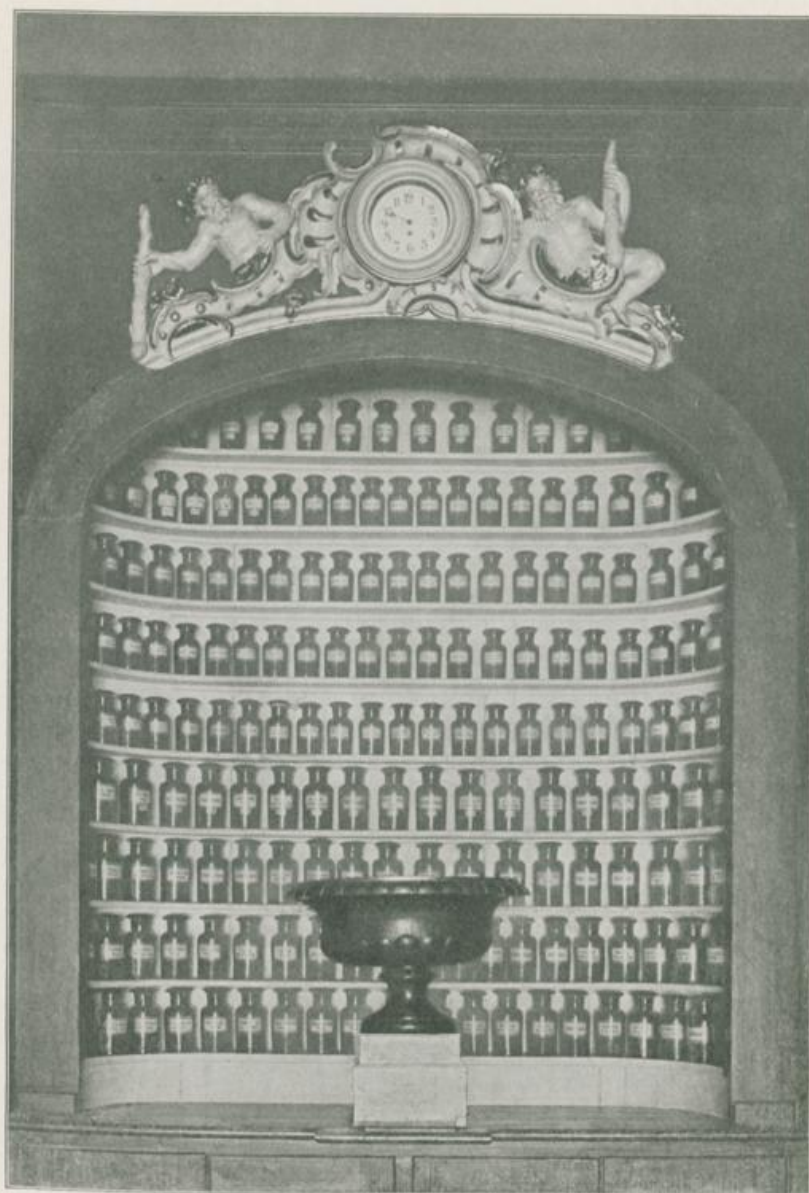
Vende vi nu tilbage til Möller, skal det strax meddeles, at da han i September 1828 ønskede to Destillerkjedler i Laboratoriet istandsatte, Refrigeratorerne paa dem skulde helst erstattes af Destillerhatte med fortinnede Kogecylindre, blev det, han anmodede om, bevilget. Der blev taget Hensyn. Og dog var der i alt Fald Een i Direktionen, der stadig saa paa ham med mere end skeptiske Øjne. Ved Dr. Forchhammers Fratræden som Revisor i 1828 begyndte et nyt livligt Revisorskifte. Han blev efterfulgt af Cand. jur. Vigfus Erichsen, og da han ikke magtede Gjerningen, siger Konferensraad Brandis ved det nye Valg, der skulde foretages, at det gjaldt om at faa en kyndig og paalidelig Revisor »gegen einen solchen Mann« som Möller var. Valgt blev saa fhv. Apoteker

paa Bornholm P. Mangor, der da var Graver ved Frederiks tyske Kirke paa Kristianshavn. Det er forøvrigt ganske ejen-



Messingstativ fra det gamle Apotek til at hænge Vægte paa.
Overflyttet til Apotekets nuværende Officin.

dommeligt at se, at Posten samtidig blev søgt af Hospitalets Reservemedikus Dr. med. Seligmann Meyer Trier, en Broder til den oftere ovenfor nævnte Apoteker Salomon Meyer Trier, men han fik ikke Posten.



Midtpartiet i det gamle Apoteks Reoler.
Overflyttet til Apotekets nuværende Officin.

Særlig interessant er det at se, at Møller allerede i Februar 1829 vender tilbage til sin kjære gamle Tanke om at faa den Rabat, han skal svare Hospitalet, nedsat. Han er dog forsaa-vidt bleven klog af Skade, at han nu ikke gaar ud fra, at Nedsættelsen er en Ret, der tilkommer ham; han søger om en Naade, og han gaar til Hospitalets Direktion med en Anmodning om, at den vil indsende Ansøgningen fra ham til Kancelliet med sin Anbefaling, og — der blev Flertal i Direktionen for at gjøre det. Hans Ansøgning gik ud paa at faa en Nedsættelse enten i Rabaten eller i den aarlige Afgift eller et Privilegium til at anlægge et nyt Apotek et andet Sted i Kjøbenhavn eller endelig, hvis intet af dette kunde bevilges ham, da at maatte afstaa Brugen af første Sal i Apoteket til Hospitalet imod at faa den aarlige Afgift nedsat til Halvdelen d. v. s. til 1000 Rd. Hvad han særlig støttede sin Ansøgning paa, var, at hans Leverance til Hospitalet var gaaet endog stærkt ned, det brugte meget mindre kostbar Medicin end tidligere og dispenserede selv en Række forskjellige Medikamenter. At det virkelig forholdt sig saaledes, bevidnedes af Direktionen, der herpaa grundede den Anbefaling, den gav ham, dog først i Juni 1829, og som gik ud paa, at der kunde indrømmes ham en for alle Medikamenter gjældende lige Rabat paa kun $33\frac{1}{3}$ pCt.

Møller opnaaede imidlertid Intet herved. I November fik Direktionen en lang Skrivelse fra Kancelliet, der endte med, at det ikke kunde finde Anledning til at understøtte Møllers Reklamationer. Kancelliet havde ikke glemt hans tidligere Optræden, og særlig var den nærværende hos A. S. Ørsted, hvis Votum er meget skarpt imod Ansøgeren. Men Jacob Møller vilde ikke have været Jacob Møller, hvis han derfor havde givet tabt. Den 5 Januar 1830 havde han en ny lang Ansøgning færdig, der denne Gang sendtes direkte til Kongen; den angik »en for mig og talrig Familie uomgængelig nød-

vendig Forandring i min Stilling«. Fra Kongens Kabinet blev den sendt til Kancelliet med Paalæg om at indkomme med en Forestilling, og fra Kancelliet gik den derpaa til Direktionen, der hurtig tog Sagen op igjen. Da den stadig maatte erkjende, at Hospitalets Forbrug af Medicin var gaaet væsentlig ned, mente den ganske som Aaret før at maatte anbefale, at hans Rabat blev nedsat til $33\frac{1}{3}$ pCt. for alle de Medikamenter, han leverede til Hospitalet. Det skinner imidlertid tydeligt igjennem, at dens Motiv ikke er ublandet Velvilje. Direktionen tror bl. A. ikke at turde skjænke Møllers Opgivelser om hans Indtægter ubetinget Tiltro; de lyde anderledes i 1830, end de lød i 1829, og Konferensraad Brandis er ligesom Professor Colsmann absolut imod, at der tilstaas ham nogen Nedsættelse. Derimod vilde de gjerne se, at han fik Lov til at anlægge et nyt Apotek; derved kunde Frederiks Hospital blive fri for ham.

Efter Modtagelsen af denne Erklæring gik Kancelliet til Affattelsen af en Forestilling, der slet ikke kan betegnes som venlig mod Møller. Det lyser ud af den, at skal der vises ham en Naade, bør det gjøres saaledes, at der dermed sættes et endeligt Punktum for hans Bestræbelser i denne Retning, og i Overensstemmelse hermed sluttede da Sagen med en kongelig Resolution af 14 December 1830, i hvilken det hedder: »I Betragtning af den forringede Leverance, som Apoteker Møller i de senere Aar har til Hospitalet, ville vi allernaadigst have sammes Direktion bemyndiget til, saa længe Omstændighederne vedblive at være de samme som nu, og den i hans Forhold finder Grund til at vise ham nogen Begunstigelse, at tilstaa ham saadan Moderation i den Rabat, han er pligtig at give Hospitalet paa de Lægemedler, han leverer samme, at denne Rabat kun paa samtlige Midler uden den Forskjel, hans Bestalling i saa Henseende gjør paa de forskjellige Medicamina, beregnes til $33\frac{1}{3}$ pCt., hvilken

Bemyndigelse overlades til Direktionen at benytte eller ikke, uden at Apoteker Møller bliver beføjet til at paaanke den Beslutning, den i saa Henseende tager, eller at han skal kunne unddrage sig for, naar Direktionen ikke længere finder Anledning til saadan Begunstigelse, at give Hospitalet den fulde Rabat, han efter sin Kontrakt med samme er pligtig at give dog med den ham ved Vor allernaadigste Resolution af 17 Maj 1820 forundte Lettelse. Lige saa lidt skal han være beføjet til, naar Apoteker-Taxten undergaar nogen Nedsættelse, derpaa at grunde nogen Forventning om yderligere Lettelse i hans kontraktmæssige Forpligtelser. Derhos ville Vi allernaadigst have tilladt, at foranførte Bemyndigelse maa efter Omstændighederne benyttes med Hensyn til Leverancen for 1830«.

I Overensstemmelse hermed kunde Kancelliet fremtidig afvise den Møllerske Rabatsag. Den var nu lagt i Direktionens Haand og alle Adgange til yderligere Klager fra Møllers Side saa vidt muligt lukkede. Sagen kom for i Direktionens Møde den 2 Februar 1831, og her bevilgede man Møller den nedsatte Rabat for 1830 og 1831 samt for 1830 en Tilbagebetaling paa 272 Rd. 3 $\frac{1}{2}$ 15 ø, hvoraf det kan ses, at Sagen egentlig ikke drejede sig om svimlende Summer.

Nu var Enden naaet. Rabatsagen, som man kunde fristes til at tro, at Møller i alt Fald til Tider havde drevet rent sportsmæssigt, kunde ikke godt føres videre, og saa falder det forunderligt i Traad hermed, at Møller under 12 Marts 1831 ansøger Direktionen om, at Cand. pharm. J. A. Bech fra 1 April 1832 maa overtage Apoteket i hans Sted og ganske paa de Betingelser, han selv havde det; Bech skulde for Overtagelsen aarligt godtgjøre ham 1000 Rd. Det kan imidlertid ikke lades uomtalt, at Møller ogsaa i den her nævnte Ansøgning i stærke Udtryk taler om de Apoteket paaliggende Byrder, »der paa Grund af de siden min Kontrakts Indgaa-

else forandrede Omstændigheder overstige mine Evner at udrede«. Det er af den Grund, han nu gjærne vil modtage det ham af Grosserer Jörgen Bech jun. paa Sönnens Vegne gjorte ovenfor nævnte Tilbud, Sönnen stod i Begreb med at tiltræde en længere videnskabelig Udenlandsrejse. Direktionen havde absolut Intet imod, at Møller traadte tilbage, men den ønskede selv at faa Sagen i Haand, saaledes at det bl. A. blev den, der pensionerede Møller og i det Hele fik Alt lagt tilrette paa en saadan Maade, at Møller ikke igjen kunde blive Hospitalets Apoteker, hvis hans Efterfølger døde för ham eller paa anden Maade trak sig tilbage. Saaledes blev det da ogsaa ordnet, hvad vi nærmere ville faa at se i næste Afsnit. Her skal der endnu kun peges paa, at det, karakteristisk nok, ikke skulde kunne undgaas, at der til det Sidste opstod forskjellig Uoverensstemmelse mellem Møller og Direktionen.

Møller havde betinget sig først at skulle fratræde fulde tre Maaneder, efter at han havde faaet officiel Meddelelse om, hvem der blev hans Efterfølger, samt om at hans Pension paa rette Maade var sikret ligesom ogsaa den Udbetaling, han skulde have for det Varelager og det Inventar, Efterfølgeren skulde overtage. Da det stillede sig vanskeligt at skaffe ham det fornødne Brev herom ihænde den 1 April, gik Inspektøren til ham, gjorde mundtlig Rede for Forholdene og udtalte et Haab om, at han ikke herefter vilde vægre sig ved at fratræde den 1 Juli. »Paa ingen Maade«, lød Svaret, »da jeg nu veed, hvad der er bestemt«. Brevet kom i hans Hænder den 8 April, men to Dage efter fik Direktionen en Skrivelse fra ham om, at han nu ikke var pligtig til at fratræde för 1 August, idet han yderligere gjorde en Række Bemærkninger om, at Brevet var mangelfuldt. Der stod saaledes ikke i det, at hans Pension var livsvarig, ikke naar og hvor den kunde hæves osv. Ja efter en senere Skrivelse kunde han

ikke bestemt huske, at Inspektøren havde været hos ham, og i alt Fald maatte denne fuldstændig have misforstaaet ham, det ham af Inspektøren tillagte Svar kunde han paa ingen Maade vedkjende sig. Det er et kjedeligt Kværulant-Skjær, Møller herved kaster over sin sidste Apotekertid, og Skjæret voxer herefter naturligt ud over hele hans lange Virksomhed paa Frederiks Hospitals Apotek, saaledes at det næsten kan blive vanskeligt at faa Öje paa, at denne ogsaa viser gode Egenskaber hos ham.

Vi have ovenfor et Par Gange haft Lejlighed til at nævne Apotekeren Salomon Meyer Trier, der — født i 1804 — var 28 Aar yngre end Møller, men allerede i 1825 tog farmaceutisk Examen for derpaa, efter først i nogle Aar at have været Apoteker i Nysted, i 1830 at købe Apoteket i Lyngby og saa som Apoteker dér fik en stærkt voxende Indflydelse paa den danske Farmacis Udvikling. 1844 begyndte han saaledes Udgivelsen af »Arkiv for Farmaci«, som han vedblev at staa i Spidsen for i 50 Aar, og samtidig var han den væsentlige Stifter af »Danmarks Apotekerforening«, hvis mangeaarige Formand han derpaa blev. Denne dygtige og foretagsomme Mand kan have kjendt Møller personlig, og han kan videre af sin fire Aar ældre Broder, Lægen Seligmann Meyer Trier, der saa væsentligt var knyttet til Frederiks Hospital, have faaet Meget at vide om Forholdene dér, det var jo denne Broder, om hvem vi ovenfor hørte, at han i 1828, skjönt Dr. med. og Reservemedikus ved Hospitalet, til Alles Forundring søgte den ledige Post som Hospitalets Revisor.

Under disse Forhold har det sin Betydning at se den store Interesse, Apoteker Trier i sine »Bidrag til den danske Farmaci's Historie« viser for Jacob Møller og hans Gjærning paa Hospitalet. Han aftrykker en stor Del af det Responsum, som Møller i 1827 fik fra det juridiske Fakultet, idet han som sin Mening udtaler, at Direktionen fra et moralsk Standpunkt

havde Uret, og at Møller derfor havde Grund til at nære Animositet imod den. Men paa den anden Side er han dog ikke blind for, at Møller var »en Mand, der i Almindelighed haardnakket forfegtede sine formente Rettigheder og var mindre eftergivende, end han fornuftigvis og især overfor et Sygehospital burde være«. Her kan der altsaa bebrejdes Møller noget, men ved Siden heraf kan der efter Triers Mening kun siges rosende Ord om ham som en flittig og paapassende Apoteker, der altid var at finde i sit Officin, hvor han holdt strengt paa Orden og Nøjagtighed, og endelig er han i hans Öjne »en meget kundskabsrig Farmaceut«, der endda viste alvorlige Bestræbelser for at virke for sine yngre og ældre Kollegers Dannelse. Trier tænker her paa det af Møller i 1823 udgivne, 576 Sider store Værk »Forsøg til en farmaceutisk Haandbog for Begyndere eller kortfattet Beskrivelse over de i Medicinaltaxten anførte Lægemidler«.

Det er en Bog, der da ogsaa helt igjennem er til Ære for Forfatteren. Paa det første Blad i den staar der kjönt og følt: »Min Lærer i Farmacien Hr. Johan Peter Rieffestahl, Apoteker i Nyborg, tilegnes dette Forsøg af Forfatteren«. Og af den derpaa følgende Fortale ses det, at Møller i en Aarrække har anvendt en Del af sin Tid som Vejleder til farmaceutisk Examen dels for de i hans eget Apotek disciplinerende unge Mennesker, dels for adskillige, som disciplinerede andens. I den Anledning gjorde han stadig Optegnelser over herhen hørende Fremskridt i Kemi og Farmaci, og da Nikolai Tychsens bekjendte Værk »Teoretisk og praktisk Anvisning til Apotekerkunsten« (efter Forfatterens Død udgivet 1804 af J. F. Bergsøe) var udsolgt og Mange ønskede et Skrift, der kunde vejlede de Unge, havde han efter Tid og Evne udarbejdet sit Skrift, ikke dreven af Egennytte, men af Lyst til at gavne, og det gjorde han i høj Grad ved sin Bog. Efter dens Udgivelse vedblev han stadig med sine Opteg-

nelser. Ved sin Død efterlod han en Række saadanne, som det en Tid havde været hans Ønske at faa trykt, hvad dog ikke lykkedes ham. Han ophørte i det Hele ingensinde at følge med i sin Videnskab, hvad der bl. A. ogsaa kan ses af det Bibliotek, han samlede sig, og som han aabenbart følte sig stolt af.

Han stod, kan der siges, paa en vis Maade som Avtoritet i sit Fag. Da Forordningen af 2 Juni 1828 gav nye og nærmere Bestemmelser for den farmaceutiske Examen, hedder det bl. A., at der »i farmaceutisk Varekundskab og Beregning samt mekaniske Præparationer« skal examineres af en af Kjøbenhavns Apotekere, »som enten skal være en af Assessorerne i det kongelige Sundhedskollegium eller hvem bemeldte Kollegium ellers maatte udnævne til stedse at udføre denne Forretning«, og Kollegiets Valg faldt paa Møller, han blev valgt den 30 Oktober 1828 tiltrods for hans kort for endte, halvandet Aar lange Suspendering som Frederiks Hospitals Apoteker. Skjönt Hospitalets Læger, som vi have set, paa denne Tid stod bestemt imod ham, maa der have været andre Lægekredse, der satte endog megen Pris paa ham. Da han i 1832 ophørte med at være Apoteker i Kjøbenhavn og altsaa ikke længere opfyldte Forordningens Fordringer, blev det dog efter en Indstilling fra Sundhedskollegiet ved en kongelig Resolution tilladt, at han vedblev som bestandig Examinator ved den farmaceutiske Examen.

Herefter er det naturligt, at da man i maritime Kredse ønskede Hjælp til at faa et Middel imod den i Skibe ofte opstaaende raadne Stank, blev »den saavel for sine Kundskaber som for sin Dygtighed som Laboratør bekjendte Frederiks Hospitals Apoteker« opfordret til at træde til, og den Erklæring, han afgav, kan læses i »Arkiv for Søvæsen« (V, 1831), hvor der ogsaa findes en lille Artikel fra hans Haand om et »Røgnings-Apparat for Breve og andre Dokumenter«.

Han havde assisteret Karantæne-Kommissionen med at konstruere de paa Lynetten, paa Kristiansø og paa Kyholm anbragte Røgnings-Apparater mod Kolera.

Møller har afgjort været en dygtig Mand i sit Fag, men man kan se, at han ogsaa gjærne vilde have Ære som saadan. I November 1833 ansøgte han om, at der maatte forundes ham et til hans Stilling som bestandig Examinator ved den farmaceutiske Examen passende Prædikat. Han ønskede at blive udnævnt til intet mindre end Professor Pharmacicæ. Det mente Kancelliet dog ikke at kunne gaa med til, noget Saadant var ikke sket för. Men da det i Overensstemmelse med Sundhedskollegiets Erklæring, der kaldte Møller en meget duelig Farmaceut, der vedvarende søgte at gjøre Fremskridt i sin Videnskab og stifte Gavn, nok vilde gjøre noget for ham, indstillede det ham, saaledes som det tidligere var sket med nogle Andre, til at faa Titelen Assessor pharmacicæ med virkelig Kancelliraads-Rang, og dette blev bifaldet i en kongelig Resolution af 1 Februar 1834. Da Sundhedskollegiet beskjæftigede sig med denne Sag, blev det forøvrigt opmærksomt paa, at dets Medlem Ejeren af Løveapoteket Assessor pharmacicæ Marx Boye ingen Rang havde, og saa blev han med det Samme indstillet til ogsaa at skulle have Rang med virkelige Kancelliraader. Den ovennævnte kongelige Resolution skabte altsaa formentligt Glæde to Steder.

Da Møller i 1832 forlod Apoteket, hvor han havde resideret i 27 Aar, flyttede han ud til sin Ejendom »Vennero« paa Østerbro, Nr. 5 paa det Stykke af den daværende Kastelsvej, der nu er Begyndelsen af Classensgade. Ejendommen laa landligt i en stor Have, og her dyrkede han sine botaniske, kemiske og farmaceutiske Studier som en vel situeret Mand. Det gik i Opfyldelse, som Etatsraad Callisen havde spaaet, at Møller trods hans mange Klager vilde ende som en for-

muende Mand. Hvor formuende, kan dog ikke oplyses. Det Testamente, som han og hans Hustru oprettede den 7 Oktober 1835, og som er trykt i hans Sønnesöns Bog »Jacob Möller og hans Slægt« (1889), nævner væsentlig ingen Tal, men det fremgaar tydeligt af det lidt vidtløftigt affattede Aktstykke, at her var noget at raade over, og hermed stemmer følgende Ytring af Apoteker Trier i hans »Bidrag til den danske Farmacis Historie«, der udkom fra 1882 til 1886: »Hvis Möllers Formuestilstand forekommer hans nulevende Kolleger ikke at være bleven god nok ved hans Virksomhed, saa maa vi ønske dem alle til Lykke«. Möller har sikkert baade taget ind og givet ud med en paapassende og forsigtig Haand. I sidste Henseende taler formentlig det Legat, han i 1838 gav til Vajsenhuset, ganske tydeligt.

Som den oprindelige Vajsenhusdreng, han var, havde han stadig følt sig knyttet til det gamle Hjem. Da det kongelige Vajsenhus den 1 November 1827 fejrede sin Hundreaarsfest i Frederik VI's Nærværelse, var Apoteker Jacob Möller en af dets Gjæster. Han vilde da ogsaa nok have sit Navn knyttet til det som Stifter af et Legat, hvis Rente skulde anvendes som en aarlig Præmie til forøget Udstyr vexelvis for en Dreng og en Pige, og Legatet, som han oprettede i 1838, blev paa 500 Rd., med hviket Beløb endnu fulgte 150 Rd., der skulde anvendes dels til Fordel for de to i Öjeblikket dygtigste Vajser, en Dreng og en Pige, dels til en Fest den 18 April 1839, paa hvilken Dag han 50 Aar för som en trettenaarig Dreng havde forladt Vajsenhuset. Ved denne Fest var han selv tilstede og blev fejret med en Sang. Beløbene, han her anvender, tör ikke kaldes overvældende, saa meget mere som A. Exner, der fortæller herom i sin Bog om Vajsenhuset (1881), slutter sin Omtale af Möller med de Ord: »Han efterlod sig en talrig Familie og betydelig Formue«.

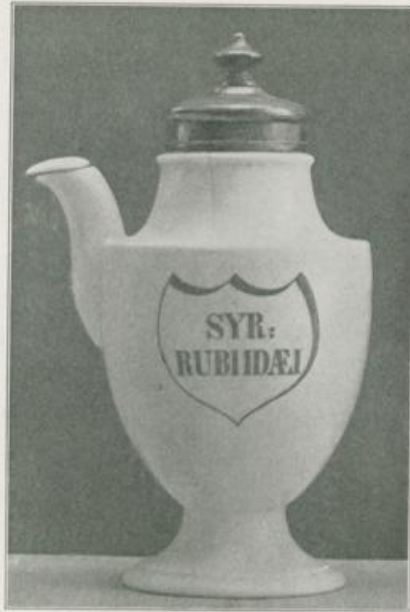
Endnu skal her nævnes, hvorledes det gik med det af ham

samlede Bibliotek. Som ovenfor antydet vilde han gjerne have, at det blev bemærket. Efter hans Testamente skulde det tilfalde Kjøbenhavns Universitets-Bibliotek, for at det ogsaa efter hans Død kunde blive »nyttigt især for unge flittige Farmaceuter«. Der skulde trykkes en Fortegnelse over det, og en saadan foreligger da ogsaa; den er paa 76 Sider, og Biblioteket omfatter 2330 Bind. Samlingen er god, men efter en Bemærkning i Kjøbenhavns Universitets Aarbog for 1839 fik Universitets-Biblioteket ved at blive Arving til det ikke mange nye Værker, væsentlig kun en stor Del Doubletter.

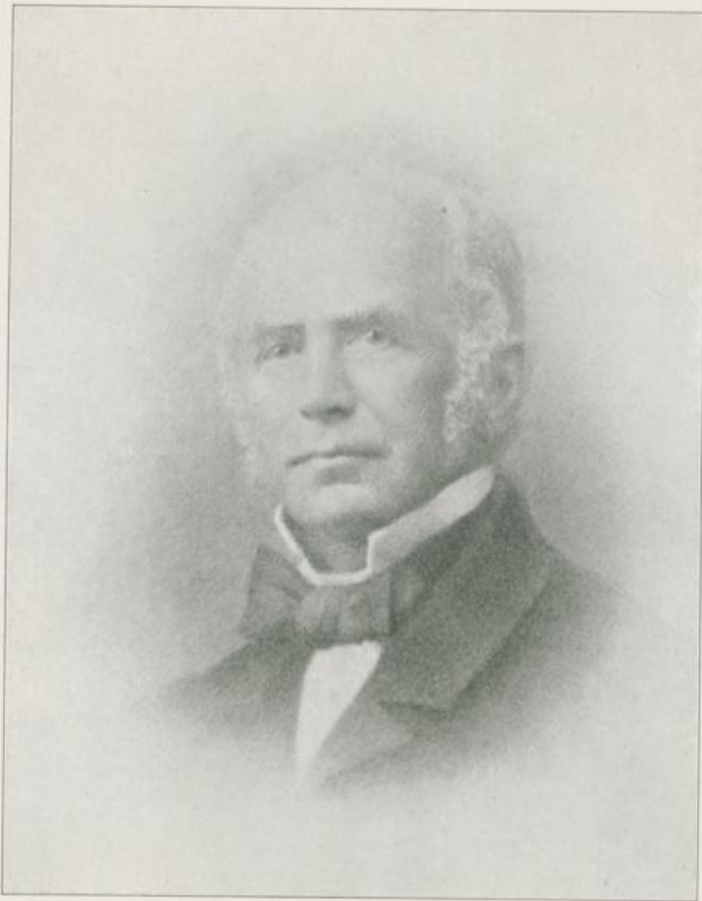
Da Møllers ældste Søn Christian Møller i 1839 skulde ind-sættes som Præst paa Anholt, ønskede Faderen at være tilstede ved Højtideligheden. Han tog afsted, men paa denne Rejse overraskede Døden ham den 6 Juli 1839 i Horsens. Han blev ingen gammel Mand, ikke fuldt 63 Aar, men med ham forsvandt en ejendommelig Skikkelse, en flittig, dygtig og kundskabsrig Mand, der sikkert aldrig har tænkt paa at gjøre Uret, men som i den Grad var fyldt af Troen paa egen Dygtighed og paa hvad han derfor kunde kræve som sin Ret, at han med sin stædige og lidenskabelige, ja sikkert voldsomme Karakter umuligt kunde opgive blot en Tøddel af den. Det fik saa briste eller bære, og saa blev hans lange Apotekervirksomhed, under hvilken han dog fra forskjellig Side høstede baade Anseelse og Ære, væsentlig Karakter af en uhyggelig og ufredelig Tid.

Hans Enke Fru Amalie Møller f. Crone overlevede ham i fjorten Aar. Hun døde paa »Vennero« den 26 Juli 1853 under den da i Kjøbenhavn herskende store Kolerasyge. Kun een af Ægteparrets Sønner, Axel Møller, der var født den 5 November 1819, gik den farmaceutiske Vej; han naaede at blive Elev paa Kong Salomons Apotek, men blev saa til Forældrenes store Sorg uventet heftig syg og døde den 25 August 1838. En Sønnesøn Hans Jacob Møller, født 29 April

1855 som Søn af Ejeren af Gammelgaard paa Als Hans Tel-
lus Møller, kom derimod til at fortsætte den farmaceutiske
Tradition, han blev 1904 Ejer af Nørrebro Apotek ved Kjø-
benhavn, hvor han virkede til sin Død den 12 Marts 1916.



Kande fra det gamle Apotek.



Efter Fotografi.

CHRISTEN SCHIFTER HOLM

DET var ikke Alderen, der tyngede, da Jacob Møller i Marts 1831 tilskrev Direktionen, at han under visse Betingelser kunde være villig til at ophøre som Hospitalets Apoteker. Født i 1776 var han endnu ikke 55, men hans gennem de mange Aar med voxende Bitterhed førte Krig med Hospitalets Direktion kan have gjort ham træt. Han tilbød,

som tidligere nævnt, at træde tilbage, naar Cand. pharm. J. A. Bech for Livstid maatte indtræde i hans Sted; Bech vilde i saa Fald yde ham en aarlig Godtgjøreelse paa 1000 Rd. Hvor meget det nu end tiltalte Direktionen at faa en anden Mand i Møllers Sted, mente den dog ikke udenvidere at kunne gaa ind paa Forslaget, som det forelaa. Mod den unge Kandidat Bech, der var født i 1808 og havde taget sin Examen i 1829, havde den sikkert Intet; han var Søn af en kjendt kjøbenhavnsk Grosserer, og det var ham, der senere blev Ejer af Løveapoteket, og som efter at have været Borgerrepræsentant og Raadmand i Kjøbenhavn døde 1876 som Ejer af Taarnholm ved Korsør. Men som Forslaget lød, kunde Møller, hvis Bech traadte tilbage eller døde før Møller, paany blive Hospitalets Apoteker, og det ønskede man ikke. Forslaget maatte forandres.

Sagen maatte ordnes saaledes, at Direktionen blev Herre over Situationen. Det maatte være Hospitalet, der skulde yde Møller den af ham ønskede Pension og samtidig benyttede Lejligheden til at faa de hidtil gjældende Kontraktbestemmelser saaledes ændrede, at man sikredes imod at faa Møllerske Tilstande om igjen. Men herom maatte der forhandles, og det tog Tid. Først ved Direktionens Møde den 10 August 1831 var man naaet saavidt, at man kunde beslutte, at Kancelliet skulde tilskrives om Kongens Tilladelse for Direktionen til at løse Møller ud og træde i Forhandling om Postens Nybesættelse. Den kongelige Resolution, der gik ud herpaa, faldt den 2 November 1831.

Direktionen havde haabet at faa Ret til at kunne sætte Stillingen som Hospitalets Apoteker til Avktion, men da Kancelliet og den afsluttende kongelige Resolution helt saa bort herfra, maatte Tanken herom forlades. Direktionen maatte slaa sig til Ro med, at den aarlige Afgift forhøjedes til 3000 Rd., saaledes at Pensionen til Jacob Møller kunde tages af

den. Men alle øvrige Betingelser for Postens Besættelse bleve nu nøje drøftede, hvorefter en Bekjendtgjørelse om den ledige Post indrykkedes i Statstidenden og Adresseavisen, saaledes at Direktionen endelig i sit Møde den 4 April 1832 kunde gaa til at foretage et Valg imellem de Ansøgere, der havde meldt sig.

Derforelaa fem Ansøgninger, henholdsvis fra Cand. pharm. Theodorus Lose, der i fjorten Aar havde tjent som Medhjælper paa Frederiks Hospitals Apotek, fra Cand. pharm. C. S. Holm, der i femten Aar havde konditioneret paa Hof-Apoteket, fra Cand. pharm. F. W. Aabye, der i syv Aar havde været knyttet til Svaneapoteket, fra Cand. pharm. J. J. Berg og fra Apoteker A. G. Begtrup i Nykjøbing paa Mors; desuden var der endnu en Forespørgsel fra Apoteker Hertzberg i Holmestrand, men Cand. pharm. J. A. Bech, der oprindeligt stod som den formentlige Efterfølger, havde trukket sig tilbage. Saa kom Valget, og ved det samledes »de fleste Stemmer« om C. S. Holm.

Christen Schifter Holm var født i Kjøbenhavn den 20 Maj 1801. Han var Søn af Urtekræmmer Henrik Holm og Hustru Michaeline Schmidt, og Henrik Holm var forsaavidt ingen almindelig Urtekræmmer, som det var i hans Butik paa Hjørnet af Gammeltorv og Vestergade, at hans yngre Broder, den senere saa bekjendte Grosserer Jacob Holm i 1790 havde begyndt sin Karriere her i Byen som Svend hos ham. De vare begge fødte i Skafterup ved Næstved, hvor deres Fader var Skoleholder. Sønnesønnen Christen Schifter Holm havde ført en meget rolig Tilværelse, i femten Aar været i Tjeneste paa et og samme Sted her i Byen, nemlig paa Hofapoteket, først som Lærling, derpaa som Medhjælper; i 1823 havde han taget pharmaceutisk Examen med godt Resultat. Han anbefaledes, som det herefter kan forstaas, varmt af Hof-Apoteker Professor Becker, hvilket naturligtvis har styrket

hans Stilling, men umuligt er det ikke, at den ogsaa er bleven styrket derved, at han, som nævnt, var en Brodersön af den Grosserer Jacob Holm, der saa mærkelig hurtigt havde kunnet svinge sig op til at blive en stor Kjøbmand, en stor Skibsreder og en stor Industridrivende i Kjøbenhavn.

I Direktionens Møde den 4 April 1832 blev den nye Apoteker valgt, og i det samme Møde blev det bestemt, at den Sikkerhed, han skulde stille, skulde bestaa i 10,000 Rd. i kongelige Obligationer samt et halvt Aars indestaaende Regningsbeløb. Den 4 April var imidlertid nogle Dage for sent til, at Jacob Möllers Fordring om først at skulle fratræde fulde tre Maaneder efter at have modtaget Underretning om, hvem der blev hans Efterfølger m. m., kunde ske Fyldest med den 1 Juli for Öje, der var sat som den nye Apotekers Tiltrædelsesdag. De heraf flydende Vanskeligheder ere nævnte ovenfor, og det staar muligvis i Forbindelse med dem, at Holms Bestalling først udfærdigedes den 11 August og først blev kongelig konfirmeret den 5 September 1832.

Og se vi nu nærmere paa denne Kontrakt, hvor er den da ikke forskjellig fra hans Formænds. Han faar som de Stillingen som Frederiks Hospitals Apoteker paa Livstid, men som vi nedenfor skulle se, er Leverancen af Hospitalets Medicin væsentlig udløst fra Stillingen, der i det Hele paa mange Punkter er stærkt beskaaren. Holm faar saaledes ikke Raadighed over hele Apotekets Bygning, kun over Kjælderen, Stuen og Mansarden samt en Bræddebygning i Gaarden, der er indrettet til Stald og Vognremise. Hele første Sal unddrages ham, men derfor slaas der ikke af paa, hvad han skal betale. Skattespørgsmaalet er særlig nævnt. Han skal svare al behørig Skat, betale 1000 Rd. mere i aarlig Afgift til Hospitalet end hans Formand, 3000 Rd. istedenfor 2000 Rd., og hvad Medicinleveringen og den Rabat angaar, han skal svare af den, hedder det, at denne Leverance ikke er nogen

Ret, han kan kræve, Direktionen vil indtil videre overlade ham den, imod at han svarer den Rabat af den, som Direktionen bestemmer, og som foreløbigt sættes til $33\frac{1}{3}$ pCt., ens for alle Medikamenter, idet Direktionen endnu forbeholder sig Retten til i Hospitalet at lade dispensere de Medikamenter, den finder passende. Leverancen er, som det ses, i høj Grad betinget og begrænset, og saa nævnes det endnu særligt, at den fra Direktionens Side kan opsiges med et halvt Aars Varsel, hvilket Varsel endda helt kan bortfalde, hvis Kontrahenten skulde gjøre sig skyldig i noget efter Direktionens Mening misligt Forhold. Hospitalets medicinske Direktører skulde naarsomhelst kunne visitere Apoteket.

Den nye Apoteker skal yderligere efter nærmere Regler overtage Forgængerens Varelager, Vaser og Instrumenter og af det paagjældende Beløb betale Hospitalet de 3000 Rd., Møller skylder det efter den tidligere nævnte Obligation af 30 August 1805, først det Overskydende skal betales til Møller. Hvorledes den behørige Sikkerhed, der skal stilles, blev bestemt, have vi hørt ovenfor, og saa er tilsidst Slutningsbestemmelsen fra de tidligere Kontrakter ikke glemt, Holm skal »rette sig saavel efter Fundatsen som efter andre ham som Apoteker vedkommende Anordninger ligesom og efter de Bestemmelser, vi med Hensyn til hans Forhold til Hospitalet maatte finde fornødent at gjøre, og forpligte sig til at være os som hans foresatte Øvrighed hørig og lydige«.

Efter denne Bestalling maa det siges, at den nye Apoteker var bastet og bunden paa enhver Maade. Han havde Intet at sige med Hensyn til Rabatens Størrelse, han havde ingen Eneret, Hospitalet kunde selv tilberede sin Medicin eller gaa til andre Apotekere, og den ham indtil videre overdragne Leverance kunde i Løbet af et halvt Aar om ikke endnu hurtigere berøves ham. Og saa trak Konferensraad Brandis dog paa Skuldrene af Kontraktens »intetsigende« Restriktioner.

Men Sagen maa for hans Vedkommende ses paa Baggrund af et Forslag, som han omtrent samtidig havde fremsat angaaende en Forandring i Tidens Lægeundervisning, og i hvilket Frederiks Hospital spillede en Rolle. Han vilde have Apotekets Bygning helt inddraget til nye Sygeværrelser og Apotekets Privilegium økonomisk udnyttet ved en særlig Bortforpagtning eller Afstaaelse til Kjøbenhavns andre Apotekere; den til Hospitalets Syge fornødne Medicin kunde væsentlig dispenseres i Hospitalet selv af en dertil antagen Farmaceut med en Lærling. Brandis' paa Tysk affattede Forslag forhandlede væsentligt i Sundhedskollegiet, men det kom ogsaa for i Hospitalets Direktion, og saa stor Vægt lagde han paa det, at han ønskede at udtræde af Direktionen, hvis det ikke vandt Bifald. Det var ham ikke nok, at der til Fordel for Hospitalets Udvidelse blev lagt Beslag paa første Sal i Apoteket til Indlogering af forskjellige Funktionærer og Kandidater, der tidligere havde haft Bolig i Hospitalet, og ved hvis Flytning der i dette kunde indvindes 33 nye Sygesenge. Efter Bestallingen skulde Hospitalet dog selv bruge sit Privilegium og have en Apoteker, og man kan herefter forstaa, at Konferensraad Brandis' Navn ikke findes under Holms Bestalling; af Lægers Navne ses her kun Professorerne C. Fengers og J. S. Saxtorphs.

Med Hensyn til det paa C. S. Holm faldne Valg veed Apoteker S. M. Trier forøvrigt at berette, at der i den pharmaceutiske Verden var ikke ringe Misfornøjelse med hans Ansættelse. Den Tanke blev fremsat, at en Post som Apoteker ved vort anseteste og største Hospital kun burde bortgives efter en offentlig Konkurrence og i ethvert Tilfælde kun burde overdrages en Mand med meget betydelig og videnskabelig Fagdannelse. Trier tilføjer imidlertid, at Hospitalet kom godt ud af det med Holm. Det havde i ham naaet at faa en føjelig Mand, som ikke gav Anledning til nogen betydningsfuld

Klage og omhyggeligt søgte at undgaa at komme paa Kant med saavel Hospitalets Direktion som med dets Læger, og mere syntes Direktionen ikke at fordre eller vente. Triers Ytringer ere da vel egentlig et Angreb paa Direktionen, ikke paa Holm, og sikkert er det, at dennes Virksomhed blev et langt og godt Arbejde i Hospitalets Tjeneste. Der hvilede Fred og god Forstaaelse over Gjerningen, og det er da ligesom symbolsk, at Adgangen til Apoteket fra Hospitalet nu blev lettere end før. Tidligere skulde man gjennem Jernporten ud paa Gaden og saa opad Apotekets Trappe dér for at faa et Medikament, nu blev der indrettet en Adgang til det fra Apotekets Gaard.

Datidens Apotekerverden kjendte forøvrigt godt til Splid og Strid. Med Hensyn til Apoteker Dr. phil. J. G. Burman-Beckers Salg i 1845 af Hofapoteket, den Beckerske Slægts gamle Ejendom paa Kjøbmagergade, skriver hans Søn efter Faderens Død i 1880: »Naar der er dem, der have villet søge en væsentlig Grund til, at han trak sig tilbage, deri, at han ikke kunde finde sig i det Forhold, som herskede mellem Apotekerne i Henseende til deres indbyrdes Konkurrence, fordi det var hans Karakter imod, saa er der meget Sandt heri«. Og Gud veed, om ikke Apoteker Holm har staaet paa en lignende Maade her. Han har sikkert ikke været med i nogen hidsig Konkurrence, men derimod nok strax meldt sig ind i »Danmarks Apotekerforening«, da Apoteker Trier blæste til Samling om en saadan i 1844. Dr. Burman-Becker var en af Indbyderne sammen med S. M. Trier. Paa selve Hospitalets Omraade havde der en Tid, der dog nu laa noget tilbage, ogsaa været Uro; der førtes et vildt Liv af de kirurgiske Kandidater og Volontører. Den senere bekjendte Professor Carl Otto, der blev Student i 1813, fortæller, at han i den Anledning valgte at uddannes i Kirurgi paa Almindeligt Hospital istedenfor paa Frederiks Hospital; de paagjæl-

dende Kandidater, fortæller han videre, »ødelagde sig selv ved deres Liv«. Det maa have været en mindre hyggelig Tid, men den varede dog vist ikke længe, og den senere i god Forstand studentikose Tone mellem Hospitalets Kandidater, som Lægen J. H. Lorck, der blev Student i 1828, har saa me-



Materialkammer i det gamle Apotek.

get at fortælle om, havde en ganske anden Karakter, den var vittig og fornøjelig, skjøndt ikke altid helt stillfærdig, hvad der særlig berørte Apotekeren, da Kandidaterne nu havde faaet Bolig paa første Sal i hans Hus. »Der var stadig Liv paa Kandidatgangen«, hedder det, »og den neden under boende Apoteker fik det ofte at føle«. Der synes imidlertid ikke at foreligge nogen Klage fra Holm i den Anledning.

Holms Navn forekommer i det Hele yderst sjældent i Direktionens Mødeprotokol, og hver Gang angaar det kun et

eller andet beskedent Andragende fra ham om en lille Forhøjelse af Prisen paa de Igler, hvis Levering han efter Anmodning i 1833 havde overtaget — tidligere leveredes de af Hospitalets Barber — om nogle nødtørftige Istandsættelser i de ham af Hospitalet overladte Lokaler eller om en Forandring i Ordningen af den Sikkerhed, han havde stillet. 1835



Laboratoriet i det gamle Apotek.

søger han om at faa den noget nedsat, hvad han ogsaa opnaaede. Han gjør opmærksom paa, at han ikke længere er den for Direktionen ubekjendte Cand. pharm., og at han ikke alene havde indfriet Jacob Møllers Obligation paa 3000 Rd., men yderligere havde betalt denne andre 3000 Rd. for det overtagne Varelager og Inventarium, Risikoen for Hospitalet var altsaa væsentlig mindre, og saa blev da ogsaa hans Depositum af 10,000 Rd. i kongelige Obligationer formindsket til 6000 Rd.

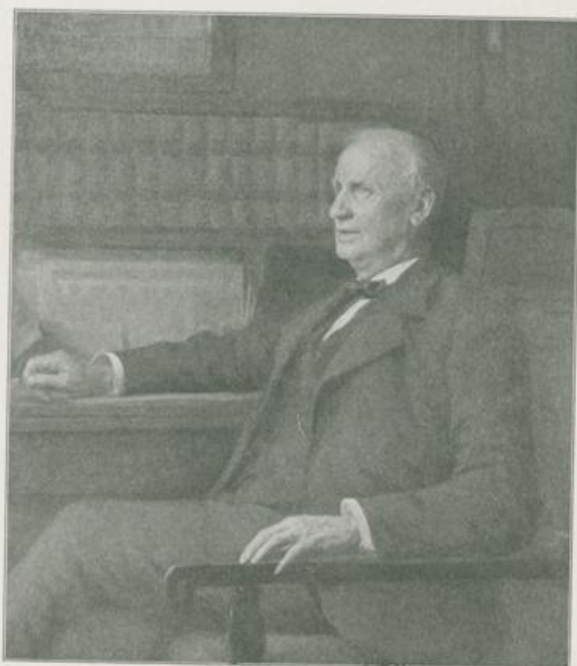
Der var ogsaa Velvilje imod ham, da han i 1843 ønskede

at faa et Dampapparat indlagt i Laboratoriet. Apoteker Johan Glahn, der ikke alene var farmaceutisk men ogsaa polyteknisk Kandidat, havde til stor Nytte for Medikamenternes Tilberedning faaet et saadant Apparat indrettet paa Hjer-teapoteket, som han havde kjøbt i 1842, og flere af Kjøbenhavn's Apotekere vare hurtigt gaaede i Gang med at skaffe sig et lignende. Efter et Overslag fra Mekanikus Cornelius Knudsen vilde Apparatet med alt Tilbehør, Dampkjedel m. m. koste 800 Rd., hvortil endnu kom hvad det nødvendige Mur- og Snedkerarbejde vilde andrage. Overfor en saa stor Udgift mente Direktionen trods al Velvilje imidlertid, at Hospitalet ikke i Øjeblikket kunde træde til, og saa er det ejendommeligt at se, at Sagen ligger roligt hen i næsten nitten Aar. Først den 4 April 1862 henvender Apoteker Holm sig paany til Direktionen om et saadant Apparats Indrettelse, nu havde alle Byens Apotekere paa en enkelt nær Dampapparat, og nu gik Direktionen med til det, men nu kom Apparatet, der leveredes af Kobbersmed H. H. Adrian, til at koste 1700 Rd., et Beløb, som Holm den 31 December 1862 gav behørigt Gjældsbevis for. Det skulde forrentes og afdrages med 6 pCt. aarligt, hvoraf 4 pCt. beregnedes som Rente.

Som en Ære for Apoteker Holm og Frederiks Hospital skal det nævnes, at den i 1843 fødte Chr. D. A. Hansen den 1 Maj 1859 blev Discipel her og saaledes her fik den første Oplærelse i den Farmaci, for hvis Udvikling her i Landet han skulde faa saa stor Betydning. I høj Grad baade videnskabelig og praktisk interesseret stiftede han ikke alene »Ny farmaceutisk Tidende« (1869) og fik i 1872 Universitetets Guldmedalje for en kemisk Afhandling, men han drev ved Siden af sit Apotek, Krone-Apoteket paa Gammelholm, som han fik Privilegium til at anlægge 1876, en betydningsfuld Osteløbefabrikation baade her og i Amerika. Endemaalet for hans store Virksomhedstrang blev dog Oprettelsen af »Far-

maceutisk Læreanstalt« (1892), som Staten overtog, og hvis første Direktør han blev (1892-95). Han døde den 20 Juni 1916 som stor Godsejer og Etatsraad.

Under Holm herskede der Fred og Ro i alle Apotekets Forhold, og der var ogsaa stille i Apotekets Stuer og Gaard,

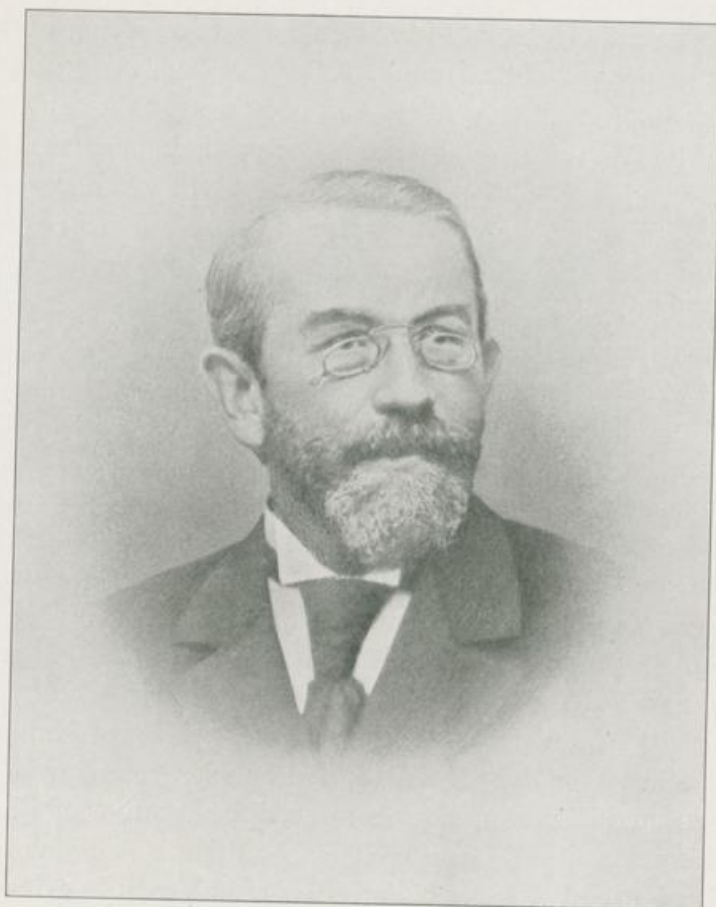


Etatsraad, Apoteker Chr. D. A. Hansen.
Efter Maleri af Knud Larsen.

som i Møllers Tid havde været befolket med en talrig Börneflokk. Da C. S. Holm 31 Aar gammel overtog Apoteket, var han ugift, og det vedblev han at være endnu i tyve Aar. Først den 18 Maj 1852 blev han i Hornslet Kirke sydøst for Randers ved Rosenholm viet til Baronesse Anna Rosenkrantz, der var født den 10 Avgust 1829 paa Rosenholm og var Søster til hans Svigerinde Baronesse Margrethe Rosenkrantz, der den 14 December 1850 havde ægtet hans Broder Pastor

Peter Holm, den Gang Præst for Rær, Hansted og Vigso Menigheder i Thisted Amt. De to Søstre vare Døtre af Baron Kaptajn Holger Rosenkrantz. Men Apoteker Holms Ægteskab skaffede ingen Børn til Apoteket, det forblev barnløst, hvorfor Ægtefællerne adopterede en lille Pige Fanny Nielsen, født den 19 December 1859 i Gjeddesby paa Falster. I sine sidste Aar var Apoteker Holm en Del svag, og i 1869 ønskede han derfor at trække sig tilbage. Han vilde imidlertid gjerne have sin Brodersøn Cand. pharm. Frederik Holm til sin Efterfølger, og dette Ønske opnaaede han at faa opfyldt fra den 1 November s. A., hvorpaa han den 10 Februar 1870 afgik ved Døden, ikke fuldt 69 Aar gammel. Han blev i 38 Aar overlevet af sin Hustru, der først døde den 21 Marts 1908 i Stockholm hos Plejedatteren, der i andet Ægteskab (1891) er gift med Hofrets-Notar Frederik Björckmann (f. 1861); første Gang havde hun været gift med Oberstløjtnant Ludvig Schaffalitzky de Muckadell.





Efter Fotografi.

FREDERIK HOLM

APOTEKER C. S. Holms to Aar ældre Broder Georg Frederik Holm (f. 1799, † 1873) var, som Faderen, Urtekræmmer i Kjøbenhavn; han ægtede i 1838 Frederikke Brummer, en Datter af Universitets-Boghandler J. C. F. Brummer, og det var deres Søn Frederik Henrik Holm (f. 16 Marts 1840), der blev Farbroderens Efterfølger som Frederiks Hospitals Apoteker.

Efter endt Skolegang blev han først Discipel og derpaa Medhjælper ved dette Apotek. Det er derfor naturligt, at Farbroderen, da han begyndte at føle sig svag, som sin Efterfølger tænkte paa Brodersönnen, der stadig havde været hos ham, og som i 1862 havde taget farmaceutisk Examen med bedste Karakter. Han henvendte sig herom til Direktionen, og under 21 Juli 1869 tilskrev den Justitsministeriet og udbad sig Tilladelse til at overdrage Cand. pharm. Frederik Holm Hospitalets Apotek fra 1 November s. A., paa hvilken Dag C. S. Holm ønskede at fratræde. Han skulde have Apoteket paa de samme Betingelser som Farbroderen, kun at den aarlige Afgift forhøjedes med 1000 Rd. til 4000 Rd., og saaledes at Forholdet fra begge Sider kunde opsiges med et Aars Varsel til en 1 Maj eller 1 November. Da Ministeriet havde givet den ønskede Tilladelse, afsluttedes under 20 Oktober en Kontrakt om Sagen mellem Direktionen og den nye Apoteker, der efter den fik det til Apotek indrettede Lokale i Hospitalets Bygning med dertil hørende Laboratorium, fem Material- eller Varekamre og tre Kvistværelser i Mansardetagen samt en Beboelseslejlighed paa sex Værelser i Stueetagen med Kjøkken, Pigekammer, Spisekammer og Vaskekjælder, hvorimod Hospitalet forbeholdt sig Brugen af den i Gaarden ved Apoteket liggende Bræddebygning, og idet det endnu udtrykkeligt bemærkedes, at det i Laboratoriet værende Dampapparat ikke tilhørte Hospitalet, men at dette, naar den tiltrædende Apoteker havde ordnet sig med sin Forgænger om det, var villig til at tage ham som Debitor for den Sum, der endnu skyldtes i det. Den aarlige Afgift skulde betales med 333 Rd. 32 β hver Maaned, og saalænge Direktionen overdrog ham at levere Hospitalet den Medicin, det brugte, skulde han yde det $33\frac{1}{3}$ pCt. i Rabat; han skulde endvidere betale alle Skatter og Afgifter osv. Ved Kontraktens Underskrift deponerede han 6000 Rd. i Nationalbankaktier.

Men forøvrigt er det nu helt nye Navne, der stod under Kontrakten som Repræsentanter for Hospitalet. Underskriverne vare Kjøbenhavns Overpræsident Gehejmekonferensraad C. J. C. Bræstrup, Konferensraad Professor O. L. Bang, Departementsdirektør i Indenrigsministeriet L. P. Larsen, Korpslæge Professor John Rörbye, Etatsraad Borgemester J. C. J. Gammeltoft og Etatsraad Dr. med. C. P. M. Hansen.

Efterat Kontrakten var sluttet, udfærdigede Direktionen under 22 s. M. den fornødne Bestalling, som den 20 November 1869 blev kongelig konfirmeret, og nu gik Virksomheden støt og rolig for den nye Apoteker. Fremtiden laa lys og lovende for den 29aarige Mand, og Aaret efter stod da ogsaa hans Bryllup. Den 28 Oktober 1870 ægtede han Marie Schouboe (f. 3 September 1848), Datter af Urtekræmmer og Groserer, senere Etatsraad J. L. Schouboe og Charlotte Christiane f. Hansen, der begge døde i 1899. Fremtiden blev dog næppe ganske, som den unge Apoteker havde haabet. Den Tid, Apotekerne efter Cappel havde forestaaet Apoteket i, var stadig tiltagen i Længde. Grönlund havde drevet det i 20¹/₂ Aar, men Møller i 28 Aar og C. S. Holm i 37 Aar, og efter den nye Apotekers Alder kunde han godt være kommen til at drive det i 40 Aar. Men saaledes blev det ikke.

Der indtraadte i hans Tid en stor Forandring i den Maade, Hospitalet blev styret paa. Det betød ikke meget, at det efter Enevældens Ophør istedenfor at staa under Danske Kancelli blev henlagt under først Justitsministeriet og derpaa Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, Direktionen vedblev, og det var det Væsentlige, selv om der skete nogle Smaaforandringer i dens Sammensætning. Den kongelige Livmedikus ophørte saaledes med 1860 at have Sæde i den, og i 1876 bortfaldt Generaldirektøren for Kirurgien. Dette havde kun ringe Interesse, men saa hævedes ved en kongelig Resolution af 2 Oktober 1882 fra 1 November s. A. Direktionen,

den hidtil bestaaende Direktion, hvem Traditionerne fra Hospitalets gamle Fundats af 1756 forlenede med den store Myndighed, der dog igjen fordeltes paa ikke faa Hænder, og istedenfor denne af Flere sammensatte ulønnede Bestyrelse traadte under Ministeriets Overledelse nu en lønnet Ene-direktør. Den første saadanne blev den tidligere Kultusminister, Landstingsmand Chr. Fischer, der dog allerede døde den 16 September 1885, men hans korte Funktionstid blev lang nok til at faa væsentlig Indflydelse paa Apoteker Fr. Holms Stilling, saaledes som det vil kunne ses af et Par Breve fra ham af 17 og 25 Januar 1884 til henholdsvis Hospitalets Lægeraad og Apoteker Fr. Holm.

I det første hedder det: »Da den nuværende Afgift af Apoteket, 8000 Kr. aarligt, forekom mig for lav, opsagde jeg Hr. Holm til Fraflytning den 1 November d. A. To Maaneders Forhandling med ham ledede ikke til noget fyldestgjørende Resultat, hvorfor Forhandlingen afbrødes den 31 December. Jeg begyndte derefter en Forhandling med den tidligere Ejer af Kristianshavns Apotek Hr. Horn, der har ledet til, at en Kontrakt idag er underskrevet, ifølge hvilken han skal svare af Apoteket 13,000 Kr. aarligt«. I det andet læses: »Da den 31 December var blevet klart for os begge, at en Fortsættelse af Forhandlingen om, at De paany skulde overtage Forpagtningen af Hospitalets Apotekerprivilegium, var unyttig, skiltes vi med den Udtalelse fra min Side, at jeg vilde søge mig en ny Forpagter. Jeg skal derfor herved meddele, at den tidligere Ejer af Kristianshavns Apotek Hr. Horn har forpagtet Privilegiet fra 1 November d. A. at regne«. Paa dette Brev svarede Holm i en Skrivelse et Par Dage efter, og han ender Skrivelsen saaledes: »Idet jeg erkjender, at Deres Højvelbaarenhed i den Samtale, De den 31 December f. A. forundte mig, udtalte, at De vilde forsøge, om De ikke kunde faa mere i Leje af Apoteket end af mig budt, kan jeg dog ikke

skjule, at jeg havde haabet, forinden Bestemmelse derom blev taget, at jeg vilde have faaet en bestemt Udtalelse fra Dem, om hvilken Sum De vilde have i Forpagtning, da De i en tidligere Samtale til mig havde udtalt, at De ikke havde noget at udsætte paa min Drift af Apoteket, og Apotekets Forpagtning har været i min Familie over 50 Aar«.

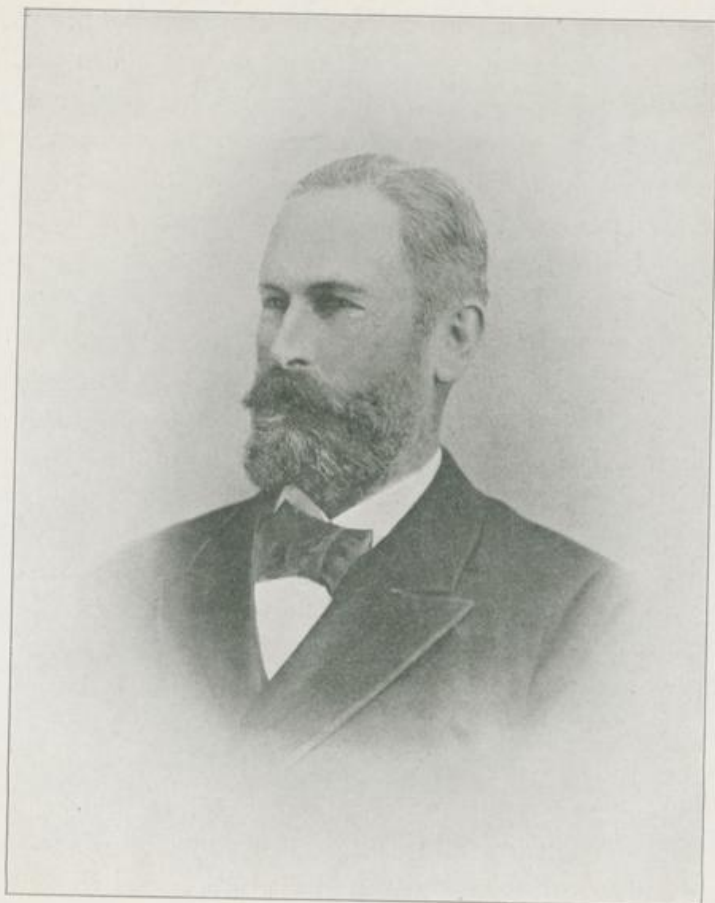
Det var et haardt Slag, som herved ramte Apoteker Holm, han var endnu kun en 44aarig Mand, men selvfølgelig maatte Alt nu ordnes til den forestaaende Fraflytning, og forsaavidt har det været en Lettelse, at Apoteker Horn kunde optræde som den økonomisk vel stillede. Bl. A. skete Ordningen med Hensyn til Dampapparatet i Laboratoriet paa den Maade, at han kontant afkjøbte Holm det; Restgjælden 1194 Kr. 57 Øre med paaløbne Renter blev af denne i Juni Termin 1884 betalt Hospitalet. Men det var efter en kun femten Aars Tjenestetid, at Holm den 1 November 1884 forlod Apoteket, og dermed var dettes Holmske Æra ude.

Det kan have sin Interesse her at nævne nogle Navne, der vise, hvem der har været Disciple og Medhjælpere paa Apoteket hos Fr. Holm. Som helt unge Mennesker kom til Oplærelse paa det gamle Apotek A. C. Nörlund i 1866, H. P. Daue i 1871 og C. Dahlmann-Møller i 1879, og ved Siden af dem kan som Medhjælpere endnu nævnes A. J. E. Simonsen og A. E. Sibbernsen. Hvad der kan synes ganske oplysende, er, at alle de saaledes Nævnte senere bleve selvstændige Apotekere, to af dem ved nyoprettede Apoteker, hvad der formentlig viser, at der paa denne Tid var en ikke ringe Udvikling i Landets Apotekvæsen. Nörlund blev 1878 Apoteker i Slagelse, Simonsen fik 1885 det nye Apotek i Farum, Sibbernsen blev 1903 Apoteker i Vester Skjerninge paa Fyn, Dahlmann-Møller blev 1904 Bestyrer og 1914 Ejer af Apoteket i Uldum Vest for Horsens, og Daue fik 1909 det nye kjøbenhavnske Apotek paa Søndre Boulevard.

Hvad Fr. Holm angaar, da træffe vi ham efter et Par Aars Forløb som Raadmand i Kjøbenhavn. Den 18 April 1887 blev han af Kjøbenhavns Borgerrepræsentanter valgt til Raadmand, og som saadan overtog han Raadmandspladsen i Magistratens første Afdeling under Borgemester Etatsraad H. N. Hansen. Hvad han her særlig beskæftigede sig med, var Magistratens Legatsager, Stadens betydelige Legatkapital administreredes under første Afdeling. Efter de sex Aars Forløb, for hvilke han var valgt, traadte han imidlertid tilbage, og nu kom han til at beklæde Stillingen som Forretningsfører for Dronning Louises Börnehospital, i hvilken Egenskab han paa Kong Kristian IX's Fødselsdag den 8 April 1898 blev udnævnt til Ridder af Dannebrog.

Den 18 December 1915 døde han, 75 $\frac{1}{2}$ Aar gammel.





Efter Fotografi.

VICTOR HORN

DER var paa denne Tid forskjellig Uro i det gamle Hospital. Som vi ovenfor have set, var Direktionen, der havde styret det i over hundrede Aar, bleven ophævet i 1882; der var kommet en Ene-direktør i Stedet. Men denne Ordning blev ikke af Varighed. Da Landstingsmand Chr. Fischer døde i 1885, blev han vel efterfulgt af Oberst F. C. G. v. Schöl-

ler, men han afgik i 1892, uden at Direktørembedet blev besat paany. Der havde været store Uoverensstemmelser mellem ham og Lægeraadet. Hospitalet styredes nu direkte under Ministeriet ved en Inspektør (K. Teisen). Og saa var der ved Siden heraf ogsaa Uro med Hensyn til Hospitalets lokale Udvikling. Der havde i Tidernes Løb lydt mange rent ud begejstrede Udtalelser om det, om dets Storhed, dets ypperlige Indretning og dets velsignelsesrige Virksomhed, men der havde ogsaa forholdsvis tidligt hævet sig Røster, der talte om, at Grunden, det laa paa, var lav og fugtig, at dets sanitære Forhold helt igjennem vare uheldige, og at dets Anlæg ikke var økonomisk. Lignende Udtalelser kom nu frem med stor Kraft, hvad der førte til Nedsættelsen af Kommissioner (1881 og 1892), og Maalet, der stræbtes mod, var at faa Hospitalet flyttet, d. v. s. faa et nyt Hospital bygget et andet Sted. Der blev i saa Henseende peget paa Blegdamsfælleden, og langt om længe slog Loven af 13 Marts 1903 fast, at der dér skulde opføres et for hele Landet fælles Righospital, der skulde drives af Staten.

Det er i denne urolige Tid, at Apoteker Horn overtog Forpagtningen af Frederiks Hospitals Apotek (1884), og Tiden præger Forpagtningskontrakten. Forpagtningen skulde fra begge Sider kunne opsiges med et Aars Varsel til en 1 November, idet dog Hospitalet ikke skulde kunne opsige Forpagteren før 1 November 1889, saafremt der ikke forinden fandt nogen Flytning af Hospitalet Sted. Og saa ligger Tyngdepunktet ved denne Kontrakt dog et helt andet Sted, det ligger, som vi ovenfor have set, i den forøgede Aarsafgift, som Apoteker Horn skulde give, 5000 Kr. mere end Apoteker Holm havde givet, 13,000 Kr. istedenfor 8000 Kr.

Ludolf Victor Christian Emil Horn var født den 22 Maj 1842 i Kjerteminde, hvor Faderen Christian Hempel Horn var Kjøbmand. Efter endt Skolegang blev han Discipel paa

Kjøbenhavns Svaneapotek (1858-62), 1864 tog han farmaceutisk Examen med første Karakter, konditionerede derefter først paa Nyt Apotek i Kjøbenhavn, men vendte derpaa tilbage til Svaneapoteket, hvor han var, til han i 1870 købte Kristianshavns Apotek af den bekjendte Assessor pharmacie J. C. Hauberg for 112,000 Rd. Kjøbekontrakten er af 9 Juli



Officinet i det gamle Apotek.

1870. Efter den skulde han overtage Apoteket den 1 Oktober; sit Privilegium fik han den 22 s. M. og endelig Skjøde paa Ejendommen, Torvegade Nr. 19, med Apotek, Inventar og Varelager den 17 December 1870. I sin Ansøgning om Apotekbevillingen oplyser han, at Apotekets Gjennemsnitsomsætning i de sidste fem Aar havde været c. 18,000 Rd. Der er imidlertid ingen Tvivl om, at han drev den betydeligt højere op. Da der blev oprettet et nyt Apotek i Sundbyerne (1882), solgte han sit paa Kristianshavn, og nu var Prisen ikke mindre end 340,000 Kr. Det var den tidligere Apoteker

i Rødby C. F. Petersen, der købte det, han skulde tiltræde det den 1 April 1883, og den herefter ledige Apoteker Horn kastede nu sine Öjne paa Frederiks Hospitals Apotek.

Her synes han og Direktør Fischer hurtigt at have fundet hinanden. Horn var villig til i Afgift at betale 1083 Kr. 33 Øre hver Maaned, d. e. 13,000 Kr. om Aaret, hvorved den aarlige Afgift til Hospitalet voxede med 5000 Kr., og hvorledes han stillede sig med Hensyn til Dampapparatet i Laboratoriet, er nævnt ovenfor; han var rede til kontant at udbetale, hvad der endnu skyldtes paa det. Forpagtningskontrakten kom i Stand allerede i Januar 1884, saaledes at han fra 1 November s. A. skulde tiltræde Apoteket. Da Direktør Fischer imidlertid ikke alene var Direktør for Frederiks Hospital men ogsaa for den nu med Hospitalet forbundne kongelige Fødsels- og Plejestiftelse, kom Kontrakten ogsaa til at omfatte Leveringen af Medicin til den. Horn skulde svare saavel Hospitalet som Stiftelsen $33\frac{1}{3}$ pCt. i Rabat, og det skulde han ogsaa svare Kjøbenhavns Magistrat for Medicinleverancen til den nye St. Johannes Stiftelse i Ryesgade, der aabnedes den 21 Juli 1885. Efter hans Kontrakt herom af 5 Maj s. A. skulde han paa en af denne Stiftelses Overlæger bestemt Tid hver Dag lade de paagjældende Recepter afhente og inden $3\frac{1}{2}$ Time efter udbringe Medikamenterne.

Som det heraf vil ses, var der Forretningsiver i Horn, og han var da ogsaa opmærksom paa, om det under de forhaandenværende Forhold ikke eventuelt skulde være muligt at kunne købe Apoteket. Han henvendte sig herom privat til Justitsminister Nellesmann, der i Brev af 27 Avgust 1889 svarede ham saaledes: »Højstærede Hr. Apoteker! Efter de gjældende Bestemmelser er det kgl. Frederiks Hospital ikke berettiget til at sælge Apoteket, men derimod nok til at tage det med, hvor det flytter hen. Det har ogsaa altid været forudsat fra Justitsministeriets Side. Men jeg tror ikke, at det

har stor praktisk Betydning, hvad de gjældende Regler føre til. Thi dersom Apotekets Flytning besluttes, vil dette ske enten ved en Lov eller i alt Fald ved Bestemmelser paa Finansloven, og man vil saa ikke genere sig ved at træffe de Bestemmelser angaaende Apoteket, som man maatte finde



Det gamle Apoteks Laboratorium.
Efter Maleri af Børge Nyrop.

hensigtsmæssige, og skulde Kultusministeriet ønske at sælge Apoteket f. Ex. for ad denne Vej at skaffe nogle Penge til Hjælp til det nye Hospital, saa vilde Justitsministeriet naturligvis ikke modsætte sig det, især hvis det nye Apotek ved Hospitalet kun blev til dettes eget Brug«.

Herefter var der i alt Fald foreløbigt Intet at gjøre ved et eventuelt Kjøb. Som ovenfor nævnt trak det ud med Forhandlingerne om Hospitalets Flytning. Men saa fornyedes Kontrakten om Forpagtningen af Apoteket først den 17 December 1888 mellem Horn og Oberst Schöller og derpaa den

15 November 1893 mellem Horn og Inspektør Teisen, hver Gang paa fem Aar, og nu nærmede den Tid sig, da der for Alvor kunde blive Tale om et muligt Kjøb af Apoteket, men den 29 December 1903 overraskede Døden den i denne Sag stærkt interesserede Apoteker.

Det blev hans Efterfølger, der kom til at købe Apoteket, som Horns Enke fik Tilladelse til at drive til Udgangen af April Maaned 1904. Den 22 November 1876 havde han ægtet Elisabeth Glahn (f. 14 Juli 1852), Datter af General Poul Egede Glahn.





Det kgl. Frederiks Hospitals Apoteks gamle Bygning.
Efter Maleri af Erick Struckmann.

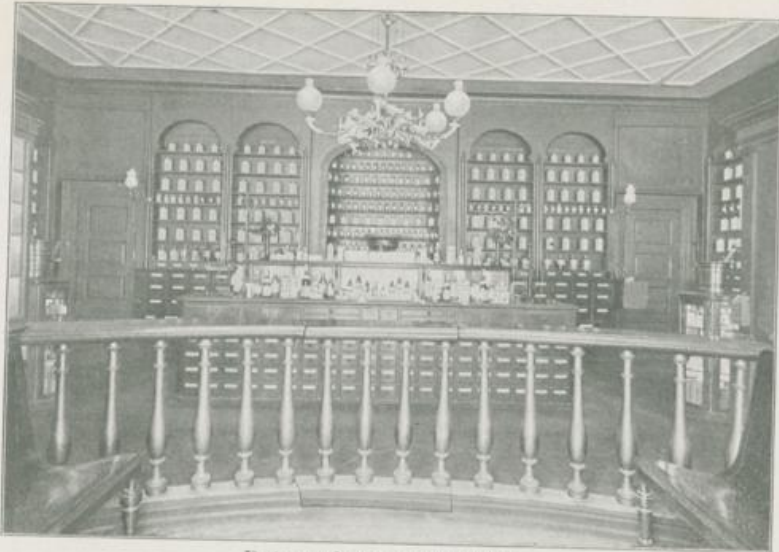
NICOLAI BJERRE

Vi staa nu ved den, der som den Sidste skulde være Indehaver og Bruger af de gamle beröimte Rum, i hvilke Koryfæer i den danske Farmaci som Cappel, F. H. Müller og Nikolaj Tychsen havde arbejdet, og fra hvilke der var udgaaet saa mange for det danske farmaceutiske Studium betydningsfulde Strömninger. Her havde Cappel og Kratzenstein konfereret og gjort Forsög, her havde F. H. Müller holdt Forelæsninger, her havde Nik. Tychsen og Jacob Möller samlet Stof til deres fortrinlige Haandböger osv. Og Ingen kunde se paa disse Rum med större Pietet end den Mand, der nu blev den Sidste til at benytte dem efter deres oprindelige Bestemmelse. Han fredede om ethvert Stykke af det gamle Inventarium, han lod Börge Nyrop male det i sin Tid toneangivende Laboratorium, og han lod Struckmann male Apo-

tekets smukke Bygning. Han var ikke alene Farmaceut med Liv og Sjæl, men han tilhørte tillige en Slægt af kjøbenhavnske Næringsdrivende, der stadig havde haft Interesser ud over det daglige Stræb.

Hans Oldefader var kommen til Kjøbenhavn fra Landsbyen Bjerre i Udbyneder Sogn Øst for Mariager, og i Hovedstaden tjente han sig op til at blive Brændevinsbrænder. Slægten, der nedstammer fra ham, blev en Brændevinsbrænder- og Bryggerslægt, men den havde som sagt andre Interesser end Brænderi og Bryggeri. Hans Søn Anders Hansen Bjerre (f. 1798, † 1864) tog 28 Aar gammel Borgerskab som Brygger, men han var den Gang ikke alene Student men teologisk Kandidat, ikke at tale om at han var Kaptajn i Studenterkorpset. Kaptajn og Brygger A. H. Bjerre var en Mand, der spillede en Rolle med i Frihedslivet, der rejste sig i Frederik VI's senere Aar. Han valgtes 1834 til Stænderdeputeret og blev 1835 en af Kjøbenhavns 32 Mænd d. v. s. en af Datidens Borgerrepræsentanter, og det vedblev han at være til sin Død. 1835 var han en af Indbyderne til den frisindede Læseforening, 1840 var han Medstifter af Det skandinaviske Selskab osv. osv.

Som saa mange af Datidens intelligente Borgere droges han stærkt og uvilkaarligt af de begyndende Frihedsrørelser, men han saa ikke med Glæde alle deres Konsekvenser. Da han havde lært Martsministeriets Grundlovsforslag at kjende, blev han Medlem af »Den patriotiske Forening«, der bekæmpede det, og da Spørgsmaalet om Næringsfrihed i 1857 behandledes i Borgerrepræsentationen, hørte han til Mindretallet, der vel ønskede tidssvarende Forandringer i Lavsvæsenet, men ikke dets Afskaffelse. Han var imod Snæverheden, der karakteriserede Frederik VI's Regimente, men inderst inde længtes han tilbage til den trygge Ro, som prægede den nævnte Konges Tid.



Det gamle Apoteks Officin.



Det nye Apoteks Officin.

Da han kun lidt over 66 Aar gammel døde i 1864, havde han i elleve Aar ikke drevet sit Bryggeri. Det havde han i 1853 afstaaet til sin ældste Søn Sören Bjerre (f. 28 Juli 1828), der i 1847 havde været i München for at lære bayersk Ølbryggeri. Han kunde herefter være bleven en Konkurrent til J. C. Jacobsen, men han kom hjem ved Treaarskrigens Udbrud, og hans Interesser kom herved til at gaa i anden Retning. Der var praktisk Brug for den københavnske Borgervæbning, og han blev ivrig i dens Tjeneste, hvad der medførte, at han avancerede til Borgerkaptajn, og betegnende for hans militære Interesse er det, at da Borgervæbningen i 1870 blev hævet, traadte han ind i Fodfolkets Forstærkning, hvor han gjorde Tjeneste som Kaptajn til 1879. Sit Bryggeri havde han nedlagt 1873. Han døde den 11 Februar 1891 og havde den 11 November 1854 ægtet Marie Margrethe Helene Olsen (f. 16 December 1831, † 12 Juni 1912), Datter af den bekjendte Korttegner Oberst O. Nicolai Olsen.

Om Sören Bjerre tør det siges, at han ikke for Intet var født under Frederik VI, han saa ligesom sin Fader med Pietet tilbage til denne Konges Tid, og hos Sønneren, den sidste Apoteker paa Frederiks Hospital, kan der i hans Omhu for at frede om alle dets gamle Minder spores noget af den samme traditionsfaste, kongetro Pietet, der slutter sig om et trofast og flittigt Arbejde. Han er ligesom sin Fader født i den gamle Bjerreske Bryggergaard i Store Kongensgade (nu Nr. 63), der i saa lang Tid havde set Slægtens Liv.

Nicolai Bjerre er født den 7 Juli 1870 som den yngste af fem Søskende. Han tog 1886 Præliminærexamen og kom derefter i November s. A. som Discipel paa Nørrebros Apotek under Jacob Møllers Sønnesøn, den dygtige Apoteker Hans Jacob Møller, tog i 1890 Medhjælperexamen, forlod derpaa Apoteket og blev Cand. pharm. i 1892. Var derefter en Tid Medhjælper dels paa Sorte Hests dels paa Nørrebros



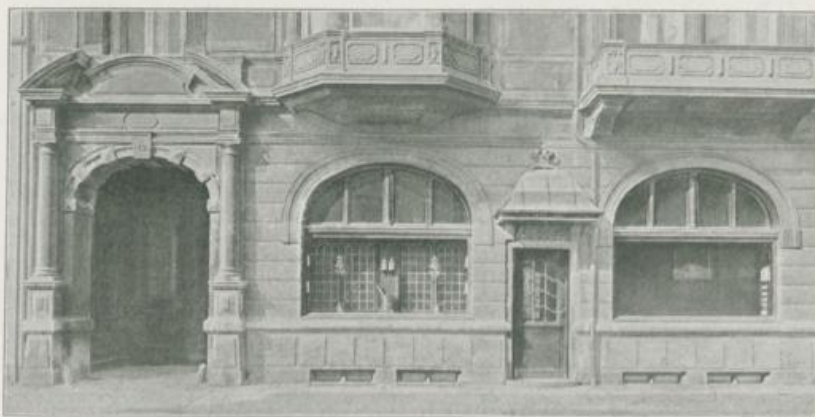
Opgangen til det nye Apoteks Kontor, set fra Officinet.

Apotek, opholdt sig fra Februar til Avgust 1893 i London for at blive bekendt med engelsk Farmaci, og blev efter sin Hjemkomst knyttet til den af Etatsraad Chr. D. A. Hansen skabte Farmaceutisk Læreanstalt, først som Privatassistent

hos daværende Docent E. Koefoed og derpaa (fra 1894) som ansat af Direktøren. Dette førte til, at han i 1905 blev Censor ved den farmaceutiske Medhjælperexamen og fra 1914, da Assessor pharmaciæ P. Hempel trak sig tilbage, dennes Efterfølger som Examinator ved denne Examen. Efter i 1905 at være bleven konstitueret som Docent i Farmaci ved Lærestalten, var han bleven ministerielt udnævnt den 1 Juni 1906. Han dyrkede sit Fag som Viden-



Apoteker Nicolai Bjerre.



Indgangen til det nye Apotek, Bredgade Nr. 73.

skab, men han undlod ikke derfor tillige at være praktisk Forretningsmand; fra Juli 1896 var han Ejer af Ørstedsparkens Kuranstalt og Mineralvandsfabrik.

Da Apoteker Horn døde, er det herefter forstaaeligt, at Bjerres Tanke hurtigt var ved om muligt at faa Frederiks

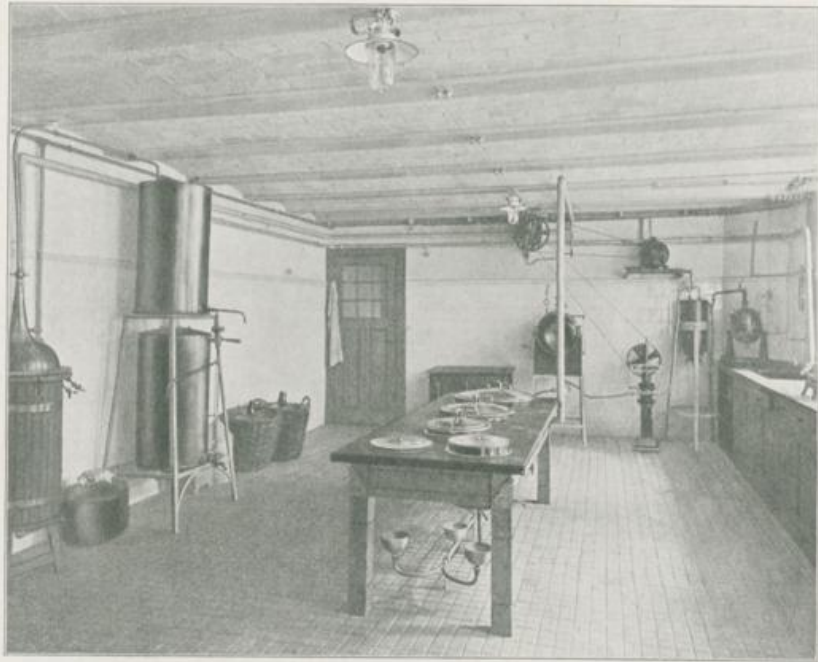


Officinet i det nye Apotek, set fra Indgangen.

Hospitals Apotek i Forpagtning, og han naaede Maalet. Med Kultusministeriets Samtykke afsluttedes der den 15 Marts 1904 en Kontrakt mellem ham og Inspektør Teisen paa Hospitalets Vegne, hvorefter han fra 1 Maj 1904 indtraadte i Apoteker Horns Sted som Forpagter af Apoteket, dog at Kontrakten ophørte uden Varsel den 1 Maj 1908; desuden maatte han afstaa hele Beboelseslejligheden paa et til Kontor indrettet Værelse nær, men fik saa ogsaa et Afslag i Aarsafgiften

21*

paa 1200 Kr. Det oplyses forøvrigt yderligere i Kontrakten, at den tidligere omtalte Bræddebygning i Apotekergaarden var nedreven og bleven erstattet af en grundmuret Bygning,



Laboratoriet i det nye Apotek.

der overlodes Bjerre paa det Rum nær, som Hospitalet havde sine Tørv i.

Kontrakten blev forøvrigt, da det trak ud med det nye Rigshospitals Fuldendelse, forlænget paa et Aar, og Bjerre fik endda yderligere Lov til at benytte de gamle Lokaler indtil April Flyttedag 1912. Men trods Hospitalets Flytning vedblev Bjerre at være »Frederiks Hospitals Apoteker«. Hospitalet solgte ham den 19 September 1911 Ejendommen Nr. 73 paa den anden Side af Bredgade, og Salget omfattede tillige »det Hospitalet ifølge Fundats af 6 Avgust 1756 tilhørende

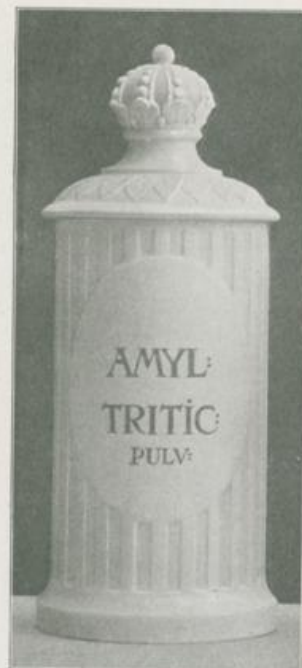
Privilegium til at drive det kongelige Frederiks Hospitals Apotek«. Nu laa dette Apotek blot paa den anden Side af Gaden i en anden Bygning end den oprindelige, og Bjerre



Dekoktskabet i det nye Officin.

gik ivrigt i Gang med at udstyre det i Overensstemmelse med dets betydningsfulde og ærværdige Traditioner. Derfor var det ham bl. A. en stor Glæde, at Afholdelsen af den ovenomtalte farmaceutiske Examen i 1914, da han blev Examinator ved den, blev henlagt til dette Apotek, det kongelige Frederiks Hospitals, der nu var hans.

Ved dets Flytning skraas over Gaden var Bjerre saa lykkelig i Arkitekt K. Varming at finde en dygtig og forstaaende Medhjælper i Arbejdet for at skabe det gamle Apotek et værdigt nyt Hjem, som i tiltalende Skjønhed blev aabnet den 1 Juni 1912. Alt af det gamle Inventar, der paa nogen Maade kunde anvendes, blev flyttet med over i de nye Rum og pie-



Det nye Apoteks Krukker.
Kgl. Porcellænsfabrik. Tegnet af Professor Arnold Krog.

tetsfuldt anvendt. I det nye Materialkammer, der staar i umiddelbar Forbindelse med det nye Officin, ja kan siges at være en Del af det, anbragtes saaledes det gamle Officins Træinventar; deltes Niche og gamle Bronzevase, i længst forsvunden Tid Apotekets Vandbeholder, er nu som før det centrale Baggrundsparti. De dette Parti foroven afsluttende, i Egetræ skaarne Vildmænd fortsætte stadig den Vagt, de i

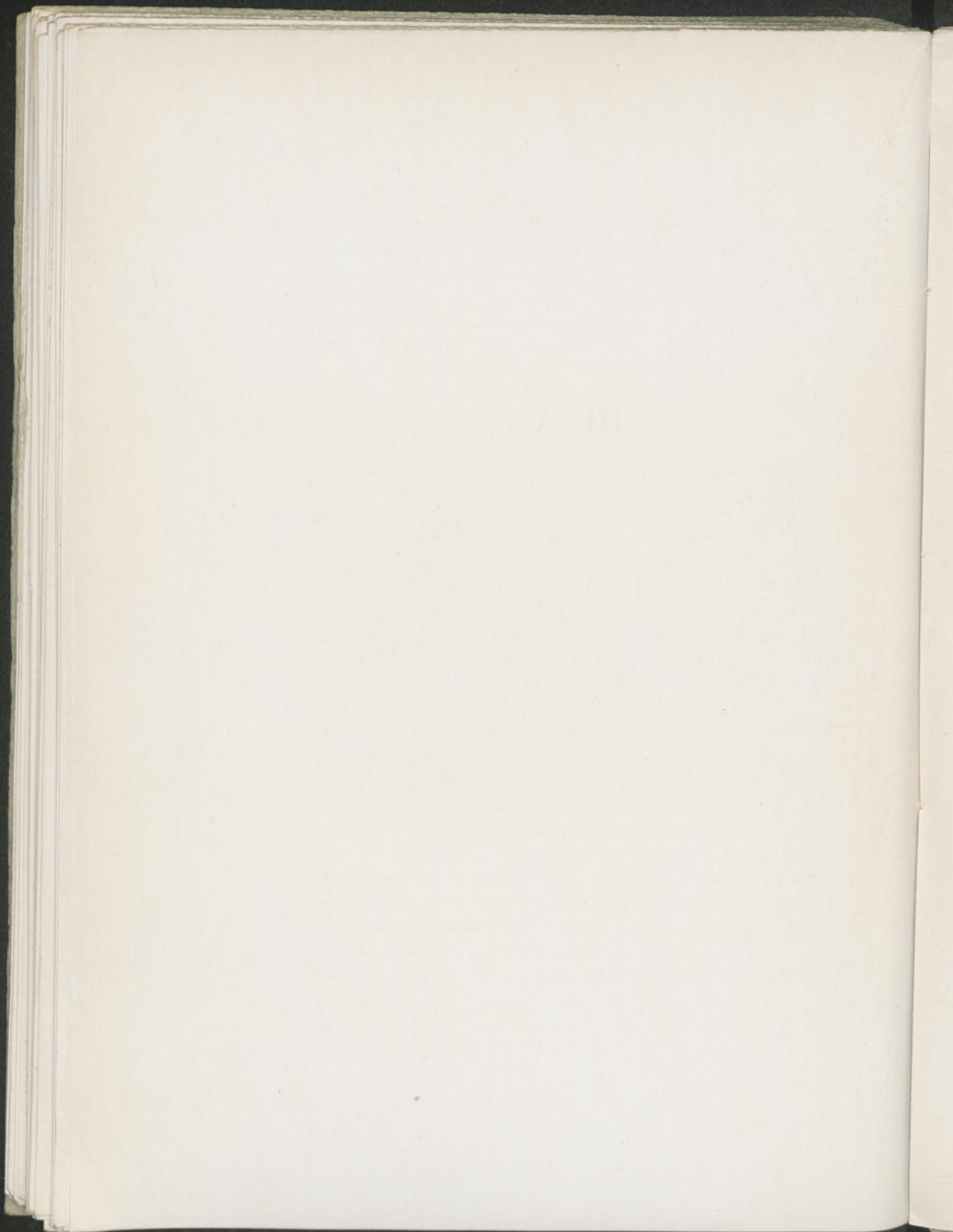
over halvandet Hundrede Aar have holdt i og over det gamle Apotek.

Den i dette gjennem Tiderne nedarvede Aand lever videre i det nye, der sikkert stadigt som under dets nuværende Indehaver vil stræbe efter at bære sit Navn »det kongelige Frederiks Hospitals Apotek« med Ære.



Stor Krukke fra det nye Apotek.
Alumina. Tegnet af C. Joachim.

BILAG



I. STIPENDIUM CAPPELLIANUM

FUNDATION til det af afgangne Joachim Dieterich Cappel, forhenværende Apothequer ved det kongelige Friderichs Hospital, ved Testamente af 28 Martii 1780 og 27 Aug. 1783 oprettede Reyse-Stipendium for Studiosis Pharmaciæ og Studiosis Chirurgiæ og Medicinæ under Navn af Stipendium Cappellianum efter Testators Begiering opsat af undertegnede Executoribus testamenti.

§ 1. Dette Stipendii staaende Fond skal efter Testators senere Disposition af 27 Aug. 1783 dens 4^{de} § bestandig være den Summa 13,500 Rd., skriver Tretten Tusinde og Fem Hundrede Rigsdaler.

§ 2. Da dette Fond, 13,500 Rd., efter Testators Anordning i benævnte Disposition dens 9^{de} § af os undertegnede Executorer allerede er afleveret til det kongelige Friderichs Hospital med Renter a 4 Pro cento fra 11 Junii 1784 efter Directionens Anvisning og mod vedkommendes Qvittering og der modtaget i Følge allernaadigste Resolution, communiceret Directionen for det kongelige Friderichs Hospital fra det Kongelige Danske Cancellie under 21 Aug. 1784 for at udsettes som Hospitalets egne Midler; er altsaa dette Fonds oeconomiske Bestyrelse og sikre Udsettelse paa Renter til det af Testator intenderede Reyse-Stipendii aarlige Fremme for bestandig efter Testators Ønske og Begiering betrygget under det kongelige Friderichs Hospitals Direction.

§ 3. Da det tillige har behaget Hans Majestæt i allerhöystbemeldte Resolution allernaadigst at frietage dette Stipendii Fond for Decourten af den allernaadigst paabudne $\frac{1}{4}$ pro Cento, anvendes aarlig til dette Reyse-Stipendium det fulde Beløb af Fondets aarlige Rente, saa at Stipendiarius for nærværende Tid, da Rentefoden er 4 pro Cento, nyder 540 Rd. aarlig paa sine udenlandske Reyser.

§ 4. Stipendiarius faaer dette Stipendium udbetalt forskudsviis i halv Aars Terminer af det kongelige Friderichs Hospitals Kasse efter Stipendii Directeurernes Anviisning og sin derfor givende Qvittering, til hvilken Ende et halvt Aars Renter af Stipendii Fond altid ved næstforegaaende 11^{te} Junii eller 11^{te} Decembers Termin maae være forfalden, för nogen Anviisning eller Udbetaling kan finde Sted.

§ 5. Udi 6 paa hinanden følgende halve Aar, men ey længere, oppebærer Stipendiarius bemeldte Forskud af et halvt Aars Gehalt fra den dato at regne han tiltræder sin udenlandske Reyse, da han erholder det første halv Aars Forskud.

§ 6. Skulde Stipendiarius inden det halve Aars Udgang, hvortil han har faaet Forskud, paa sin Reyse ved Døden afgaae, udbetales herefter ingen af de tilbagestaaende Terminer, hverken til hans Arvinger eller Creditorer.

§ 7. Skulde Stipendiarius ved Efterladenhed og Forsømmelse af de ham (§§ 8, 9) paalagte Pligter give den ham (conf. § 8) til Raadgiver anviiste Directeur nogen grundet Formodning om, at han ikke fortsatte de Studeringer, til hvis Dyrkelse dette Reyse-Stipendium er bestemt, anviises og udbetales ham ingen af de tilbagestaaende Terminer, för han har opfyldt de ham paaliggende Pligter; i Mangel deraf excluderes han efter samtlige Stipendii Directeurers Decision fra nogensinde at nyde noget af de tilbagestaaende Terminer.

§ 8. Naar en Stipendii Candidat er valgt, gives ham Anviisning til hvem af Stipendii Directeurer han især haver at henvende sig for med ham at overlegge om sin Reyses fordeelagtigste Indretning og at kunne vælge de for sine Videnskabers Dyrkelse beqvemmeste og bedste Steder. Til denne Directeur haver han hvert halve Aar i det mindste at indberette sit Opholdssted, hvilke Collegier han hører, hvorhen han meener at fortsætte sin Reyse etc., derover at indhente hans Raad og Samtykke samt, om benævnte hans til Raad-

giver anviiste Directeur skulde finde det fornødent og forlanger det, at indsende Attester fra de Mænd, hvis Forelæsninger han freqventerer.

§ 9. Da Testator udtrykkelig har foreskrevet, at de reysende Studiosi skal excolere det chymiske Studium paa deres Reyser, paalegger det altsaa enhver, som nyder dette Reyse-Stipendium, enten han er Studiosus chirurgiæ og medicinæ eller Studiosus pharmaciæ, paa sin Reyse at lægge sig efter Chymien og at gotgiøre sligt ved at indsende Testimonia fra de bekiendte chymicis, hvis Forelæsninger han har hørt, hvilke Testimonia skal bielægges den § 16 ommeldte Protokol.

§ 10. Competenterne til dette Stipendium skal være

A. Virkelig Indfødte eller som Börn under 10 Aar af Indfødte Venner eller Familie her i Landet antagne og her i Vore egne Riger og Lande opdragne og oplærte.

B. Studiosi pharmaciæ eller Studiosi chirurgiæ og medicinæ.

C. Som allerede have nogen Kundskab i Chymien og derover have hørt i det mindste eet Collegium, forudsat at der og her ved Academierne læses over Chymien.

D. have sustineret examina academica udi benævnte deres Videnskaber med næst bedste Caracteer i det mindste og med troeværdige kunsterfarne Mænds Attester beviise, at de ikke efter erholdte examina have negligeret deres Studia.

§ 11. Da der paa det kongl. Friderichs Hospital altid vil findes den bedste Leylighed til practisk Øvelse i Chirurgen og Medicinen, skal de Studiosi chirurgiæ og medicinæ, som ere oplærte eller have freqventeret Sygestuerne paa Friderichs Hospital, først og fornemmelig komme i Betragtning, naar en Studiosus chirurgiæ og medicinæ skal vælges til dette Reyse-Stipendium, ey aleene fordi man med Grund kan vente at finde de dueligste Subjecta blandt disse, men

endog for at opmuntre Studiosi chirurgiæ og medicinæ til at benytte sig af benævnte Leylighed.

§ 12. Da Testators Hensigt med dette Stipendii Oprettelse aleene har været at contribuere til, at Landet altid maatte have det fornødne Antal af duelige Mænd udi de Videnskaber, til hvis Fremme dette Stipendium af ham er oprettet, skal denne Betragtning og fornemmelig bestemme Stipendii Directeurer i deres Valg, naar og enten en Studiosus pharmaciae eller en Studiosus chirurgiæ og medicinæ skal udsendes; hvorved dog altid tillige sees paa, om et eller andet særdeles heldigt Genie og dueligt Subject i en af disse Videnskaber forefindes.

§ 13. Executores Testamenti som dette Stipendii første Directeurer vælge Candidaterne til samme, saalænge de leve, men naar begge enten ved Døden eller paa anden Maade ere afgangne, vælge medici og chirurgi udi Directionen for det kongelige Friderichs Hospital eller den nu saa kaldede medicinske Direction saaledes som samme den Tid, da Testator gjorde sin Disposition, og for nærværende Tid bestaaer baade af chirurgis og medicis, Candidaterne til dette Stipendium.

§ 14. Ere Directeurerne, som alle have lige Stemmer, ikke alle eenige i Candidaternes Valg, bestemmer Pluraliteten samme, og skulle Antallet af Stemmerne være lige og ikke kunne bringes til Pluralitet, afgiøres Valget ved Lodkastning.

§ 15. Skulde nogen af Directeurerne finde noget at erindre imod det skeete Valg, som han holdt for at stride imod denne Foundation, der efter Testators Villie skal være en Regel for de succederende Directeurer af dette Stipendio, skal det være ham tilladt sligt at anmærke udi den i følgende § ommeldte Protokol.

§ 16. I en dertil indrettet Protokol, som føres af den § 8 ommeldte Directeur, hvorudi denne Foundation tilligemed

den derpaa forventende allernaadigste Confirmation Ord til andet indføres, skal herefter ved Dag og datum anføres enhver Candidats Valg, hans Navn, af hvilke Directeurer han er valgt, naar han tiltraadte og fuldendte sin Reyse etc., og derved efter Nummer bielegges hans producerede testimonia academica in copia vidimata samt øvrige originale Attester om hans Duelighed og endelig de § 9 ommeldte Testimonia for at vise, hvilke Collegia chymica, han paa sin Reyse har freqventeret.

Kiøbenhavn den 10^{de} December 1785.

A. Kölpin. G. D. Jörgensen.

Den kongelige Konfirmation er af 23 Juni 1786.

Exekutorerne, der have underskrevet ovenstaaende Fundats for det Cappelske Rejselegat, ere Justitsraad, Professor og Hof-Kirurg Alexander Kölpin, der fra 1766 til 1776 havde været Overkirurg ved Frederiks Hospital og fra 1775 var Medlem af dets Direktion, samt Bogholder ved den almindelige Enkekasse Gert Diderich Jörgensen. Om hvorledes disse To kraftigt hævdede den af dem forfattede Fundats, kan ses ovfr. S. 53. Legatet traadte i Virksomhed 1786, og indtil Justitsraad Kölpins Død den 20 Januar 1801 uddeltes det af dem i Forening, derefter af Bogholder Jörgensen alene, indtil han døde den 20 Februar 1810. Saa forestodes Uddelingen af Hospitalets medicinske Direktion, saa længe den bestod, d. v. s. til 1882, hvorefter Legatet uddeltes af Hospitalsdirektørerne, først Landstingsmand Chr. Fischer († 16 September 1886) og derpaa Oberst F. C. G. v. Schöller, indtil Direktørposten den 31 Marts 1892 hævedes. Saa traadte Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til som Hospitalets øverste Bestyrelse og nu senest Undervisningsministeriet. Fra 1882 har Hospitalets Lægeraad velvilligt medvirket ved Uddelingen.

Efter Fundatsens § 5 kunde Legatet oppebæres »udi 6 paa hinanden følgende halve Aar«, hvad der var i god Overensstemmelse med Datidens lange Udenlandsrejser, men ikke passede til en senere Tids hurtige Trafikmidler, og under 7 Oktober 1901 er der da erhvervet kongelig Konfirmation paa en Tillægsbestemmelse til Legatets Fundats, hvorefter »Varigheden af Stipendiarii Rejse kan nedsættes til 1 $\frac{1}{2}$ Aar, saaledes at Stipendiet først uddeles, naar 1 $\frac{1}{2}$ Aars Renter ere opsparede, som da tilligemed Renterne for de følgende 1 $\frac{1}{2}$ Aar udbetales Stipendiarius i 3 lige store Dele halvaarsvis forud, den første umiddelbart før Rejsens Tiltrædelse«.

Legatets Stipendiarii ere følgende:

1. 1786: Chr. Fr. Schumacher, Reservekirurg ved kirurgisk Akademi.
2. 1789: Ludv. Manthey, Lektor (paa Grund af indtruffen Forandring i hans Formuesomstændigheder nød han kun Legatet i et Aar).
3. 1789: F. H. Müller, Stud. chem.
4. 1792: Vilh. Giesemann, Underkirurg ved Frederiks Hospital.
5. 1795: M. H. Ingversen, Stud. pharm.
6. 1798: Johs. Lorentzen, Stud. med. & chir.
7. 1801: H. C. Ørsted, Dr. phil.
8. 1804: Fr. Willemoes, Licent. med. & chir.
9. 1807: C. C. Withusen, Reservekirurg ved Frederiks Hospital.
10. 1810: Seidelin, Cand. pharm.
11. 1815: F. G. Howitz, Dr. med.
12. 1818: Hendr. Wahl, Reservekirurg.
13. 1822: J. L. M. Vahl, Cand. pharm.
14. 1825: D. F. Eschricht, Dr. med.
15. 1827: J. C. J. H. Gundelach Møller, Reservekirurg ved kirurg. Akad.

16. 1829: V. Bergsøe, Cand. pharm.
17. 1833: C. E. M. Levy, Dr. med. (kom syg hjem i 1835).
18. 1835: John Rörbye, Regimentskirurg.
19. 1838: P. O. Hagen, Cand. pharm. & polyt. († 26 Febr. 1839 i Pisa).
20. 1839: C. T. Barfoed, Cand. pharm. & polyt.
21. 1842: H. C. Saxtorph, Dr. med.
22. 1844: N. E. Ravn, Cand. med. & chir.
23. 1847: F. A. J. M. Zedeler, Cand. pharm.
24. 1850: P. L. Panum, Cand. med. & chir.
25. 1853: Jul. Paulsen, Cand. med. & chir.
26. 1854: T. S. Warncke, Cand. med. & chir.
27. 1857: Tycho Schiellerup, Cand. pharm.
28. 1859: F. T. Schmidt, Prosektor.
29. 1863: Jul. Lehmann, Cand. med. & chir.
30. 1865: A. E. M. Schleisner, Cand. pharm.
31. 1868: G. G. Stage, Cand. med. & chir.
32. 1871: Vald. Krenchel, Cand. med. & chir.
33. 1874: Aug. Fleury, Cand. pharm. († i München i Sommeren 1875).
34. 1875: F. E. G. Moe, Cand. pharm.
35. 1877: Johs. Buntzen, Cand. med. & chir.
36. 1880: A. Christensen, Cand. pharm.
37. 1883: H. Chr. I. Gram, Dr. med.
38. 1886: Anker F. Rasmussen, Dr. med.
39. 1886: Alexander Zoffmann, Cand. pharm.
40. 1887: J. B. Mikkelsen, Cand. pharm.
41. 1889: Chr. D. T. Saugmann, Cand. med. & chir.
42. 1892: A. Wunsch, Cand. pharm.
43. 1894: Fr. Tobiesen, Dr. med.
44. 1896: Fr. Vermehren, Dr. med. (1 Maj 1896 udnævnt til Reservemedikus ved Frederiks Hospital gav han Afkald paa videre Nydelse af Legatet).

45. 1896: J. Siim-Jensen, Cand. pharm.
 46. 1900: O. C. M. E. Jantzen, Cand. pharm.
 47. 1904: C. E. Bloch, Dr. med. (blev 1 November 1904 Reservelæge ved Börnehospitalet og afsluttede derfor sin Rejse).
 48. 1905: E. Hauch, Dr. med.
 49. 1907: Alfred Wöhlk, Cand. pharm. & mag.
 50. 1911: Alfred Erlandsen, Dr. med.
 51. 1912: Johanne O. Christiansen, Dr. med.
 52. 1915: Svend Møller, Cand. pharm.

I de pengevanskelige Aar 1813 og 1814 rejste Ingen paa Stipendiet, der heller ikke uddeltes i Tiden fra 11 December 1820 til 11 December 1821, og endelig skal det ogsaa mærkes, at Krigsurolighederne i 1849 bragte nogen Forstyrrelse i de paagjældende Stipendierejser. — Af de ovfr. nævnte 52 Stipendiater have 30 været Læger og kun 22 Farmaceuter; i »Arkiv for Farmaci og teknisk Kemi«, XVI, 1862, S. 40-48 findes en Artikel af Apoteker S. M. Trier, hvori han meddeler en Fortegnelse over Legatets Stipendiater og formener, at der ikke altid er givet Kemien og Farmacien den dem tilkommende Ret; saa længe Exekutorerne forestod Uddelingen, vexlede en Læge og en Farmaceut med een Undtagelse regelmæssigt, men senere overholdtes dette ikke.

II. CAPPELS PENSIONSLEGAT

For Legatet gjælder følgende Bestemmelser i Apoteker Cappels testamentariske Disposition af 27 August 1783 (se ovfr. S. 50):

»§ 7. Hvad nu derefter af min efterladende Formue endelig tilsidst maatte blive tilovers deraf bestemmer jeg de aarlige Renter til fattige Apotheker-Enker og -Svende, sc.

først 2 Apotheker-Enker og siden 2 eller flere Apotheker-Svende, som nyde deraf aarlig hver fra 10 til 100 Rd., saa vidt tilstrække kan.

§ 8. Disse Pensionister maa være fattige, christelige, ædruelige og ordentlige Folk, Enker af bosatte Apothekere i vore egne Riger og Lande og gamle skrøbelige Svende, som i det mindste have serveret nogle Aar paa et eller andet Apothek her i vore egne Riger og Lande. De vælges i sin Tid af 3 Apothekere her i Staden, af hvilke Frederiks Hospitals Apotheker altid skal være den ene. De 3 første blive altsaa min Successor og de 2^{de} Apothekere, han i sin Tid af Stadens Apothekere maatte vælge. «

Da det trak længe ud med det Cappelske Bos Afslutning, det sluttede først 1803, naaede Cappels Efterfølger Apoteker J. S. Grönlund, der døde i September 1804, kun netop at faa Legatet sat i Gang. I December 1803 meddelte han Hospitalets Direktion, hvem han havde valgt til Medbestyrere, og hvem Pensionslodderne vare tildelte. I de 114 Aar, Legatet nu har virket, have Følgende været Medlemmer af Legatets Bestyrelse, d. e. Legatets Eforer: Først hele Rækken af Frederiks Hospitals Apotekere, J. S. Grönlund (1803-04), Jacob Møller (1805-32), C. S. Holm (1832-69), F. H. Holm (1869-82), Victor Horn (1883-1903) og Nicolai Bjerre (fra 1904); ved Siden af dem kommer som en anden Række: N. Tychsen, Hjorteapoteket (1803-04), J. P. Pflugmacher, Kristianshavns Apotek (1805-33), J. L. Tychsen, Hjorteapoteket (1833-41), J. A. Bech, Løveapoteket (1841-59), J. C. Hauberg, Kristianshavns Apotek (1859-71), C. B. Heiberg, Nørrebros Apotek (1871-1904) og Emil Gottlieb, Stenos Apotek (fra 1904), og endelig som tredje Række: L. Manthey, Løveapoteket (1803-05), J. G. Blau, Gammeltorvs Apotek, til 1813 ogsaa Vajsenhusets Apotek (1806-24), Marx Boye, Løveapoteket (1824-36), C. Wolff, Gammel Torvs Apotek (1836-59), C. L. Erichsen,

Kong Salomons Apotek (1859-65), A. Piper, Hjorteapoteket (1865-90), Chr. Lassen, Vajsenhusets Apotek (1890-1902) og Otto Benzon, Svaneapoteket (fra 1902).

Med Hensyn til et Spørgsmaal om, hvorvidt flere end to Apotekerenker kunde nyde Legatet samtidigt, og om Enker efter Apotekersvende kunde komme i Betragtning, blev der i 1886 indhentet en Erklæring fra Hospitalets juridiske Konsulent Højesteretssagfører Ch. Shaw. Den blev indhentet gennem Hospitalets Direktion, til hvem den blev afgivet under 22 November 1886. Med Hensyn til det sidste Punkt var Svaret let. Testamentets Angivelse af hvem der kunde blive delagtige i Legatet, maatte betragtes som udtømmende og kunde kun være Apotekerenker eller Apotekersvende, ikke Enker efter disse sidste. Hvad Legatportionernes Fordeling mellem Apotekerenker og Apotekersvende angaar, mener Betænkningen, at det vil være rigtigst at holde paa, at begge Klasser blive nogenlunde lige delagtige i Legatet. Slog man fast, at kun to Apotekerenker samtidig kunde oppebære Legatet, vilde de, da Legatets Formue saa væsentlig er voxet, komme til at spille en rent underordnet Rolle overfor Apotekersvendene, skjönt Testamentets Ord tillægger dem en vis Forrang for Svendene; det er først og fremmest Apotekerenker, Legatet skal komme tilgode, og naar Testator her nævner »to«, tør det antages, at det er sket, fordi han, ved Bestemmelsens Affattelse ikke har vidst, hvor stort Legatet vilde blive, ja muligvis ikke har anslaaet den Sum, det vilde komme til at raade over, særlig høj.

I 1897 var der en anden Tvivl oppe. Nu gjaldt det, om forhenværende Apotekere eller Apotekersvende, der senere havde indtaget andre selvstændige Stillinger, kunde komme i Betragtning, og nu var det Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, der blev spurgt. Ministeriet mente, at forhenværende Apotekere ikke kunde falde ind under Legatet,

medmindre de efterat have været Apotekere atter havde været i Kondition paa et Apotek, men at den Omstændighed, at en Apotekersvend har været i selvstændig Stilling, endnu er i en saadan Stilling eller har en lille Bestilling, ikke som Regel kan udelukke ham fra at kunne komme i Betragtning.

Legatets Kapital, der til at begynde med var 15,670 Rd., men stadig er voxet, er nu 44,540 Kr.

Af Apoteker Grönlunds Skrivelse af 12 December 1803 fremgaar det, at Legatet den Gang oppebares af Mdm. Gyl- ding (10 Rd.), Mdm. Käsemacher (10 Rd.) og Anton Ziebeth (10 Rd.), og at det derefter tilstodes Enken efter Apoteker Clar i Rendsborg (100 Rd.), Apotekerenken Mdm. Poulsen i Bredsted (40 Rd.) og Studiosus G. F. Klein (100 Rd.), hver Gang synes det altsaa at være tildelt to Enker og en Svend. Mdm. Clar oppebar 100 Rd. aarlig til sin Død i April 1820.



INDHOLD

JOACHIM DIETRICH CAPPEL.....	Side 11
JENS SAMUEL GRÖNLUND.....	- 55
JACOB MØLLER.....	- 65
CHRISTEN SCHIFTER HOLM.....	- 133
FREDERIK HENRIK HOLM.....	- 145
VICTOR HORN.....	- 151
NICOLAI BJERRE.....	- 157
BILAG.....	- 169

BILLEDFORTEGNELSE

Det nye Apoteks Signatur-Monogram.....	Paa Omslaget
Det nye Apoteks Segl.....	Paa Titelbladet
FREDERIK V. Stik af Preisler efter Pilos Maleri.....	Side 9
Frederiks Hospitals Façade. Efter Thuras Tegning.....	- 11
Plan af Frederiks Hospital. (do.).....	- 13
J. D. CAPPELS Portræt. Efter Maleri.....	- 15
J. D. Cappels Ansøgning til Kongen (Rigsarkivet).....	18-19
Facsimiler af Titelblade fra Barrhøvske Manuskripter (do.).....	38-39
Frederik V. Marmorhyste af L. Grossi (Rigshospitalet).....	- 51
Malmørtter fra 1757 i Apoteket.....	- 54
J. S. GRÖNLUNDS Portræt. Efter Thorvaldsen?.....	- 55
Urtekammer i det gamle Apotek. Frk.'ne Laurberg & Gad fot.....	- 59
Facsimile af Receipt og Regning fra Frederiks Hospitals Apotek.....	- 63
JACOB MØLLERS Portræt. Efter Pastel af Chr. Hornemann.....	- 65
Faksimile af J. Møllers Ansøgning (Landsarkivet).....	70-71
Kjelder i det gamle Apotek. Frk.'ne Laurberg & Gad fot.....	- 83
Apotekergaarden. Efter Fotografi.....	- 97
Apotekets Hovedindgang. Efter Fotografi af Fru Christensen.....	- 105
Messingstativ i Apoteket til at hænge Vægte paa.....	- 120
Midtparti i det gamle Apoteks Reoler.....	- 121
Kande fra det gamle Apotek.....	- 132
CHRISTEN SCHIFTER HOLMS Portræt. Efter Fotografi.....	- 133
Materialkammer i det gamle Apotek. Laurberg & Gad fot.....	- 140
Laboratoriet i det gamle Apotek. Frk.'ne Laurberg & Gad fot.....	- 141
Apoteker CHR. D. A. HANSEN. Efter Maleri af Knud Larsen.....	- 143
FREDERIK HOLMS Portræt. Efter Fotografi.....	- 145

VICTOR HORNS Portræt. Efter Fotografi	Side 151
Officinet i det gamle Apotek. Frk.'ne Laurberg & Gad fot.	- 153
Det gamle Apoteks Laboratorium. Efter Børge Nyrop.	- 155
Apotekets gamle Bygning. Efter Maleri af Erick Struckmann	- 157
Det gamle Apoteks Officin. Frk.'ne Laurberg & Gad fot.	- 159
Det nye Apoteks Officin. (do. do.)	- 159
Opgangen til det nye Apoteks Kontor, set fra Officinet. (do. do.)	- 161
NICOLAI BJERRES Portræt. (do. do.)	- 162
Indgangen til det nye Apotek. Efter Fotografi.	- 162
Officinet i det nye Apotek. Frk.'ne Laurberg & Gad fot.	- 163
Laboratoriet i det nye Apotek. (do. do.)	- 164
Dekoktskabet i det nye Officin. (do. do.)	- 165
Det nye Apoteks Krukker.	- 166
Stor Krukke fra det nye Apotek	- 167



